ANUL II. BUCURESCI, NOEMBRE 1875 No. 2

„BISERICA ORTHODOXĂ ROMANĂ"

JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

« Predică cuvêntul »
II Tim. IV. 2

CRESTINISMUL IN DACII

SI

CRESTINAREA ROMĂNILOR

(Urmare vedĭ No. VIII al foĭeĭ)

Epocha, care ni prestă pentru studiu, este timpul destrugereĭ imperiuluĭ hunŭ, dominaţiunea Gepiḑilor în Panonia, şi în fine stabilirea şi desfăşurarea Avarilor pre locurile, locuite când-va de Hunĭ, şi maĭ ales pre laturile Dunăreĭ. Acéstă epochă include în sine întregŭ seculul al VI-le şi parte din al VII-le, şi se estinde pĕnĕ la apariţiunea Bulgarilor la Dunărea, adică anul mântuireĭ 668. Aicĭ, în acéstă epochă, ca şi pĕnĕ acum, trebue să stabilimŭ maĭ ântăiŭ starea politică a elementuluĭ românŭ de la Dunărea, dupŏ ce prealabilŭ vomŭ arăta care popóre barbare s'aŭ strecuratŭ pre aceste locurĭ in decursul epoceĭ, ce ne ocupă. Şi in fine maĭ 'nainte de ce vomŭ espune viéţa religiósă a Românilor, din acelaşĭ epochă, cautā să dămŭ în scurtŭ şi posiţiunea geografică a locurilor, pre unde s'a mănţinutŭ elementul romanŭ la Dunărea în timpul îmvaḑiuneĭ Gepiḑilor şi al Avarilor.

Maĭ ântăiŭ, în epocha a doa a studiuluĭ nostru noĭ amŭ vĕḑutŭ, că dupŏ retragerea Hunilor de la Dunărea şi ducerea lor în imperiul de Occidentŭ, viéţa politică a Românilor de la Dunărea începe a se manifesta, sub conducerea luĭ Vitalian, Regeluĭ confederaţiuneĭ

dunărene. Dar trebue să maĭ adăugimŭ, că acéstă viéţă a duratŭ numaĭ cât a trăitŭ Vitalian; şi acestŭ Rege al Români-barbarilor de la Dunărea a pututŭ să se mănţină în posiţiunea sa numaĭ pĕnĕ la 520, când cade mortŭ în Constantinupolŭ din mânele partiduluĭ politicŭ bizantinŭ, cunoscutŭ cu numele de vênĕtŭ, şi dupre cum se maĭ afirmă condusŭ de nepotul imperatoruluĭ contimpuranŭ al Bizantuluĭ-Justin, adică Justinian I (1). Acéstă viéţă politică a Românilor şi-a avutŭ locul numaĭ în urmarea morţeĭ luĭ Atila, petrecute la 450 şĭ a debilităţeĭ fiilor luĭ, cariĭ n'aŭ pututŭ maĭ mult a ţinea în subordinaţiune popórele din imperiul atilanŭ, ce acum se întindea de la Marea Caspică pĕnĕ la Rhin şi de acole în josŭ pênĕ la Roma (2). Unul din fiiĭ luĭ Atila — Irnac, dupŏ disputa cu fratele sĕŭ de la imperiu s'a retrasŭ pre malul nordicŭ al Mareĭ negre şi s'a aşeḑatŭ între rêul Don, Marea négră şi cea Caspică, în óre-ce Dinghiţic, al doile fiiu al luĭ Atila, se mănţinu în centrul imperiuluĭ atilanŭ — Panonia, şi aicĭ îşĭ disputa viéţa politică cu Goţiĭ, rĕmaşĭ preste Dunărea şi cu Gepiḑiĭ, veniţĭ la Dunărea încă de la începutulŭ jumătăţeĭ a doa a seculuĭ al VI-le (3), când in fine Avariĭ, kemaţĭ fiind de Gepiḑĭ, punŭ capĕtŭ vieţeĭ politice a Hunilor pênĕ prin seculul al X-le, când aparŭ în istorie ïarăşĭ cu numele de Ungurĭ. Şi de altă parte, în óre-ce Huniĭ cedéză Panonia Gepiḑilor, eĭ suntŭ necesitaţĭ, ca să o facĕ acésta Românilor în aceïa, ce privesce cetăţile de pre malul Dunăreĭ; căcĭ acestia încă din jumătatea ântâïa a seculuĭ VI-le devinŭ posesoriĭ Singidonuluĭ (4). Datele, de care dispunemŭ, ne facŭ să conkidemŭ, că, dupŏ mórtea luĭ Vitalian, Româniĭ, nejucând unŭ rolŭ politicŭ mare şi nepunêndu-se în contactŭ, séŭ în conflictŭ cu imperatoriĭ Bizanţiuluĭ, ca pre tim-

(1) Bouillet, vorba Vitalien. In Constantinupolŭ pe la începutulŭ seculuĭ al VI-le din circŭ aŭ eşitŭ doĕ fatriĭ séŭ partiḑĭ politice, care pre timpul luĭ Justinian aŭ începutŭ a juca unŭ rolŭ politicŭ; séŭ esprimându-ne maĭ precis, pre care Justinian la 520 le-aŭ întrodusŭ în politică. Atât vineţiĭ, cât şi verḑiĭ, căcĭ aşa se numïaŭ cele doĕ partide bizantiniene, îşĭ disputaŭ între dînsele afacerile sociale. Justinian însuşĭ s'a rădicatŭ la thronul Imperiuluĭ de Orientŭ cu ajutorul partideĭ vinete; şi la 532 partida verde a organizatŭ o revoluţiune, căutând, ca să'lŭ asasineze în palatŭ (Bouillet vorba Bleus).

(2) Bouillet vorba Huns.

(3) Ibidem.

(4) Mag. ist. V. 210 — 212.

pul luĭ Vitalian, eĭ aŭ a avutŭ o viéţă politică maĭ restrînsă şi aŭ venitŭ în contactŭ numaĭ cu barbariĭ de la Dunărea.

Gepiḑiĭ, veniţĭ pre la nordul Carpaţilor de la rîul Vistula, şi învingênd pre Huniĭ luĭ Dinghiţic între aniĭ 453 şi 454, se stabilescŭ în Panonia, ocupând maĭ apoĭ totŭ spaçiul dintre Dunărea şi Tisa, adică Maramoruşul de astă-ḑĭ. Aceştĭ barbarĭ nu-şĭ manifestéză viéţa lor politică prin alta, de cât că eĭ, învingênd pre Hunĭ, cadŭ singurĭ învinşĭ sub vigórea armelor Longobarḑilor; şi la 567 Longobarḑiĭ kĭemând în ajutorŭ pre Avarĭ, cariĭ acum ajunsese cu încursiunile pĕnĕ la gurile Dunăreĭ, esterminéză cu totul pre Gepiḑĭ din Panonia, şi iĭ rîsipescŭ astŭ-felŭ, că de la acestŭ timpŭ dispare din istorie kĭar şi numele de Gepidŭ (1).

Viéţa politică a Românilor de la Dunărea, în timpul de cădere a imperiuluĭ atilanŭ şi de ocupaţiune a Daciilor de cătrĕ Gepiḑĭ şi Longobarḑĭ, se manifestéză din noŭ, de şi nu sub ducĭ romanescĭ, propriu ḑişĭ. Procopie in istoria, ce face imperatoruluĭ Justinian I, ni spune, că acesta a întorsŭ tótă atenţiunea asupra locurilor de la Dunărea şi el a luatŭ tóte mĕsurile necesare, ca să asigure Imperiul din partea barbarilor de la Nordŭ (2). Justinian, imperatorul Bizanţiuluĭ, relativ la politica romană de la Dunărea, este şi maĭ esplicit, când se esprimă: « Cum igitur in praesenti, Deo auctore, ita nostra respublica aucta est, ut utraque ripa Danubii jam nostris civitatibus frequentetur, et tam Viminacium, quam Recidua et Literata, quae trans Danubium sunt, nostrae iterum ditioni subiectae sint, necessarium duximus, ipsam gloriosissimam Praefecturam, quae in Pannonia erat, in nostra felicissima patria collocare = Acum fiind-că în presentŭ, cu ajutorul luĭ D-ḑeŭ, atât s'a măritŭ republica (Statul) nóstră, că amândoĕ rîpele Dunăreĭ s'aŭ populatŭ cu cetăţile nóstre, şi atât Viminaciul, precum Ricidua, şi Let(d)erata, care suntŭ preste Dunărea, fiind supuse guvernămêntuluĭ nostru, am creḑutŭ necesarŭ, ca prea gloriósa prefectură, ce era în Panonia, să o aşeḑĕmŭ în prea fericita nóstră patrie» (3). *Cu modul acesta numaĭ ni putemŭ esplica, continuarea elementuluĭ romanŭ*

(1) Mag. V. 209 — 216 Bouillet vorba Gepides.

(2) Procopius Cæsarensis de ædificiis Dn. Justiniani, Interprete Claudio Maltreto Aniciensi Lib. IV, cap VI. (Mag. Ist. II 110—113).

(3) Iust. Nuvel XI. Comp. nuvel. CXXXI (CXXX). Dosith, cart, V, cap XIX, § 1

de la Dunărea; adică, că, de 'ndată ce veniaŭ o serie de barbarĭ, Românii de la Dunărea intraŭ în munţĭ şi cetăţĭ pĕnĕ după trecerea lor, şi despărênd aceştia, eĭ ïarăşĭ eşiaŭ şi se apucaŭ de viéţă, dupre cât li permitéŭ imprejurările.

Pre la finele secululuĭ al VI-le şi specialminte pre la anul 582 la Dunărea se vĕdŭ o noă speçă de barbarĭ, cunoscută în istorie cu numirea de Avarĭ. Acéstă masă de ómenĭ, fiind de aceïaşĭ origine cu Huniĭ, eĭ avéŭ în viéţa lor politică deprinderile acestora. Neplăcêndu-li în nicĭ unŭ modŭ viéţa stabilă, eĭ şedéŭ pre caĭ şi în corturĭ, formând cu sine pre câmpurile, unde se aşĕḑéŭ, unŭ felŭ de cercurĭ concentrice, în care îşĭ depositaŭ averea, copiiĭ şi femeile şi care se numïaŭ rings. Pentru aceste deprinderĭ nomadice ale lor, Avariĭ între aniĭ 590 şi 630, timpul celeĭ maĭ splendide epoce din viéţa lor politică, se vĕdŭ mişcânduse din locŭ în locŭ pre totŭ ţermul nordicŭ al Dunăreĭ, şi ajungênd cu întinderea lor de la rîul Don pĕnĕ la Luzaçia. Avariĭ aŭ primitŭ cea ântăïa înfrângere sub muriĭ Constantinupoluluĭ, pre timpul imperatoruluĭ bizantinŭ Heracliu la 626, când avéŭ sub stăpânirea lor pre Bolgarĭ, cariĭ se arătase la ţermul nordicŭ al Măreĭ negre. După acéstă învingere fatală pentru viéţa politică a Avarilor, eĭ începŭ a fi înpinşĭ de la Rĕsăritŭ de cătrĕ Cazarĭ, ce locuïaŭ între rîurile Dnipru şi Bug, precum şi de cătrĕ Bolgarĭ, cariĭ îĭ împinsese pĕnĕ dincóce de Prutul nostru. Despre Mïaḑă-nópte Avariĭ sŭntŭ necesitaţĭ a ceda din terenul, ocupatŭ de dînşiĭ, Lechilor, Vendilor şi Cechilor, adică Polonilor, Silezilor, Brandeburgienilor şi Bohemilor de astă-ḑĭ. Astŭ-felŭ, că Avariĭ, constrinşĭ despre Nordul şi Ostul Europeĭ, eĭ aŭ fost nevoiţĭ, ca să se lase spre Apusŭ, pĕnĕ în Galia. De aicĭ însĕ aŭ fostŭ ïarăşĭ respinşĭ de cătrĕ braçul cel vigurosŭ al Francilor, şi nevoiţĭ a merge pre urmele Hunilor pĕnĕ în Panonia şi kïar Asia (1).

Acum Româniĭ de la Dunărea să nu credemŭ, că aŭ statŭ în totul nemişcaţĭ şi n'aŭ profitatŭ pentru viéţa lor politică de acéstă nestabilitate şi decădere a Avarilor. Eĭ, ocupând locurile fortificate de la natură — Munţiĭ şi cetăţile, noĭ îĭ vedemŭ, că sub imperatorul Mauriciu (582—602) şi cu ajutorul armelor romanice din Bi-

(1) Bouillet vorba Avares.

zanţiu, conduse de cătrĕ generaliĭ Comenţiol, Martin, Cast, Prisc şi Petru, îşĭ manifestéză viéţa lor politică cu tótă ocasiunea. Aşa Avariĭ rîsipindu-se prin Thracia, Româniĭ de pre acele locurĭ cu armatele generalilor Comenţiol, Martin şi Cast se prepară, de a'ĭ atăca din pădurile muntelui Emus (1). De la 587—600 Prisc şi cu Petru îşĭ petrecŭ viéţa la Dunărea, învingênd pre Avarĭ şi Slavĭ, cu cariĭ eraŭ uniţĭ şi Bolgariĭ; ĭar Romaniĭ sûntŭ în posesiunea cetăţilor de pre ambele laturĭ ale' Dunăreĭ, între care şi a Singidonuluĭ, precum şi a Sirmiuluĭ(2). In fine, la anul 601, generalul Comenţiol, întorcêndu-se din resbelul cu Perşiĭ, vine la Dunărea şi-şĭ unesce armatele séle cu ale luĭ Prisc la Singidon, de unde se transportaŭ pre rîpele Dunăreĭ, învingênd pre barbarĭ, când la Viminaciu, când la Nove. In Nove însĕ şi în persóna generaluluĭ Comenţiol se petrecu unŭ faptŭ, care, dupre noĭ, este fórte caracteristicŭ pentru Româniĭ de pre aceste locurĭ, priviţĭ fiind în dispositiunile lor psichice pentru elementele, eterogene lor. Comenţiol, respingênd pre barbarĭ de pre ambele rîpĭ ale Dunăreĭ, îşĭ propuse, de a'ĭ urmări şi în Panonia; dar pentru realizarea acestuĭ scopŭ el avea necesitate de ajutorul Românilor de la Dunărea, cariĭ singurĭ puteaŭ să-lŭ conducĕ şi să-ĭ arate calea în Panonia şi în genere în Dacia traĭană, pre unde era valul Traĭan. Locuitoriĭ românĭ din oraşul Nove nŭ se supuse la acéstă propunere a luĭ Comenţiol, de cât dupŏ ce acesta uciseră pre doĭ din notabiliĭ lor (3). Acestŭ faptŭ, dupre opiniunea nóstră, confederaţiunea de la Dunărea de sub Vitalian, precum şi regaturile romano-bulgare, despre care avemŭ a vorbi în decursul studiuluĭ nostru, probéză, că **Româniĭ aŭ tinsŭ tot-dé-una la o viéţă politică independentă; că eĭ, neputêndu'şĭ realiza acestŭ idealŭ din causa Imperiuluĭ bizantinŭ, care acum nu maĭ avea o fisiognomie curat romanică, precum şi a popórelor barbare, urîaŭ pre Bizantinĭ, fŏrĕ însĕ de a putea ĭubi şi pre barbarĭ, făcêndu-şĭ însĕ interesele cu amândoĭ.**

(1) Theophyl. cap. X et sqq. (Mag. ist. V, 210).
(2) Historia Miscellanea lib. XVII, (Mag. ist. V, 210—212). Dosith. cart. V, cap. II. § 5.
(3) Historia Miscellanea lib. XVII, (Mag. ist. V, 213).

Elementul românŭ de la Dunărea, fie prin propriile puterĭ ale locuitorilor de pre aceste locurĭ, fie prin ajutorul armelor bizantine, avea în posesiunea sa ambele laturĭ ale Dunăreĭ, se înţelege că maĭ ales în puncturile fortificate. In istoria mescelaneă, noĭ amŭ vĕḑutŭ, Româniĭ în timpurile, ce ne ocupă, avéŭ sub potestatea lor în susul Dunăreĭ Sirmiul şi Singidonul, ĭar în josŭ se întindéŭ pĕnĕ la oraşul Tomi (1), care dupre tótĭ istoriciĭ se pune pre malul sudicŭ al Măreĭ negre (2). De altă parte, în respectul geograficŭ noĭ putemŭ să profitămŭ de descripţiunile locurilor de la Dunărea, făcută de Procopie, de Nuvelele luĭ Justinian, care aŭ o mare importanţă şi în privinţa geografică, şi în fine de descripţiunile geografice, fundate maĭ mult pre autorĭ eclesiasticĭ ale Patriarchilor de Ierusalemŭ — Dositheĭ şi Chrysant. — Tot-o-dată trebue să adăugimŭ, că de la aceste timpurĭ locurile de la Dunărea nu se maĭ numescŭ de cătrĕ autoriĭ contimporanĭ Daciĭ, dar în locul numirilor vekĭ întimpinămŭ : Iliyria, Mysia, Thracia, Panonia, Ţéta Avarilor, etc.

Aşa Procopie, făcênd descripţiunea geografică a rîpilor Dunăreĭ, se esprimă : « Ἐκ δὲ Βιμιναχίου προϊόντι όχυρώματα τρία πρὸς τῇ Ιστρου ἠϊόνι ξυμβαίνει εἶναι Πιχνοὺς τε, καὶ Κούπους καὶ Νοβαὶ=Mergênd de la Viminaciu, pre malul Instruluĭ, se află treĭ fortereţe, Picnul, Cupul şi Novele (3).» Dupĕ aceste adauge : «Νοβῶν δὲ ἀντυκρὺ ἐν τῇ ἀντιπέρας ἠπείρῳ, πύργος ἐκ παλαιοῦ ἀπημελημένος εἰσήκει, ὄνομα Λιτεράτα, ὅνπερ οἱ πάλαι ἄνθρωποι Λεδεράτα ἐκάλουν.= In faça Novelor, pre continentul (malul) opusŭ, se află unŭ turnŭ, părăsitŭ de mult, cu numele de literata, pre care ómeniĭ vekĭ îlŭ numĭaŭ Liderata (4).» « Μετὰ Νοβὰς φρούρια Κανταβαζάτης, καὶ Σμόρνης τε, καὶ κάμψης, καὶ Τανάτας, καὶ Ζέρνης, καὶ Δουκέπρατον. Ἐν τῇ ἀντιπέρας ἠπείρῳ

(1) Dositheĭ, cart. II, cap. V, § 10.

(2) Buillet, vorba Tomi.

(3) Ptolomeĭ şi Charta Peutingeriană ni spunŭ, că Viminaciul era situatŭ lôngă gura Melaveĭ în Serbia. (Mag. ist. II, 114. III 104), Cele-lalte cetăţĭ. enumerate pĕnĕ aicĭ de către Procopie, cadŭ în josŭ de la Viminaciu ; adică între gradele de laţime 38° 54'—44° 40'. Adauge Nuvela XI

(4) Cetatea Lid(t)erata, precum şi Ricidua eraŭ în Panonia, séŭ Banatul Timişanŭ al Românilor, (Mag. ist. III, 103—108). Aicĭ, dupre cum ni spune tot Procopiu, imperatorul Justinian a maĭ fortificatŭ şi alte castele. In Dacia australă a întăritŭ Sicibida (la Celeĭ), Daphne (zidită de Constantin m. la gura Argeşuluĭ) De asemine şi Theodora, lôngă Severinul de astă-ḑĭ. Veḑĭ şi Nuvela XI.

ἄλλα τε πολλὰ φρούρια ἐκ θεμελίων καὶ ταῦτα τῶν ἐσχάτων ἐδείματο· Μετὰ δὲ καποόδδοες ὠνόμασται, τοῦ Ρωμαίων αὐτοκράτορος ἔργον Τραϊανοῦ, καὶ πολίχνιον ἐφεξῆς παλαιὸν, Ζάνες ὄνομα. = Dupŏ Nove (urméză) castelele Cantabazate, Smorne, Campse, Tanate, Zerne şi Ducepratul (1). Pre rîpa de dincolo a edificatŭ nu de mult din temelie şi alte multe castele. Dupŏ cel ce se numesce Capul bouluĭ, lucru al autocratuluĭ Romanilor— Traĭan, urméză îndată vekiul şi mult vestitul (castelŭ) cu numele Zane.... « Τούτου δὲ Ζάνες οὐ πολλῷ ἄποθεν φρούριον μέν ἐστι Πόντες ὄνομα. = Iar de la acestŭ Zane nu mult departe este castelul, numitŭ Punţĭ (2). Din aceste citate ale luĭ Procopie, relative la posesiunile elementuluĭ romanŭ do pre rîpele Dunăreĭ, se vede, că Romaniĭ eraŭ stăpânĭ preste ambele rîpĭ ale Dunăreĭ, se înţelege, că în casurĭ posibile şi preste locurile limitrofe cu sus numitele castele.

Justinian în Nuvelele séle, care dupre noĭ suntŭ documentele cele maĭ autentice, atât în respectul ĭuridicŭ, cât kĭar şi istoricŭ, ni conservă probele cele maĭ evidente despre stăpânirea elementuluĭ romanŭ preste ambele rîpĭ ale Dunăreĭ, confirmând tot-odată şi cele relatate de către Procopie. Maĭ ântăiu Justinian se esprimă maĭ esplicit, de cât Procopie, când ḑice: « Cum igitur in praesenti, Deo auctore, ita nostra respublica aucta est, ut utraque ripa Danubii jam nostris civitatibus frequentetur, et tam Viminacium, quam Ricidua et Literata, quae trans Danubium sunt, nostrae iterum ditioni subiectae sint, necessarium duximus, ipsam gloriosissimam Praefecturam, quae in Pannonia erat, in nostra felicissima patria collocare; cum nihil quidem magni distet a Dacia mediterranea secunda Pannonia = Căcĭ în presentŭ, cu ajutorul luĭ D-ḑeŭ, atâta s'a măritŭ republica (Statul) nostru, *că acum ambele rîpĭ ale Du-*

(1) Originea celor maĭ multe din aceste castele, conform opiniuneĭ D-luĭ A. T. Laurian (Mag. ist. III, 115), şi judecând dupre posiţiunea lor din drépta Dunăreĭ. se râdica la legeónele romane, retrase din Dacia luĭ Traĭan, în Dacia aureliană, Aceste legeóne, ducêndu-se în Dacia aureliană, aŭ transportatŭ cu sine şi numirile cetăţilor, aplicându-le asupra altora. Cât pentru capul bovis, pre care charta peutingeriană îl numesce capul Burbali, era situatŭ în Timişóra.

(2) Punţele, pre care Ptolomeŭ le traducecu numirea grécă de , Ζεύγμα eraŭ în Dacia traĭană, pre locul unde şi pĕnĕ astă-ḑĭ se vĕdŭ numele poduluĭ luĭ Traĭan. Procopie, opera citată lib. IV, cap. VI.

nărei sûntŭ populate cu cetăţile nóstre, şi precum Viminaciul, aşa şi Ricidua şi Literata, care suntŭ dincolo de Dunărea, se află íarăşí supuse administraţiunei nóstre ; (de acea) am credutŭ necesariu, ca însuşí Prefectura cea prea gloriósă, care era în Panonia, *să se aşeḑe în prea fericita nóstră patrie*; de óre-ce Panonia a doa cu nimicŭ óre-ce mult nu este departe de Dacia mediteraneă (1)». Cuprinderea acesteí părţí din nuvela luí Justinian esplica fórte bine textul luí Procopie, relativŭ la construcţiunile luí Justinian, şi ni arată, că cetăţile, enumerate de Procopie, se aflaŭ pre rîpele Dunăreí, şi *că elementul romanŭ pre timpul, când Gepiḑiĭ se aflaŭ în Panonia, stăpânía ambelă rîpí ale Dunăreí*, *şi în genere locurile fortificate*.

Tot Justinian şi în acelaşí nuvelă, vorbind despre instituirea Archiepiscopieí de Achrida, enumeră multe din eparchiile imperiuluí romanŭ de la Dunărea şi pre care eparchií le pune sub administraţiunea eclesiastică a Archiepiscopuluí de Achrida, ḑicênd : «et caeter ae provinciae sub eius sint auctoritate, id est, tam ipsa mediterranea Dacia, quam Dacia ripensis ; nec non Mysia secunda, Dardania, et Praevalitana provincia, et secunda Macedonia, et pars secundae etiam Pannoniae, que in Bacensi est civitate = şi cele lalte provincií să fie sub auctoritatea luí, adică, atât Dacia însăşí mediteraneă, cât şi Dacia ripensă ; şi nu numaí Mysia a doa, Dardania, provincia prevalitană, şi Macedonia a doa, dar încă şi o parte a Pannonieí a doa, care în cetatea Bacensă este (séŭ maí drept, în carea este cetatea Basiană) » (2). In textul nuveleí o sută treí-ḑecí şi una tot Justinian, vorbind despre episcopií, ce are să chirotonisíască Archiepiscopul de Achrida, ḑice : « *καὶ χειροτονεῖν τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας ῥιπενσίας, καὶ Δα-*

(1) Nuvel. XI (Mag. ist. III 104) Unií se îndoíescŭ despre autenticitatea acesteí Nuvele, pentru cuvêntul, că acéstă nuvelă nu se găsíesce tradusă şi în limba grécă. Dar noí nu putemŭ să ne îndoimŭ despre conţinutul eí, când vedemŭ, că nuvela acésta este o maí departe desvoltare a textuluí luí Procopie, relativŭ la edificiile luí Justinian, şi cuprinderea eí este repeţită şi de Nuvela CXXXI.

(2) Nuvela XI (Mag. ist. III 103). Bine observă D. A. Tr. Laurian, că textul nuveleí în locul citatŭ este eronatŭ. In locŭ de : quae în Bacensi est civitate, trebue să se citéscă : în qua est Basiana civitas. Alt-mintrele nu este sensŭ şi o cetate cu numele de Bacensa nu este în Panonia ; din contra Basiana era o cetate departată, că la 18 miliare romane de la Sirmiu, spre nord-ostŭ.

κίας μεδιτεῤῥανέας, Τριβαλλίας, Δαρδανίας, Μυσίας τῆς ἄνω καὶ Παννονίας, = şi să chirotonisiască pre episcopiĭ eparchiilor Daciei ripense, şi Daciei mediteranei, Tribaliei, Dardaniei, Mysiei de sus şi aĭ Pannonie (1). Décă acum comparămŭ textul acestor doĕ nuvele ale luĭ Justinian, găsimŭ, că elementul romanŭ dupre ambele nuvele *era posesorul Daciilor atât ripensă, cât şi mediterană şi între cele-lalte provinciĭ maĭ avea şi dincóce de Dunărea Pannonia,* pre carea ĭarăşĭ a dat'o sub potestatea Archiepiscopuluĭ de Achrida. Tot-o-dată maĭ observămŭ, că în nuvela XI a se ḑice: «et Praevalitana provincincia, = ĭar în nuvela CXXXI Τριβαλλίας; şi noĭ, fundându-ne pre autorităţile sciinţifice, declarămŭ în acestŭ locŭ textul grecŭ împreună cu Vlastariu (2) eronatŭ, mănţinênd versiunea texstuluĭ latinŭ din nuvela XI. Aşa Tribaliĭ dupre Strabon (3) suntŭ unŭ poporŭ thracicŭ, ĭar dupre Ptolomeĭ (4) Tribalia cădea în Mysia de josŭ; şi noĭ pĕnĕ acum am vĕḑutŭ, că atât Thracia, cât kĭar şi Mysia de josŭ n'aŭ fostŭ date de către Justinian sub administraţiunea Archiepiscopieĭ de Achrida.

Dupŏ ce am espusŭ viéţa politică a elementuluĭ romanŭ de la Dunărea, limitându-ne în epocha de la căderea imperiuluĭ atilanŭ şi pĕnĕ la venirea pre aceste locurĭ a Bulgarilor; dupŏ ce, de altă parte, în epocha, ce ne ocupă, adică a patra a studiuluĭ nostru, amŭ vĕḑutŭ şi posesiunile elementuluĭ romanŭ de la Dunărea; acum putemŭ să trecemŭ şi la evenimentele istorieĭ eclesiastice, unde s'a desfăşuratŭ şi viéţa religiósă a Românilor, şi de unde, cum vedea, încetul cu încetul începe a se marca visul cel de aurŭ al elementuluĭ romanŭ de la Dunărea, adică *independenţa luĭ, începênd maĭ ântâiŭ şi pre nesimţite cu cea eclesiastică.*

Pre la finele jumătăţeĭ ântâia a seculuļuĭ VI-le, adică între aniĭ 540 şi 550, în Constantinupolŭ s'a începutŭ lupta contra erorilor luĭ Origen, Evagrie şi Didym. In acéstă luptă ĭeŭ parte Imperato-

(1) Nuvel, CXXXI. Dosith. cart. V, cap. XIX, § 1.

(2) Βλαςταρ Σύνταγμα στ. Ε, κεφ. 10. Vlastariu, enumerând eparchiile archiepiscopieĭ de Achrida, lasă afară şi Pannonia.

(3) Strab. Geograph lib. VII.

(4) Ptolom. Geograph. lib. III, cap. 10. Adauge Χρυσάνθου Συνταγμάτιον. pag 82.

rul Justiniau, Vigiliu, Archiepiscopul Romeĭ, Mina, Archiepiscopul Constantinupoluluĭ, Theodor, episcopul Cesarieĭ Capadocieĭ, supra-numitŭ Ascida şi alţiĭ (1). Pentru susţinerea erorilor, Origeniştiĭ şi maĭ ales Theodor al Cesarieĭ Capadocieĭ face o espunere, cunoscută în istorie cu numirea de «cele treĭ capitule», prin care se lase a se întrevedea eresia Nestorianilor şi a Monophysiţilor (2). Condemnate fiind în synodul localŭ aceste erorĭ de cătrĕ Mina, Archiepiscopul de Constantinupolŭ, şi confirmată fiind condemnarea luĭ Mina prin decretŭ imperialŭ, Vigiliu este kĭematŭ în Constantinupolŭ, ca să se pronunçă şi el în privinţa erorilor. Cu ocasiunea călătorieĭ de la Roma la Constantinupolŭ, Vigiliu trece prin eparchia **Ilyriculuĭ**. Aicĭ episcopiĭ loculuĭ, preîntimpinându-lŭ, îl rógă, ca, ducêndu-se în Constansinupolŭ, să nu condamne şi el cuprinderea «celor treĭ capitule». Conduita luĭ Vigiliu, respectiv de acéstă afacere în Constantinupolŭ, a fostŭ duplă, când aprobând şi altă dată condemnând cuprinderea capitulelor; pĕnĕ când în fine sórta celor treĭ capitule şi cuprinderea lor a rĕmasŭ să se decidĕ la Synodul al cincilea ecumenicŭ, ce s'a adunatŭ în Constantinupolŭ la 553. Episcopiĭ Ilyriculuĭ, vĕḑênd, că Papa Vigiuliu, contra promisiuneĭ date, condémnă în Constantinupolŭ cele treĭ capitule, se decidŭ, a convoca Synodŭ localŭ, la 550, în care synodŭ se stipuléză, ca să se scrie epistole synodice Imperatoruluĭ, precum şi luĭ Benenatŭ, (3) episcopul Justinianeĭ, prin care epistole să se susţinĕ

(1) Evagr. lib. IV, cap. XXVIII.

(2) Eresia Nestorianismuluĭ a fostŭ urzită de cătse Theodor Mopsuetul pre la 428. Ea consta în a prescrie luĭ Christos nu numaĭ doĕ naturĭ, dar şi kĭar doĕ persóne, propagându-se maĭ ales în Orient de către Nestorie. Eresia a fostŭ condemnată de cătrĕ sânţiĭ părinţĭ la 421, 451 şi 453. — Iar monophysiţiĭ recunoscéŭ în Iisus Christos numaĭ natura divină, şi autorul acesteĭ eresiĭ se consideră Eutichiecare a traitŭ prin seculul al V-le.

(3) Episcopŭ în Justinianea 1-a noĭ pentru ântăĭa dată întâlnimŭ în studiul nostru. Şi acésta pentru cuvêntul, că numirea de Justinianea 1-a anume în epocha, ce ne ocupă, pentru prima-óră se vede în istorie. Dar cestiunea, cea mult contraversată, stă în a sci, care este locul, pre care Justinian îlŭ numescc Justinianea 1-a, patria sa, alţiĭ Achrida şi maĭ târḑiŭ ĭa numirea de Ochrida? Décă ne uĭtămŭ la istoriciĭ bizantinĭ şi ceĭ modernĭ, vedemŭ, că opt oraşe se presupunŭ de dinşiĭ a fi fostŭ patria luĭ Justinian; adică Taurisiul, Vederiana. Sofia, Scopia, Prisdrenul, Pristina, Castendili de astă-ḑĭ şi în fine Lichnida. Lăsând de o cam-dată pe Procopie, pre G. Acropolitul şi alţĭ chronicarĭ bizantinĭ, cariĭ atestă cu precisiunea cea maĭ mare, ca vekĭa Λυχνὶς — δος — este patria luĭ Justinian, noĭ citămŭ aicĭ pre Nicefor Calistul (hist. ecl. lib. XVI, cap 37, liber XVII, cap. 28) care este fórte

cuprinderea « celor treĭ capitule » (1).

Pentru scopul, ce urmărimŭ, lăsând de o cam-dată sórta celor « treĭ capitule » ale origenistilor, noĭ atragemŭ atenţiunea lectorilor asupra următórelor laturĭ din faptul espusŭ. Maĭ ântăiŭ, Papa Vigiliu, plecând din Roma la Noemvrie 26 anul 545, rĕmâne prin Ilyricŭ pĕnĕ la 25 Ianuarie anul 546 (2), ca prin eparchia sa, şi episcopiĭ Ilyriculuĭ, adresându-se la dînsul, ca la Archiepiscopul propriu, îĭ făcu rugămintele, espuse maĭ sus. Aceste laturĭ din faptul espusŭ lasă, dupre opiniunea nóstră, a se întrevedea, că Archiepiscopul de Roma încă îşĭ manifesta drepturile séle administrative asupra Ilyriculuĭ, precum şi asupra părţilor celora-l-alte ale Daciilor. Şi tot-o-dată, precum episcopiĭ Africeĭ în synodul localŭ, de la 552, escomunică pre papa Vigiliu pentru condemnarea celor « treĭ capitule », tot acésta facŭ şi ceĭ din Ilyricŭ, lăsând a se întrevedea, că relaţiunile acestora, precum şi a episcopilor din Africa cu Archiepiscopul de Roma sûntŭ tresăltate de pre adevĕrata lor basă. Şi acésta a provenitŭ maĭ ales de acolo, că Justinian încă de pre la 535, 'nainte de venirea papeĭ Vigiliu prin Ilyricŭ, a înḑĕstratŭ pre Justinianea I—Achrida, cu titlul de archiepiscopie autocefală şi neatârnată de nicĭ unŭ thronŭ apostolicŭ (3).

De altă parte, acestŭ evenimentŭ pre noĭ ne impresionéză, şi prin aceea, că episcopiĭ Ilyriculuĭ, făcĕnd cunoscutŭ decisiunea synoduluĭ lor din 550 Imperatoruluĭ Justinian, eĭ se adreséză cu epistole synodice nu către Archiepiscopul de Constantinupolŭ, Mina, ci cătrĕ Benenatŭ, archiepiscopul de Justinianea I-a, ca cel ce acum, adică pĕnĕ la 550, devenise archiepiscopul propriu.

Pĕnĕ pre la 550, şi anume sub imperatorul Justinian, Românii

---

esplicit în aceĭa, ce ne privesce : „Onóre maĭ multă, de cât trebuea, dând Justinian Acrideĭ, patrieĭ séle, a făcut'o Archiepiscopie şi a râdicat'o la rangul de Biserică autocefală, numind'o Justinianea 1-a ; precum a făcutŭ şi pre Biserica insuleĭ Cipru Archiepiscopie, numind'o Justinianea II-a, şi dăruind'o cu onóre, egală Achrideĭ şi acésta pentru femeĭa luĭ — Theodora, imperatésa. Iar Achrida este oraşŭ, aş ḑatŭ pre unŭ délŭ înaltŭ, aprópe de lacul numitŭ Lichnida". La acésta ne maĭ autoriză şi o probă filologică, că Lichnida se póte transforma în Achrida. Adauge Nicef. Grigoras (hist ecl. lib. II cap. 2).

(1) Dosith. cart. V, cap. XV, §. 2.

(2) Facund. cart I, cap. IV. Liberat. cap. XXIV. (Dosith cart. V. cap. XV, § 1, 2)

(3) Dosith. cart. V. cap. XX. § 2.

primescŭ o nouă impulsiune maĭ ales în viéţa lor religiósă. Justinian imperatorul, fiind de origine romanŭ şi nu slavŭ, dupre cum pretinde D. Golubinski (1), de şi născutŭ prin părţile Macedonieĭ şi anume pre lôngă lacul Lichnida, şi nu dupre cum pretinde Procopie în Taurisiul Dardanieĭ (2), cu rădicarea Achrideĭ la rangul de Archiepiscopie, neatârnată de niciĭ unŭ scaunŭ apostolicŭ şi de Biserică autocefală, el prin acésta, ḑicŭ, a pusŭ şi cele ântăi base ale autocefalieĭ de astă-ḑĭ a Bisericeĭ românescĭ. Maĭ ântâiŭ Justinian însuşi stipuléză pentru acésta: « Multis et variis modis nostram patriam augere cupientes, in qua primo Deus praistetit nobis, ad hunc mundum, quem ipse condidit, venire, et circa sacerdotalem censuram eam volumus maximis incrementis ampliare, ut primae Justinianae patriae nostrae pro tempore sacrosanctus Antistes, non solum Metropolitanus, sed etiam Archiepiscopus fiat, et caeterae provinciae sub eius sint auctoritate, id est, tam ipsa mediterranea Dacia, quam Dacia ripensis; nec non Mysia secunda, Dardania et Praevalitana provincia, et secunda Macedonia, et pars secundae Pannoniae, quaein Bacensi est civitas. Cum enim in antiquis temporibus Firmi Praefectura fuerit constituta, ibique omne fuerit Illyrici fastigium tam in civilibus, quam in episcopalibus causis, postea autem Attilanis temporibus eiusdem locis devastatis Appeunius Praefectus Praetorio de Firmitana civitate in Thessalonicam profugus venerat, tum ipsam Praefecturam et sacerdotalis honor secutus est; et Thessalonicensis Episcopus, non sua auctoritate, sed sub umbra Praefecturae meruit aliquam praerogativam. = Dorind, ca prin multe şi diverse modurĭ să mărimŭ patria nóstră, în carea D-ḑeŭ a hotărîtŭ o dată, ca să venimŭ în acéstă lume, pre carea a creat'o el, am voitŭ, ca şi în respectul sacerdotalŭ să o ornămŭ cu cele maĭ marĭ prerogative, ast-felŭ, ca Prea-sânţitul episcopŭ al primeĭ Justiniane, patrieĭ nóstre celeĭ temporale (pămêntescĭ), să se facĕ nu numaĭ Metropolitŭ, dar kĭar Archiepiscopŭ, şi cele-l-alte

(1) D. Golubinski în operat întitulată „Краткій Очеркъ исторіи Православныхъ церкей (pag. 311) pretinde, că Justinian era de origine slavonŭ. Noĭ nu înţelegemŭ pre ce fundéză D. Golubinski acéstă aserţiune aşa istorică. Pre timpul luĭ Justinian Skiachĭ, singurul tribŭ slavonŭ din imperiul de Orientŭ, ajunsese cu incursiunile abĭa în Mysiĭ, ĭar Bulgariĭ încă nu trecuseră Dunărea. Pre lângă aceste, noĭ scimŭ, că încă pĕnĕ pre la începutulŭ seculuiuĭ VIII-le nicĭ o vorbă despre crestinarea slavilor, ĭar Justinian este născutŭ din părinţĭ crestinĭ.

(2) Procop. de edif. cap. 1.

provinciĭ să fie sub autoritatea luĭ, adică, Dacia mediteranea, precum şi Dacia ripensă; şi nu numaĭ Mysia secundă, Dardania şi provincia prevalitană (1) şi Macedonia secundă şi încă şi parte a Panonieĭ secunde, care este în cetatea Bacensă (séŭ maĭ drept în care este cetatea Bacensa) (2). Căcĭ în timpurile vekĭ în Firmiu (Sirmiu) (3) era organizată prefectura, şi aicĭ era tótă supremaţia Ilyriculuĭ, atât în causele civile, precum şi în cele episcopale; dupŏ care însĕ, pre timpul luĭ Atila, acelésĭ locurĭ devastându-se, Apeniu, prefectul de Pretoriu, fugind din cetatea F(S)irmiuluĭ, a venitŭ în Thesalonic, nu cu autoritatea sa, ci la umbra prefectureĭ a câscigatŭ óre-care autoritate.» Si maĭ departe: «Cum igitum in praesenti, Deo auctoritare, ita nostra respublica aucta est, ut utraque ripa Danubii jam nostris civitatibus frequentetur, et tam Viminacium, quam Ricidua et Literata (4) quae trans Danubium sŭnt, nostrae iterum ditioni subiectae sint, necessarium duximus, ipsam gloriosissimam Praefecturam, quae in Pannonia erat, in nostra felicissima patria collocare; cum nihil quidem magni distet a Dacia mediterranea secunda Pannonia. = Decĭ, cum în presentŭ cu ajutorul luĭ D-ḑeŭ, atâta s'a crescutŭ republica (Statul) nóstră, în cât ambele rîpĭ ale Dunăreĭ s'aŭ umplutŭ cu cetăţile nóstre, şi atât Viminaciul, cât şi Risidua şi Li(t)derata, care sunt preste Dunărea, se află ĭarăşĭ sub potestatea nóstră, am credutŭ necessariu, ca cea maĭ gloriósă prefectură, carea era în Panonia, să se strămute în patria nóstră cea prea fericită; fiind-că cu nimicŭ óre-ce (nu cu mult) Panonia secundă este depărtată de Dacia mediteraneă.» Şi tot în nuvela XI maĭ jos Justinian adauge: «Et ideo tua Beatitudo, et omnes praefatae primae Justinianae sacro-sancti Antistites, Archiepiscopi habeant praerogativam, et omnem licentiam, suam auctoritatem eis impertiri et eos ordinare, et in omnibus suprascriptis pro-

(1) In nuvela a CXXXI provincia prevalitană se numesce Tribalia. Tot ast-felŭ o numesce şi Procopie. Tribaliĭ, dupre cum ni spune Strabon (lib. VIII) era unŭ poporŭ thracicŭ, ĭar dupre Ptolomeŭ (lib III cap X) eĭ locuĭaŭ în Mysia de josŭ. Acum, dupre cum observă Prea Fericitul Chrysant, nicĭ Thracia, nicĭ Mysia de jos nu s'aŭ datŭ Achrideĭ (Chrysant. Συνταγμα pag. 87)

(2) Veḑĭ nota de maĭ sus. Compară Nuvela CXXXI, cap. 10. Nuvela CXXXI ḑic: Panonia întrégă şi nu parte a Panonieĭ II.

(3) Veḑĭ nota de maĭ sus, Sirmiul este representatŭ prin Firmiu, sigur că prin eróre.

(4) Şi aicĭ observă nota de maĭ sus, unde Literata trebue să se citéscă Liderata.

vinciis primam habere dignitatem, summum sacerdotium, summum fastigium, a tua sede creentur, et solum Archiepiscopum habeant, nulla communione ad eum Thessalonicensi Episcopo servanda; sed tu ipse et omnes primae Justinianae Antistites, sive eius iudices et disceptatores quidquid oriatur inter eos discrimen, ipsi hoc dirimant, et finem eis imponant, et eos ordinent, et nec ad alium quen dam eatur, sed suum agnoscant Archiepiscopum omnes praedictae provinciae et eius sentiat creationem, et vel per se, vel per suam auctoritatem, vel per clericos mittendos habeat omnem potestatem, omnem que sacerdotalem censuram et creationis licentiam. Sed et in Aquis, quae est provinciae Daciae ripensis, ordinari volumus a tua Sanctitate Episcopum, ut non in posterum sub Meridiano Thraciae oppido Episcopo sit constituta, sed Meridianus quidem maneat in Meridiano, nulla communione cum Aquis servanda. Aquensis autem Episcopus habeat praefatam civitatem, et omnia eius castella, et territoria, et Ecclesias, ut posit Bonosiacorum scelus ex ea Civitate et terra repellere, et in orthodoxam fidem transformare. Ut igitur sciat Beatitudo tua nostri Numinis dispositionem, ideo praesentem legem ad tuam venerabilem sedem transmisimus, ut in perpetuum tale beneficium habeat patriae nostrae Ecclesia in Dei omnipotentis gloriam et nostri Numinis sempiternam recordationem. Quando autem tuae recordationis sedis gubernatorem ab hac luce decedere contigerit, pro tempore Archiepiscopum eius a venerabili suo concilio Metropolitanorum ordinari sancimus, quem admodum decet Archiepiscopum omnibus honoratum Ecclesiis provehi, nulla penitus Thessalonicensi Episcopo, nec ad hoc communione servanda. = Şi pentru acéstă Fericirea ta, şi toţĭ Prea sânţiţiĭ Episcopĭ aĭ menţionateĭ Justiniane prime să aĭbă prerogativa de Archiepiscopŭ, şi tótă libertatea, de a impune autoritatea lor acelor (Episcopĭ) şi de aĭ sânţi pre eĭ, şi în tóte provinciile citate maĭ sus să facĕ ase avea de la scaunul teŭ, demnitatea cea maĭ înaltă, preuţia cea maĭ supremă, şi îngrijirea cea maĭ mare, şi să fiĭ tu singurŭ Archiepiscopul lor, ne avênd nicĭ o comunicaţiune cu Episcopul de Thesalonicŭ; ci tu însuţĭ, şi toţĭ Episcopiĭ Justinianeĭ prime, séŭ judecătoriĭ şi administratoriĭ eĭ să judece eĭ însuşĭ aceĭa, ce s'ar nasce între dînşiĭ, şi să-ĭ mărginĭascĕ şi să-ĭ chirotonisĭascĕ, şi nicĭ să mérgĕ la altul óre-care,

dar tóte provinciile preḑise să recunóscĕ pre Archiepiscopul lor şi puterea luĭ să o simţă, séŭ prin sine, séŭ prin autoritatea sa, séŭ in fine prin clericĭ trămişĭ să aĭbă tótă puterea şi tótă censura sacerdolală, (precum) şi tótă libertatea de a lucra. Pre lôngă aceste şi în Apele, (1) care este provincie a Dacieĭ ripense, voimŭ, ca episcopul să se sânţĭascĕ de sânţia ta, ca în viitorŭ Episcopul (Apelor) să nu fie sub Meridian, oraşŭ al Thracieĭ, ci al Meridianuluĭ óre-cum să rĕmânĕ în Meridiénŭ, ne avênd nicĭ o comunicaţiune cu apele. Iar Episcopul de Apele să aĭbă maĭ sus numita cetate, şi tóte castelele eĭ, pămênturile şi tóte bisericile, ca să pótĕ stirpi din acea cetate şi pămêntŭ eresia Bonosiacilor (2) şi să-ĭ readucĕ la credinţa orthodoxă. Decĭ, pentru ca să cunoscĭ Fericirea ta dispositiunea Numeluĭ (persóneĭ) nóstre, de aceĭa trămitemŭ la venerabilul teŭ thronŭ legea presentă, ca Biserica patrieĭ nóstre să aĭbă acestŭ beneficiŭ în perpetuitate, spre gloria luĭ D-ḑeŭ celuĭ omnipotentŭ şi spre amintirea cea de tot-dé-una a Numeluĭ nostru. Iar când se va întâmpla, ca Guvernatorul scaunuluĭ reverenţieĭ téle ésĕ se din acéstă lume, hotărîmŭ, ca Archiepiscopul dupre timpŭ al aceluĭ (scaunŭ) să se chirotonisĭascĕ de venerabilul seŭ conciliŭ metropolitanŭ, precum se cuvine să se producĕ unŭ Archiepiscopŭ, onoratŭ de tóte Bisericile, ne avênd nicĭ întru acésta vre o comunicaţiune cu Episcopul Thesaloniculuĭ » (3).

Noĭ amŭ reprodusŭ Nuvela a unŭ-spre-ḑecea în întregul eĭ pentru maĭ multe cuvinte. Maĭ ântâiŭ prin acéstă nuvelă se desfăşură întrégă viéţa Romanilor de la Dunărea, atât eclesiastică, cât kĭar şi cea politică, şi apoĭ că acéstă nuvelă este kĭar contestată de uniĭ criticĭ, pentru cuvêntul, că ea nu se găsesce tradusă şi în limba grécă. Noĭ din contră o admitemŭ; fiind-că cuprinsul eĭ se găsesce confirmatŭ şi de alte autorităţĭ istorice, şi kĭar însuşĭ de Justinian.

Aşa în nuvela CXXXI, pre carea noĭ aicĭ o reproducem dupre tecstul grecŭ, şi unde Justinian determină prerogativele tuturor

(1) Apele eraŭ în Dacia ripensă, nu departe de Negotinul de astă-ḑĭ, din josul punţeĭ luĭ Traĭan [Magist. III, 108).

(2) Autorul eresieĭ este Bonosiu, episcopul de Sardica, care nega virginitatea Sfteĭ Maria dupŏ nascerea luĭ Christos. El, cu succesoriĭ seĭ, ajunsese pĕnĕ la aḑice, că Christos este fiŭ al luĭ D-ḑeŭ numaĭ prin adopţiune. Synodul din Capua a condemnatŭ acésta eresie şi pre eresiarchĭ. (Migne, Encycl. Theolog. Heresie T, I. 525).

(3) Nuvela XI, [Mag. ist. III, 103—108].

scaunelor Archiepiscopale, între care şi al scaunuluĭ archiepiscopalŭ al Achrideĭ, éca cum se esprimă despre întinderea jurisdictiuneĭ eĭ: « Τὸν δὲ Ἀχρίδος εἶναι αὐτοκέφαλον, καὶ χειροτονεῖν τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας Ριπενσίας, καὶ Δακίας Μεδιτεῤῥανέας, Τριβαλλίας, Δαρδανίας, Μυσίας τῆς ἄνω καὶ Παννονίας = Iar (Episcopul) Achrideĭ să fie autocefalŭ şi să chirotonisască pre Episcopiĭ eparchiilor Dacieĭ ripense, Dacieĭ mediterane, Tribalieĭ, Dardanieĭ, Mysieĭ de sus şi aĭ Panonieĭ (1) ». Décă acum stămŭ, ca să comparămŭ întinderea eparchieĭ Achrida din acéstă nuvelă cu aceĭa, ce am vĕdutŭ în nuvela a XI, óre nu sémănă ea în totul? Si trebue să maĭ adăugimŭ, că şi kĭar Macedonia, enumerată în nuvela XI, se mençionéză şi aicĭ.

Pre lîngă acéstă atestare a nuveleĭ XI, de cătrĕ însuşĭ Justinian, noĭ să ne uĭtămŭ şi la Procopie, care cu tóte defectele, ce i se prescrie de cătrĕ Gibon (2), are însĕ o mare importanţă, când el ca contimpuranŭ epoceĭ luĭ Justinian, relatéză fapte, pre care le atestă şi alţiĭ. Ast-felŭ, vorbind Procopie despre patria luĭ Justinian şi căutând a o determina aşa, cum sciea el, éca cum se esprimă despre Archiepiscopia de Achrida: « Τιμήσας δὲ τὴν πρώτην Ιουστινιανὴν Ἀρχιεπισκόπῳ αὐτοκεφάλῳ, ἔδωκεν αὐτῷ ἔχῃ τὰς χειροτονίας τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας Μεδιτεῤῥανέας, Δακίας Ριπενσίας, Τριβαλλέας, Δαρδανίας, Μυσίας τῆς ἀνωτέρας καὶ Παννονίας = Şi onorând pre Justinianea primă cu archiepiscopŭ autocefalŭ, ĭaŭ datŭ luĭ, ca să aĭbă chirotoniile eparchiilor Dacieĭ mediterane, a Dacieĭ ripense, a Tribalieĭ, a Dardanieĭ, a Mysieĭ superióre şi a Panonieĭ » (3) Cu modul acesta noĭ vedemŭ, că cuprinderea nuveleĭ a XI este fórte adevĕrată, cel puţin în respectul întindereĭ şi a Eparchiilor, ce intraŭ în domeniul Archiepiscopieĭ de Achrida. — Acum să observămŭ cuprinderea acesteĭ nuvele, şi din alte puncte de privire, carea, cum vomŭ vedea, dă o mare lumină şi asupra istorieĭ bisericescĭ.

(Va urma). Ierod. Genadie Enacénu

(1) Nuvela CXXXI cap 10. Tótă diferinţa între tecsturile ambelor nuvele stă numaĭ în aceĭa, că aceĭ se dice Tribalia în locŭ de Prevalia şi Panonia în locŭ de: „parte a Panonieĭ a II".

(2) Gib. ist. T. VII, pag. 204.

(3) Procop. de edif. lib. IV, cap. 1.

OMUL CRESTIN IN DIFERITE ETATI ALE VIETEI SÉLE

Omul şi creştinul nu sunt între sine doĭ inamicĭ; din contră, omul în cele maĭ bune ale séle principiĭ şi scopurĭ conlucréză creştinuluĭ, precum şi creştinul susţine şi perfecţionéză în om tot ce este bunŭ.

In acéstă reciprocă lucrare trece tótă viaţa omuluĭ de la nascerea şi pênă la mórtea sea.

Déră în diferite etăţĭ ale omuluĭ acéstă reciprocitate se 'mplineşce în diferite modurĭ: într'un mod se împlineşce în etatea copilărieĭ, într'altul în aceea a juneţeĭ, într'alttul în cea vĕrstinică şi 'ntraltul în etatea bătrâneţeĭ.

Omul crestin e necesar să aibă în vedere posiţiunea, condiţiunea şi pericolile fiă-căreĭ dintr'aceste etăţĭ, ca să perfecţioneze în sine tot ce este omenesc, şi să-şĭ însuşéşcă tot ce este bun şi comform cu libertatea creştinuluĭ, să respingă ce este rĕŭ şi să priiméscă ce este bun, şi în special aceea ce este pentru acéstă etate, iar nu pentru alta. Omul aflându-se sub înalta priveghere luĭ Dumneḑeŭ, este cu tóte acestea arangiatorul sórteĭ séle, luĭ se cuvine prin urmare onórea a se cârmui pe sine.

El dispune şi cele bune şi cele rele nu numaĭ conform cu sórta sa proprie, ci şi cu sórta confraţilor sĕĭ, aşia precum şi tótă omenirea stă nu numaĭ în stăpânirea luĭ Dumneḑeŭ, ci şi 'n a sea proprie. Făr a nega ómenilor libertatea omenéscă, creştinismul, acéstă manifestaţiune a luĭ de pe pămênt, întrebuinţéză cu tóte acestea tóte miḑlócele, ca viaţa şi a omuluĭ şi a omenireĭ în genere să mérgă pre calea cea maĭ bună.

1. *Etatea copilărieĭ.*

Omul acum nu se nasce din nimic: el priimesce ecsistenţa de la părinţiĭ sĕĭ. Crestianismul însă se ocupă de om maĭ 'nainte d'a ecsista el pre pămênt şi părinţiĭ creştinĭ, pentru fericirea proprie a

prunculuĭ, îĭ daŭ viaţa, aşia după cum arétă crestianismul. Dar nu este tot una a se nasce cine-va în familie şi a se nasce în nefamilie. Ecsperienţa ḑice, că defectele şi perfecţiunile părinţilor, fisice şi morale, se manifestă în fii lor. Déca viaţa în nefamilie este viaţa ce o primesce întru fără de lege cu cât maĭ gravĕ pentru fericirea morală a prunculuĭ va fi viaţa ce o priimesce în familie, unde ea se priimesce de copiĭ fără mustrare de consciinţă a părinţilor! Căsătoria creştină este o instituţiune bine-făcĕtóre nu numaĭ pentru părinţĭ, ci şi pentru copii lor. Acésta este prea adevĕrat, este mare norocire, ca kiar din nascere să priiméscă cine-va o natură bună, spirit bine plăcut şi luĭ Dumneḑeŭ şi ómenilor! Cât de uşióră va fi în ast-fel de caz calea către Dumneḑeŭ şi la bine! Din contra, ce nenorocire este de a priimi încă de la nascere o natură perversă. Cu câtă greutate se va înfrâna ea! — Dér copilul s'a născut : în lume sa arĕtat o fiinţă spirituală-corporală, cu calităţĭ marĭ saŭ micĭ. Crestianismul, în persóna Bisericeĭ, prin sfântul Botez îĭ dăruesce ertarea păcatelor, ce le-a priimit ca moscenire de la părinţiĭ sĕĭ, de la timpiĭ primitivĭ aĭ omeniriĭ ... (Facere, cap. 3), asemenea şi prin ungerea cu sfântul Mir întroduce în spiritul luĭ principiile vieteĭ harice. Dup acésta cel născut devine fiiul luĭ Dumneḑeŭ ceresc şi pămêntesc. Sĕmânţa vieţeĭ creştine, aruncată în semănătura vieţeĭ omenescĭ, este necesar ca tot d'auna să înfloréscă în cel născut, în unire cu legile natureĭ omenescĭ şi pre lângă statornica şi via lucrare a graţieĭ luĭ Christos. Insă omul creştin unde îşĭ va afla pentru sine adăpostul pre pămênt pentru grabnica desvoltare a celor ce s'aŭ pus în el? El este aşa de slab, cu osebire fisiceşte!

Copilul îşĭ află refugiul lângă părinţiĭ sĕĭ, saŭ lângă naşiĭ sĕĭ, saŭ adese-orĭ la societatea crestinilor. Asupra părinţilor cade cu osebire datoria d'a educa pe copiĭ; în acésta le maĭ ajută şi alţiĭ cariĭ sunt în înrudire cu copiĭ. Noa rudă este fórte aprópe de dênşiĭ : într'ênsa curge acelaşĭ sânge, care curge şi într'ênşi. Déră el este fórte aprópe de dênşiĭ şi după spiritul luĭ. Persóna acestuia saŭ a aceluĭ-l-alt om nu este o lepădătură, saŭ o fiinţă fără kip, ci o persónă vie cu unile saŭ acelaşĭ calităţĭ. Acéstă asemănare a personalităţilor, se repetă în membriĭ familieĭ şi aĭ generaţineĭ. Este o înrudire între suflete şi între trupurĭ. Şi a-

gia și natura fisică și cea morală conving pe om a îngriji de aceea cu carii se rudescŭ. « Cine nu se 'ngrijește despre aĭ seĭ, ḑice Apostolul, acela este maĭ mult ca un necredincios ». (Tim. 5, 8) : el a călcat legile natureĭ, care se respectă de toțĭ ómeniĭ, or și cine ar fi eĭ. A nu esprima compătimire către rude, și a vorbi despre dragoste — acestea sunt numaĭ cuvinte deșérte! Déca tu nu respecțĭ cele maĭ viĭ simțurĭ omeneștĭ, cum veĭ putea avea cele maĭ 'nalte sentimente creștinescĭ? Iisus Christos a fost Fiiul Părinteluĭ Ceresc, dér simțul amóreĭ către Maica Sa nu s'a stins într'ênsul nicĭ în marea agonie de pe cruce! . . (Ioan 19, 26, 27). In timpurile primitive ale creștianismuluĭ locul părinților îl ocupaŭ nașiĭ copiluluĭ. Creștianismul și idolatrismul trăiaŭ aprópe unul cu altul. Membrul familieĭ idolatre, care dorea să priiméscă creștinătatea vrênd nevrênd se separa de rudele séle. Atuncĭ cine-va din societatea creștinéscă îl lua sub îngrijirea sa, îl învěța credința creștină și'l boteza; dup'aceea cel botezat saŭ botezată rămânea saŭ maĭ mult saŭ maĭ puçin tot sub îngrijirea părinteluĭ saŭ a mameĭ séle spirituale. In timpul de față nașiĭ împlinesc numaĭ o formalitate a lucsuluĭ iar nicĭ de cum ființa acestuĭ lucru, pentru că copilul se nasce în familiă creștină, se educéză și se instruesce în adevĕrurile credințeĭ kĭar de părințiĭ seĭ. N'ar fi óre bine, ca părințiĭ la alegerea nașilor, la priimirea îndatorireĭ lor — să aibă în vedere acésta pentru or-ce întêmplare și pentru vekĭa însemnătate a nașiuluĭ? Sórta lor, a părinților și a copiilor lor este necunoscută . . . Cu osebire pentru părințiĭ deveniţĭ bătrânĭ și săracĭ — este un lucru de mare însemnătate alegerea nașilor. Ast-fel de părințĭ e necesar să se gândéscă, să găséscă naș pentru copii lor, ómenĭ, care după pietatea lor să se 'ngrijéscă pentru eĭ, când ar rĕmânea orfanĭ saŭ săracĭ. — Nașiĭ sunt datorĭ să'șĭ amintéscă cu seriositate de datoria lor — să fiă ângeriĭ păzitorĭ aĭ fiiilor lor spirituali. In fine copii sunt objectul îngrijireĭ pentru tóte societățile creștine. Cel născut și botezat — este fratele lor și dupĕ omenire și dupĕ creștinătate. « Voĭ toțĭ una sunteţĭ », ḑice Apostolul (1 Cor. 10, 17. 12, 12; 13, 27, Gal. 3, 23). In fiă-care societate a creștinilor sunt ómenĭ, carii n'aŭ copiĭ, și pot adopta pe copiiĭ streinĭ, ca și pe aĭ lor propriĭ, sunt avuțĭ, la masa cărora, lângă propriiĭ lor copiĭ maĭ este loc și pentru copilul orfan; sunt ómenĭ bunĭ și pioșĭ, cariĭ cred că

pot avea ca un skimb de onóre, décă ar îmbrăţişea pe copiiĭ săracĭ şi orfanĭ; sunt ómenĭ cariĭ sciŭ carte, cariĭ prin cunoscinţele lor pot moralicesçte să susţie pe ceĭ-ce sunt fără adăpost; sunt în fine păstoriĭ Bisericiĭ, a cărora datorie este de a inspira în ceĭ păstoriţĭ ideea amóreĭ materne a Bisericiĭ în fii seĭ (Isaia 49, 15). A lăsa însă îngrijirea de copiiĭ orfanĭ şi săracĭ numaĭ în îngrijirea membrilor mizericordioşĭ aĭ societăţilor creştine, ar fi fórte de ne ajuns: eĭ sunt mulţĭ în societăţĭ, şi ostenéla educaţiuneĭ — nu este aşa de uşióră în cât să pótă să o ia asuprăşĭ or-cine ar fi! In societăţile creştine se înfiinţéză institute pentru acésta, unde fiă-care din membriĭ societăţeĭ îşĭ depun obolul în folosul fraţilor lor maĭ micĭ, şi unde aceştĭ fraţĭ maĭ micĭ, cariĭ merită tótă compătimirea lor, află tóte necesariile pentru desvoltarea lor corporală şi spirituală. O! noĭ aflăm în acésta una din ranele societăţeĭ nóstre — copiiĭ deprinşĭ la cerşetorie şi demoralisaţĭ fără milă şi de inemiciĭ şi de protectoriĭ lor!..

Sub acoperemântul părintesc, saŭ al bine-făcĕtorilor, copilul cresce şi priimesçe óre-care educaţiune. Din nenorocire gréoa cunoscinţă a educaţiuneĭ este fórte puţin cunoscută la noĭ: şi 'n societate şi 'n institutele de învĕţătură întrebarea despre educaţiune se respinge, par'că şi societatea şi instituţile nu prepară ómenĭ pentru viéţă familiară! Dér maĭ important de cât tóte institutele de educaţiea copiluluĭ, este acea privire asupra copiluluĭ, care trebue să o aibă institutoriĭ creştinĭ — părinţiĭ şi ceĭ-ce iaŭ locul lor: acéstă — privire asupra copiluluĭ nu este ca alte privirĭ, ci ca sorginte a educaţiuneĭ omuluĭ — creştin. Acéstă privire ne va obţine şi de la severitatea educaţiuneĭ şi de la negligenţa eĭ; ea ne va da acea cumpătare în ostenelele educaţiuneĭ, care maĭ adese-orĭ nu e de neajuns în educaţie. Intr'adevĕr făr acéstă privire, noĭ putem dori din tot sufletul nostru binele pentru copil, însĕ nu vom avea scuze înaintea copiluluĭ pentru or-ce abatere a luĭ de la regulile educatiuneĭ primite de noĭ — noĭ îl vom tiranisi la fiă-care pas; făr acéstă privire noĭ putem iubi pe copil din tótă inima, dér îĭ vom pardona cele maĭ marĭ nebuniĭ — în sensul acela, că copilul nu este de cât o păpuşă cu viéţă. S'aŭ dintr'altă parte, făr acéstă privire asupra copiluluĭ ca asupra omuluĭ creştin, noĭ saŭ vom negligia or-ce educaţie a luĭ — ca fiinţă, care n'ar merita să ne o-

cupămŭ cu seriositate de dînsa, saŭ că vom întórce atenţiunea numaĭ la singura educaţiune ecsterióre, care se atinge de regulile etichetei, atuncĭ când lucrul cel maĭ greŭ — desvoltarea spirituluĭ copiluluĭ va fi uitată de noĭ. Acéstă înaltă privire asupra copiluluĭ nu alungă măsurile luate despre educaţiune, comform cu etatea luĭ — măsurile céle mângîitóre şi îndemnătóre, ci va da părinţilor saŭ institutorilor prudenţa — d'a întrebuinţa aceste meḍlóce ast-fel ca nicĭ copilul să nu se înjoséscă înaintea institutorilor, nicĭ institutoriĭ înaintea copiilor. Acésta va comunica educaţiuneĭ acel ton de crescere, în spiritul căruia copilul cu sinceritate va considera pe învĕţătorul seŭ, iar învăţătorul, se va adresa către copil cu óre-care religiositate . . . Dumneḍeŭ ḍice către copiĭ: « onoréză pe tată-tĕŭ şi pe mamă-ta, căcĭ eĭ 'ţĭ-aŭ dat viéţa şi fisică şi morală (A doa lege 5, 16; Sirah. 7, 20, 30); déră tot El ḍice şi celor-ce domină asupra copiilor prin desvoltarea lor (fisică şi morală): « nu despreţuiţĭ pe copiĭ, căcĭ eĭ sunt membriĭ împărăţieĭ luĭ Dumneḍeŭ» (Mat. 18, 3, 10). Cât de mult înjosesce pe copiiĭ lor părinţiĭ aceea, cariĭ de şi se ocupă pentru crescerea lor cu tot zelul, déră în educaţie, eĭ n'aŭ în vedere nimic alt, de cât a'ĭ deprinde ca pe dobitócele de muncă în ocupaţiile lor familiare, saŭ că prin strălucita educaţie a copiilor să'şĭ satisfacă ambiţiunile lor propriĭ! — Nevĕḍênd în copil alt nimica de cât germenile omuluĭ creştin, părinţiĭ saŭ învĕţătoriĭ creştinĭ păzescŭ următórele regulĭ în educaţiune: eĭ nu încep educaţiunea din timpul acela, când copilul începe saŭ maĭ mult saŭ maĭ puţin a deosebi lucrurile; ci kĭar din aniĭ ânteĭ copilăriĭ. Educaţiunea la început este o deprindere, iar maĭ pre urmă instrucţiune. Copilul nu înţelege tóte câte îĭ inspiră învĕţătorul; acésta însĕ este atât de necesar pentru copil — cât şi pentru fiă-care din noĭ. Maĭ ânteiŭ învĕţătorul întórce osebita atenţiune către aceĭ copiĭ, în cariĭ el observă că începe să lucéscă natura omenéscă cea stricată. Aci învĕţătorul întrebuinţéză tóte miḍlócele convenabilĭ pentru îndreptarea copiilor. Cu osebire orgoliul şi simţibilitatea — aceste rane comune ale omenireĭ — este necesar să nu se încuibeze în copiĭ. Manifestarea orgoliuluĭ copilărescŭ — capriciul şi îndărătnicirea este necesariŭ să se nimicéscă cu or-ce preţŭ. Blândeţea şi supunerea fac cea maĭ frumósă podóbă a etăţeĭ copilărescĭ. La din contra, când simţibilitatea începe a se

desvolta într'ênsul, învĕţătorul trebue să-ĭ refuze multe din dorinţele aceluĭ copil, cu osebire acele dorinţe la care el stăruesce maĭ mult spre a'ĭ desvolta ruşinea. Ne'ntrerupta mulţumire a tuturor dorinţelor copiluluĭ fără osebire este o mare slăbiciune din partea învĕţătorilor, şi a lăsa să se ascundă patimile 'n inima luĭ, este a'l face un arbore reŭ producĕtor. A negligea modestia copiilor va să dică a prepara loc pasiunilor corporale maĭ 'nainte d'a se manifesta ele. Invĕţătorul este dator şi cu cuvêntul şi cu fapta să fugă de tóte necunoscinţele în presenţa copiilor. Perderea modestieĭ, duce la neruşinarea sufletuluĭ. In fine, învĕţătorul, este dator maĭ adese-orĭ să aducă vorba despre Dumnedeŭ, despre A tot-puternicia Luĭ, cât şi despre iubirea Luĭ pentru omenire. El este obligat să-ĭ ducă maĭ adese-orĭ la biserică. In genere pietatea nicĭ decum nu trebue să se negligeze la educaţiunea copiilor : din contr'a, cu cât copilul o va simţi maĭ mult, cu atât maĭ mult se póte cine-va basa pe buna desvoltare a copiluluĭ în viitor.

Déră óre nu conlucréză copilul la ceea-ce i se comunică luĭ prin educaţiune? In copiĭ se află puçină consciinţă. Va să dică nicĭ că este necesitate, ca părinţiĭ saŭ învĕţătoriĭ să caute într'ênşiĭ conlucrarea consciinţeĭ. Copiiĭ pricep pre învĕţătoriĭ lor după instinct — prin mişcărĭ naturale şi fără întregul consimţimênt al spirituluĭ şi al vieţeĭ lor copilărescĭ, déră aceste dispoziţiĭ naturale ale copiilor sunt atât de importante în cât ele pot influenţa continuŭ la desvoltarea întregeĭ vieţĭ omenescĭ. In copil se manifestéză amórea de sciinţă. El nu scie nimic, dér voesce să scie tot. El rĕspunde la cuvintele altora cu deplină încredere. Aci este începutul sciinţeĭ şi al credinţeĭ, care trebue să conducă viéţa omuluĭ! — Copilul manifesta dorinţa de comunitate, consimţimêntul, ataşamêntul şi către aĭ seĭ şi către streinĭ. Tótă nedreptăţirea se uită lesne de copiĭ. Pentru aceea bine-facerile se primesc de dênşiĭ cu braţele deskise. Aci este începutul iubireĭ — cea maĭ bună impulsiune a vieţeĭ omenescĭ! — Copilul este tot d'auna în activitate. Viéţa ca şi o sorginte lucréză într'ênsul. Déca el nu se dă la fapte sglobiĭ, apoĭ tot gândesce despre ce-va şedênd. Neactivitatea este omorâtóre pentru copil. Aci începutul este ocupaţia — fisică şi morală, care este necesară omuluĭ — creştin pentru desvoltarea celor-ce i s'a dat de natură şi graţia luĭ Dumnedeŭ! S'aşa cuvintele luĭ Iisus Christos

relative la copiĭ sunt înţelese de noĭ în tótă cuprinderea lor : « déca nu veţĭ fi ca prunciĭ, nu veţĭ putea intra întru împĕrăţia cerurilor ». (Mat. 18, 3.

2. *Etatea juneţeĭ.*

Copilul eşind din etatea copilăréscă păşésce în etatea juneţeĭ. In dată ce junele om-creştin vine în etatea juneţei, pe dată severitatea educaţiuneĭ slăbesce, ast-fel, că trecênd din viaţa, care depandă de educaţiunea în midlocul vieţeĭ libere, junele nu simte o mare diferenţă între una şi alta. Educaţiunea esistă pentru ómeniĭ nedesvoltaţĭ şi fisicesce şi moralicesce, prin urmare etatea saŭ maĭ mare saŭ maĭ mică, fisică şi morală face nenecesară mustrarea severă a educaţiuneĭ.

Cu tóte acestea junele, la pâşirea în lume n'are dreptul să cugete, că el este deja o persónă nesupusă la pericole şi perfectă; în posiţiunea moralo-religiósă aceluĭ maĭ bun dintre tinerĭ nu póte fi perfectă şi fără pericole grave. Aşea, junele póte avea multe cunoscinţe şi crede în domnirea dreptuluĭ pre pământ, déră el multe încă nu scie, el este debil cu osebire în cunoscinţele vieţeĭ esperimentate; el manifestă cele maĭ ardĕtóre aplecărĭ de iubire spre bine, déră se înduplecă, adese-orĭ se înşélă, curând se domolesce; el nu urasce nicĭ lenevia. Tóte aceste imperfecţiunĭ cu timpul dispar : vieaţa este cea maĭ eminentă scólă a omuluĭ! Déră în etatea juneluĭ maĭ sunt şi alte pericole marĭ pentru vieaţa juneluĭ; ele pot să cletine educaţiunea moralore-ligiósă, ce a priimit. E periculósă însă acea circumstanţă, că din timpul acesta, lumea şi ocupaţiunile eĭ vor avea preteniţunĭ asupra juneluĭ : va să dică credinţa şi pietatea în spiritul juneluĭ trebue să dea loc altor cunoscinţe şi altor simţiminte noĭ. Déră kiar în natura juneluĭ se ascund germeniĭ celor maĭ marĭ rele : prisosul puterilor fisice şi morale espun pe june în încrederea de sine la orgoliŭ, ba kiar şi la impoliteţe; voluptatea îl face să se simţă din ce în ce maĭ cu putere şi, pe lângă scandalisările lumeĭ vine în stare a se supune viciuluĭ. Prin ajutorul încredereĭ în sine ce se arată, şi al voluptăţeĭ îĭ vin fantasiile cele maĭ îndrăsneţe şi înfocate : ele nasc cele maĭ întinse scopurĭ, şi-ĭ desenéză cele maĭ scandalóse tablourĭ. Ce pericole se pre-

sintă junelui : două din cele mai puternice viciuri — spiritual și corporal — amenință viața lui! El trebue să întrebuințeze tóte midlócele posibile contra lor, déca voesce să păstreze principiile vieței moralo-religiósă.

Insă ce întreprinde junele contra încrederii de sine, ce se nasce într'ênsul? El privesce împrejurul său la ómeni — și vede, că mii dintr'ênșii, precum și el însuși aŭ viețuit, aŭ cugetat și 'și-aŭ finit existența lor . . . ne făcênd nimic. Viéța lucréză în modul ce se cuvine ei asupra tuturor. Dér fórte puçini es învingători din lupta ce aŭ avut cu viéța, însă câte forțe și câtă răbdare i-aŭ costat acésta! Avé-vei tu óre o june aceste angagiamente pentru a lupta cu viéța, saŭ ai numai aprinderea sângelui celui june? Déca Dumnedeŭ te-a dotat cu óre care talente sufletesci și ai inimă, apoi nu uita și aceea, că cei mai capabili din ómeni n'aŭ voit să recunóscă în sine, puternica voe, pentru aceea

„Ca la timp de nenorocire
Pentru sine se pótă lupta
Și contra a ori-ce isbire,
Pasul înapoi de a nu 'l da"

și de aceia aŭ și cădut supt greutatea luptei cu viéța . . . Nu, « să n'ai încredere în sineți june fantastic »! Déră mai este pentru june și alt midloc — cel mai perfect — ca să înece în sine semeția saŭ spiritul încrederii de sine : acest midloc este credința în Iisus Christos. Déca junele va avea în vedere imaginea Fiiului lui Dummedeŭ, care a luat asupra sea modelul de smerenie și pre lângă tóte perfecțiunile séle infinite, care a cercat în tótă viéța sea, dilele cele mai grele ale înjosirei pênă kiar și rușinósa mórte de pe cruce : apoi cu ce să se mai mândréscă păcătosul debil, simplu și muritor? N'ar fi óre mai bine de cât or-ce, ca junele să-și plece capul înaintea celui răstignit pe cruce și să céră apărarea și misericordia Lui? Și spiritul junelui este atât de viŭ și întreprindětor, în cât miraculosul esemplu al Mântuitorului, póte fi fórte profund întipărit în inima lui,

Déră ce întreprinde junele contra simțurilor voluptăței ce'l amenință? Mai 'nainte de tóte el se silesce a păstra și a forța în sine simțimêntul care d'a dreptul se opune voluptăței : inocența — nu numai esteriórе ci și interiórе. Cu scopul acesta junele creștin mai

'nainte de tóte se silesce să păstreze în sine, ca lucrul cel maĭ preçios, acea sfinţenie a inimeĭ, a inocenţeĭ şi a consciinţeĭ, cu care el a eşit din copilărie, şi care maĭ cu osebire s'a născut din sincera şi profunda luĭ pietate către Dumnedeŭ şi Domnul Iisus Christos. Cât de mult se turbură sufletul juneluĭ la prima întîlnire cu plăcerea trupéscă! Cât de viă este durerea ce simte în inima sea nepătată din partea inocenţeĭ şi a consciinţeĭ séle! Junele trebue să păstreze frăgezimea şi sfinţenia inimeĭ şi a sufletuluĭ sĕŭ. Ea — este cel maĭ solid sprijin în lupta cu voluptatea. Maĭ încolo, junele creştin, ca om capabil a cugeta despre objecte, este dator să-şĭ esplice insemnătatea acesteĭ ruşinărĭ. El trebue să scie, de către ce să se ruşineze omul la prima întîlnire cu voluptatea : el este kipul luĭ Dumuedeŭ, fratele luĭ Iisus Christos, casa sfântuluĭ Spirit, va să dică şi cu spiritul, şi cu corpul, el este proprietate a Domnuluĭ, iar nu a viçiilor. El trebue să se respecte şi pe sine şi pe alţiĭ, iar nu să ĭ corupă (1 Cor. 4, 18—20; 3, 16, 17). In împĕrăţia luĭ Dumnedeŭ nu sunt robĭ aĭ plăcereĭ trupescĭ (Cor. 6, 9). Numaĭ singură nunta este cinstită înaintea luĭ Dumnedeŭ (Evr. 13, 4). Déca junele şi juna simt atracţia unul catre altul — nu într'alt kip, de cât cu cugetarea aceea onestă, ca legătura lor de iubire reciprocă, sub paza Provedinţeĭ, — să le înlesnéscă posibilul ca să petrécă calea vieţeĭ şi a celeĭ omenescĭ şi a celeĭ creştinescĭ maĭ bine; atuncĭ vor fi departe de eĭ acele cugete neoneste, ce se nasc în ómenĭ prin privirĭ dobitocescĭ la viéţă şi la om. In fine junele creştin este dator să-şĭ aducă aminte de numĕrul cel mare de sfinţĭ feciorelnicĭ, cariĭ aŭ împodobit în tóte timpurile Biserica luĭ Christos, cu osebire al sfintelor fecióre, care aŭ suferit şi aŭ răbdat şi mórtea pentru paza inocenţeĭ lor, şi cu osebire pe sfânta Fecióra Maria. Către acestea, junele, întórce atenţiunea sa şi asupra acelor resultate teribile care pot să omóre spiritul şi corpul, şi care sunt nedespărţite de corupţiă. Un părinte, vrĕnd să păzéscă pe fiiul seŭ de contagiunea corupţiuneĭ 'l-a dus în spital, unde zăceaŭ mulţĭ de aceştĭ nenorociţĭ, cariĭ sufereaŭ cumplit de acéstă teribilă contagiune — şi acésta atât de mare efect a făcut asupra juneluĭ în cât a hotărît de a nu maĭ cunósce femee în tótă viéţa luĭ.

Déră junele se silesce nu numaĭ să păstreze în spiritul seŭ simţul inocenţeĭ, ci să şi depărteze de la sine acele pericole, care ame-

ninţă integritatea acestuĭ simţ. Aci maĭ 'nainte de tóte junele trebue să se convingă neapărat despre pericolele, nu imaginare, ci care în realitate esistă pentru dânsul, şi despre aceea încă, că el nicĭ-o-dată nu trebue să se bizuéscă în puterile séle, ci că numaĭ fugând se póte mântui. Miĭ de pericole de acestea, aŭ perit, cariĭ ne sciind puterea scandalurilor s'aŭ încredinţat în sine. Maĭ încolo, junele trebue neapărat să se depărteze de tóte pericolele pentru păstrarea inocenţeĭ séle. Aceste pericole esistă nu numaĭ în esteriorul juneluĭ, ci şi în interiorul luĭ. Pre lângă pericolele ce'şĭ prepară singur junele pentru conservarea inocenţeĭ sele', ia parte — viciul beţieĭ, ş'al lăcomieĭ. Junele trebue să se înfrâneze de lăcomiă în mâncarea şi întrebuinţarea bĕuturilor aprindĕtore de sânge şi kiar de aşternutul móle etc. Tóte acestea, se 'nţelege sunt separate de voluptate, déră or şi cum prepară în modul cel maĭ esenţial pornirĭ spre voluptate . . . . Deosebit de acésta, junele este dator să se depărteze de propriul seŭ viciŭ — d'a nu se strămuta cu sufletul din lumea reală în aceea a fantasiilor. Nenorocire mare, déca junele este deprins de a înlocui realitatea vĕdută prin imaginare fantastică! Ea repede începe a desemna tablourĭ scandalóse şi imaginaţia juneluĭ se va familiarisa cu ele — şi aevea şi'n somn. E maĭ bine pentru june să fugă din lumea pericolósă a fantasiilor şi să îmbrăţişeze ocupaţiile dilnice, să intre în societatea amicilor onestĭ, să se ocupe cu lectura cărţilor folositóre! In numĕrul pericolelor contra păstrăriĭ inocenţeĭ este şi paza de ómenĭ viçioşĭ, grubianĭ şi impiĭ. Din causa deselor întîlnirĭ cu eĭ, junele póte perde, din deprindere, modestia sa; se depravéză, credinţa se 'mpuçinéză. Junele este dator să'şĭ imagineze tótă monstruositatea lor morală — şi să fugă de eĭ nu numaĭ fără compătimire, ci şi cu dispreţiŭ. In numĕrul acestora intra şi persónele celuĭ-alt sex supuse desfrânăreĭ în public saŭ în secret, încă şi acelea care înclina spre desfrânare. De către ast-fel de persóne junele este dator să fugă ca şi de foc. El trebue să fiă tare convins într'aceea, că satisfacerea necesităţeĭ sensuale afară de cununie — este o fără de-lege şi'n naintea ómenilor şi a luĭ Dumnedeŭ. Nu puçin conlucréză la acésta şi lectura cărţilor scandalóse, care saŭ maĭ mult saŭ maĭ puçin, direct saŭ indirect se atinge de plăcerea voluptăţeĭ. Déca prin lectura unor ast-fel de scrierĭ, cu or-ce scop ar fi ele scrise, se nasc în sufletul juneluĭ

ideĭ şi dorinţe scandalóse, atuncĭ el este dator îndată să lase acéstă ocupaţie. El trebue să'şĭ facă ca regulă, că tótă lectura, care turbură consciinţa, este o crimă *pentru dênsul* (de şi acésta pentru altul şi kiar pentru autor n'ar fi o crimă). Déca scandalul uneĭ ast-fel de lecturĭ este mare, apoĭ junele, trebue să'l împrăştieze prin acea gândire, că persónele onorabile ar putea să audă lectura luĭ, saŭ că părinţiĭ ar putea să'l pue de a repeta acéstă lectură făcută, în presenţa lor. Ruşinarea de şi nu se teme a eşi de sub acoperemântul secretuluĭ neobservat de alţiĭ, dar totuşĭ în façia lumineĭ n'are curagiul să stea. Câte scrierĭ scandalóse se citescŭ fără nicĭ un fel de temere şi ruşine — pentru acea, că acésta se face fără alţĭ asistenţĭ ! . . . Déră cea maĭ importantă regulă pentru a fi învingĕtor contra voluptăţeĭ este acésta : sugrumă kiar de la nascerea lor cugetările scandalóse ale sufletuluĭ teŭ. Puçinul aci nu este puçin. Déca junele nu va sugruma în sine aceste prime cugetărĭ neînsemnătóre şi pornirĭ ale viciuluĭ, apoĭ va maĭ putea el óre să resiste contra lor atuncĭ, când ele vor supune sufletul luĭ şi vor deveni ca o a doua natură? Anevoe! Un pretest de puţină importanţă, inspirat de scandal : că putând a ne permite în ce este puçin, nu ne va deprinde d'a ne permite în ce este mult!

Etatea juneţeĭ îşĭ are şi slăbiciunile séle; déră îşĭ are şi virtuţile séle. Intr'ênsa n'a încolţit încă sĕmênţa cea rea; sufletul juneluĭ nu s'a strĕbătut încă de necurăţia vieţeĭ; tótă fiinţa luĭ încă este fragetă, curată, admirabila. Vigórea credinţeĭ, sinceritatea iubireĭ, plinitatea speranţeĭ, claritatea şi veselia sufletuluĭ, absenţa îndărătniciеĭ în ideĭ şi dorinţe, simplitatea şi curăţia inimeĭ, modestia în maniere etc, — tóte acestea sunt însuşibile etăţeĭ juneţeĭ şi compun singura proprietate naturală a fiă-căruĭ june bine educat. Junele este capabil de a face binelc, nu numaĭ din disposiunile naturale ale sufletuluĭ sĕŭ, ci şi după alegerea consciinţeĭ séle libere : una susţine pe ceĭ-l-altă şi ambele fac etatea juneţeĭ cea maĭ norocită dintre etăţĭ, atât pentru viaţă în genere, cât şi pentru viéţa moralo-religiósă. Apostolul Ioan a scris către juniĭ creştinĭ, că « eĭ sunt tarĭ şi cuvêntul luĭ D-ḑeŭ petrece într'ênşiĭ, şi că eĭ aŭ biruit pre cel viclén. » (Ioan 2, 14).

3. *Etatea bărbătéscă.*

După trecerea omuluĭ din etatea juneţeĭ în etatea bărbătéscă, cea maĭ principală idee a luĭ este idea despre căsătorie. Puçinĭ se decid să petrécă viéţa necăsătoriţĭ, maĭ puçinĭ încă se decid după înaltele împulsiunĭ creştinescĭ, să petrécă viéţa cea fecioreluică: déră acéstă viéţă este grea şi junele nu se hotărsce — fără a se cerca pre sine şi fără a cumpăni bine acéstă viéţă! . . . «cel ce póte încăpea, încapă;» (Mat. 19, 12) însă cea maĭ mare parte a omenireĭ, alege d'a dreptul, viĕţa familiară. Kiar în natura omuluĭ sunt aceste inspirărĭ «că nu este bine omuluĭ să fiă singur pre pămênt» (Cart. Faceriĭ 2, 18), şi junele pe lângă tótă plinitatea proprieĭ séle desvoltărĭ şi spirituale şi corporale caută definitiva sa plinitate — într'altă persónă. El caută acel suflet cu care ar putea să împarţă lumea interióră a ideilor, a simţurilor şi a întreprinderilor: el caută acel suflet cu care ar putea maĭ bine să'şĭ organizeze viéţa sa ecsterióră; el caută acel suflet, cu care uninduse ar putea să se eterniseze pe sine în posteritatea sa. . . . Vaĭ déca omul nu simte nicĭ dispoziţie de feciorie pentru înaltele scopurĭ ale vieţeĭ, nicĭ îndemnare de a petrece viéţa sa în legătura conjugată: déca el nu va fi sclavul viçiilor, apoĭ va fi sclavul saŭ modelul simţimentelor decădute. Şi pe cine óre alege junele creştin de consórtă a vieţeĭ sale? Fiă-care are propria sa idee de acéstă alegere; déră acéstă idee, ca şi însuşĭ junele, se compune din doă părţĭ: din ecsterior — fisicŭ şi interior — spiritual. Nu e numaĭ frumuseţea, care determină pe june în alegere: pentru că el nu este un amator numaĭ de desfătărĭ, care caută numaĭ satisfacerea sensualităţeĭ, — el întórce atenţiunea sa şi la atracţiunea inimeĭ — şi a eĭ şi a sa prorie. Nu e numaĭ averea, care decide pe june în alegerea sa: pentru că de şi ar dori să'şĭ arangieze bine casa sa, déră el preţuesce în alegere şi capacitatea, şi onestitatea, care formézã capitalul ce nu se póte skimba prin ecsterior. Nu sunt numaĭ onorurile, care determină alegerea luĭ: pentru că de şi ele nu sunt lucrurĭ de puçină importanţă, déră cu ele adesea se unescŭ corupţiunea şi orgoliul, care împiedică curata legătură a sufletelor. Déca junele creştin ar-fi determinat idealul ce 'şĭ 'lŭ-a ales de către aceste singure numaĭ trăsurĭ ecsterióre, el atuncĭ n'ar-fi înţeles înaltele necesităţĭ ale vieţeĭ omenescĭ şi creşti-

nescĭ, şi 'lŭ-ar-fi costat fórte mult acéstă negligenţă şi uşiuritate de minte. Cu tóte acestea se înţelege de sine, că cu acéstă nu se înlătureză de tot atenţiunea către partea ecsteriorulul celeĭ alese, ci se mărginesce prin altele interióre merite ale eĭ. Póte că sp. es. frumuseţea corporală şi înflorita sănĕtate nu pot aparţine juneĭ creştine şi să servĕ de reflectare a sufletuluĭ eĭ cel frumos şi sănĕtos? Cât de preţios este pentru un soţ, déca acésta se póte justifica prin-tr'o maĭ de aprópe cercetare! Patriarchul Iacov aparţinea cu tótă finţa sa numaĭ Rachileĭ (Facere 29 — 30). Este lucru natural, ca pre lângă *tóte cele-l-alte*, junele se întórcă atenţiunea sa şi la acésta.

In fine junele creştin şĭ-a aflat finţa aşea de mult preçiósă inimeĭ sale şi ambiĭ înaintea altaruluĭ aŭ cerut bine-cuvĕntarea luĭ D-ḑeŭ de a trăi viéţa împreună. De aci înainte fiă-care din eĭ îşĭ daŭ averea şi personala lor viéţă interióră şi ecsterióră pentru viéţa alteĭ persóne şi din aceste vieţĭ particulare se forméză póte o viéţă deplină: « ambele persóne, ḑice cuvĕntul luĭ D-ḑeŭ, devin un singur corp, ast-fel că niciĭ femeea nu'şĭ maĭ stăpânesce corpul sĕŭ ci bărbatul, nicĭ bărbatul nu'şĭ maĭ stăpânesce corpul sĕŭ ci femeea » (Facere 2, 24). Care déră sunt acele particularităţĭ ce fi-care din eĭ introduc în acéstă viéţa a lor comună? Aceste particularităţĭ sunt parte spirituale, parte fiisice. Bărbatul contribuesce prin forţa capacităţilor sale (spirituale şi fisice) şi devine capul familieĭ; femeea contribue cu calităţile iubireĭ séle şi devine inima vieţeĭ familieĭ séle. Déră acéstă deosebire de calităţĭ între bărbat şi femee nu trebue să nască sclavia femeeĭ vis-avi de bărbatul care este căpetenie: este adevĕrat că femeea trebue să se plece bărbatuluĭ, ca cap al întregeĭ familieĭ (Cor. 7, 4. Efes. 5, 31). Déră şi bărbatul apără cu tóte puterile séle pe femeea sea — acest vas slab déră fórte preçios pentru a păstra în el acele simţimente de inimă necesariă în viéţa familiară (Petr. 3, 7; Efes. 5, 25). Din diferitele merite ale bărbatuluĭ şi ale femeeĭ nu se plinesce viéţa bărbatuluĭ prin perderea femeeĭ, ci se plinesce viéţa amândorora: atât bărbatul, cât şi femeea — pre cât se susţin, pre atât îşĭ şi mărginescŭ ecsistenţa şi acţiunile lor unul altuia, pentru că într'acésta şi stă fericirea lor comună. Amêndoĭ trăescŭ unul pentru altul şi unul prin altul: « nicĭ bărbatul fără femee, nicĭ femeea fără bărbat — ḑice sfântul apostolul, — precum femeea este din bărbat, ast-fel şi băr-

batul este din femee » (1 Cor. 11, 11. 12). Relaţiunile bărbatuluĭ şi ale femeĭ sunt — recepţiunile uneĭ forţe printr'altă forţă, ca cea maĭ necesară plinitate a unuia prin cel-l alt. Apostolul Pavel esplică fórte frumos raporturile dintre bărbat cu muerea, ele sunt ca acele raporturĭ ce este între Iisus Christos şi Biserică; « muerĭ, ḑice el, plecaţi-vĕ bărbaţilor voştriĭ ca şi Domnuluĭ Iisus Christos, pentru că bărbatul este cap mueriĭ, precum şi Christos este cap Bisericiĭ. Bărbaţilor, iubiţi-vĕ muerile vóstre ca şi Christos Biserica, căcĭ pre Sine s'a dat pentru dênsa, ca să o facă pre ea sfântă şi fără prihană. Bărbaţiĭ sunt datorĭ să'şĭ iubéscă muerile lor, ca şi trupurile lor. Cel ce iubesce pre muerea sa pre sine se iubesce » (Efes 5,22—28). « Muerilor, plecaţi-vĕ bărbaţilor voştriĭ, ḑice tot în acelaşĭ sens Apost. Petru: déră şi voĭ bărbaţilor, adresaţi-vĕ către muerile vóstre cu buna pricepere, ca către un vas slab, şi onoraţile ca pre împreună moştenitórele vieţeĭ — harice. (1 Petr. 3, 1. 7). Déca însă raporturile între Iisus Christos cu Biserica sunt — modelul raporturilor între bărbat şi femee, apoĭ primele base ale ecsistenţeĭ Bisericeĭ sub conducerea şi conservarea Capuluĭ Eĭ, Domnul nostru Iisus Christos, nu pot merge în asemănare cu primele base ale ecsistenţeĭ bărbatuluĭ şi muereĭ: Iisus Christos este persónă divină, iar biserica constă din ómenĭ; atuncĭ când bărbatul şi femea sunt persóne — egale între dênsele. Iisus Christos şi Biserica—model pentru bărbat şi femee în reciprocitatea *raporturilor* lor, şi anume — devotamentul şi iubirea lor unuia către altul, iar nu în singure bazele ecsistenţeĭ lor. Va să ḑică a face comparaţiea ce este între Iisus Christos şi Biserică dintr'o parte şi între bărbat şi femee dintr'alta — în *tóte* puncturile ecsistenţeĭ lor, ar fi fost contrariŭ creştinătăţeĭ, care recunósce şi pe femee ca fiinţă *personală* care face membri aĭ împărăţieĭ luĭ D-ḑeŭ ambe genurile şi pe cel masculin şi pe cel feminin, şi'n cununia legitimă şi afară de cununie (1 Petr. 3, 1, 7). Tótă diferenţa spirituală între bărbat şi femee stă cu *osebire* în desvoltarea unor talente la bărbat şi 'ntr'altor talente la femee. Asemenea maĭ este osebire între bărbat şi femee în modul priviriĭ lor la diferitele objecte ale vieţeĭ, déră şi acéstă osebire de privire a lucrurilor se contopesce în viéţa lor comună, ca plinitate a fericireĭ. Ast-fel bărbatul cumpănesce împrejurările vieţeĭ cu mintea sa — prin atracţiune, femeea se atinge de ele cu inima sa: — şi

bărbatul observĕ numaĭ delicatul simţ al femeeĭ séle. Bărbatul cuprinde tóte în marĭ proporţiunĭ, femeea întórce atenţiunea sa la multe particularitățĭ frumóse : — şi bărbatul cu iubire îşĭ opresce privirea sa la minuţiósele observărĭ ale femeeĭ séle. Bărbatul în privirile séle este indiferent, sever, serios, femeea privesce la tóte cu curiositate, cu blândeţe cu indulgenţă : — şi bărbatul se arétă cumpătat în pretenţiile séle. Şi cele-l-alte. — Deosebire este între bărbat şi femee în activitatea lor familiară şi casnică pentru folosul comun : bărbatul agoniseşte cele necesariĭ pentru familie, femeea păstréză cele agonisite ; bărbatul părăsesce familia pentru afacerile séle necesarĭ afară din familie, femeea stăruesce în familie şi ajută cu mânile şi cu inima sa la lucrurile ce sunt necesariĭ în familie ; asupra bărbatuluĭ sunt cele maĭ grele ocupaţiĭ ce se 'ntrerup din când în când, asupra femeeĭ — îndatorirĭ maĭ uşióre, déră care nicĭ o dată nu se 'ntrerup. (Vedĭ descrierea datoriilor uneĭ femeĭ laborióse în frumósele pilde ale înţeleptuluĭ Solomon cap. 31, vers. 10—32). In fine maĭ este deosebire între bărbat şi femee kiar în natura lor fisică, că din reciproca lor iubire provine acel mare eveniment al vieţeĭ conjugale şi omenescĭ — înmulţirea membrilor familieĭ şi a omenireĭ ! . . .

Avantagele vieţeĭ familiare în etatea bărbăţieĭ sunt nediscutabile : déră ea are şi imperfecţiunile séle morale. Maĭ nainte de tóte aceste imperfecţiunĭ se forméză kiar în viéţa familiară. Căsătoriţiĭ vrênd ne vrênd perd acea vie ruşine însuşibile juneluĭ şi copiluluĭ, — se abat la mulţumirĭ simţuale póte necumpătate, răcescŭ în iubirea şi către aĭ sĕĭ şi către streinĭ. Dorind pre cât se va putea maĭ bine să'şĭ reguleze enteresele lor familiare, căsătoriţiĭ se domină de viciosul simţŭ al iubireĭ de avere saŭ de răsipire şi ast-fel se materialiséză cu sufletul lor. Ţintirile cele curate, moralo religióse rămân la adoua mână ; la primul loc staŭ acum necesităţile lumescĭ. In nereuşirile şi nenorocirile vieţeĭ se nasc — invidia şi ura contra ómenilor, cârtirea contra luĭ D-ḑeŭ şi kiar nemulţumirea de sine. Maĭ în colo, şi bărbatul şi femeea în etatea juneţeĭ, maĭ nainte d'a intra eĭ în viéţa conjugală, înecaŭ şi ascundeaŭ în sine personalele lor imperfecţiunĭ şi culpe — parte sub înrîurirea virtuţilor lor naturale şi kiar a educaţiuneĭ lor ; parte din temerea d'a nuşi căpăta o rea opiniune despre sine, de la persónele sexuluĭ celuĭ-l-alt, care

ar fi putut să le céră mâna pentru viéţa conjugală. Déră şi junele şi juna aŭ ajuns aniĭ majorităţeĭ şi saŭ simţit liberĭ de sine în viéţa familiară : este natural că aplicările lor de maĭ nainte — timide şi nearătate, acum se manifestéză din ce în ce maĭ pe façă şi la bărbat şi la femee, imperfecţiunile bărbatuluĭ se ciocnesc cu imperfecţiunile femeeĭ; deosebirea de caractere forţéză neunirea între căsătoriţĭ — şi se arată pe scena conjugală tablourile cele maĭ triste şi maĭ spăimântătóre ale discordieĭ lor familiare. Vaĭ, într'un asemenea infern conjugal câţĭ ómenĭ aŭ perit şi per încă! — In fine kiar şi bazele vieţeĭ moralo-religióse perd preçiul lor în etatea bărbăţieĭ — nu din alt-ceva, ci din causa melancolieĭ şi a indiferenţeĭ ce sunt cu totul însuşite acesteĭ etăţĭ.

După trecerea din etatea bărbăţieĭ în etatea bătrâneţeĭ, omul simte cletenarea şi neîncrederea în maĭ multe câte se ating de credinţă: cine maĭ scie unde póte ajunge limitele acesteĭ neîncrederĭ la bărbat?... Curatele şi înaltele isbucnirĭ de iubire către D-ḑeŭ şi apró-pele slăbescŭ în întêlnirea cu nesuferitul adevĕr. Frumósele speranţe dispar făr' a aştepta realisarea. Numaĭ ostenéla nu se depărtéză de om : déră — acéstă ostenélă pentru agonisirea celor pămêntescĭ 'l şi pogóră pre om la trépta sclavieĭ natureĭ.

Şi ce miḑlóce întrebuinţéză omul creştin pentru contractarea a pericolelor, care ameninţă viéţa moralo-religiósă în etatea bărbăţieĭ? Aceste miḑlóce se ascund kiar în el însuşĭ : bărbatul — numaĭ este june saŭ copil; el posedă minte, natură ca să pótă judeca despre tóte cum trebue, şi voinţa tare d'a se abţine de la multe. El îşĭ este domnul sĕŭ, posedând înţelegerea şi libertatea. Maĭ încolo, el se găsesce de a pururea în contact cu alţiĭ : el învaţă de la alţiĭ multe cu ecsperienţa, cariĭ petrecŭ aceeaşĭ viéţă ca şi el, déră în diferite póziţiĭ şi cu diferite capacităţĭ. Liber de acéstă, viéţă, care singură de sine îndreptéză pre om maĭ mult şi maĭ bine de cât tóte conformaţiunile propriĭ, şi de cât tóte observările şi instrucţiunile celor particularĭ : o! viaţa, învaţă a sta contra voinţeĭ, şi face în noĭ şi cu noĭ aceea, ce nicĭ c'am putut gândi vre-o-dată! Déră cel maĭ mare conductor al omuluĭ în viéţa sa este Biserica luĭ Christos — dinpreună cu tóte sfintele eĭ instituţiunĭ. Ea singură numaĭ este neskimbată în ajutorul sĕŭ, or şi cum ar-fi viéţa omuluĭ.

Aşea saŭ almintrelea. Insă în etatea bărbăţieĭ omul capătă multe

însuşirĭ importante de desvoltare moralo-religióse. Déca în acéstă etate saŭ agonisit aceea saŭ cei-l-altă convingcţiune, apoĭ omul se ţine tare de ea, şi o susţne din tóte puterile sale. Déca omul îşĭ pune óre-care regulă de păzit în viaţă, apoĭ el o urméză şi nu se depărtéză de dênsa. Déca el consimte la ceva, apoĭ el a încercat acésta într'un mod óre care simţibil. In genere caracterul etăţeĭ bărbătescĭ — este viaţa luĭ precisă: el nu se lasă a se conduce în lumea ilusiunilor, ci crede în ceea-ce este positiv.

Vârsta bătrâneţeĭ.

« Vor veni aniĭ ceĭ greĭ şi ḑilele, în care veĭ ḑice: n'am nicĭ o mulţumire de ele (Eclis. 12, 1) ḑice despre acésta un bătrân antic observator al vieţeĭ, şi apoĭ descrie într'un mod vĕḑut infirmităţile corporale ale vieţeĭ bătrânescĭ. Déră sunt însă şi imperfecţiunĭ moralo-spirituale ale vieţeĭ acestia. In vêrsta bătrâneţeĭ, forţile şi focul natural al vieţeĭ, saŭ maĭ multe saŭ maĭ puţin, părăsescŭ pre om. D'acea bunele calităţĭ, care până la timpul acesta aŭ înviat şi aŭ susţinut natura omuluĭ, în etatea bătrâneţeĭ saŭ maĭ mult saŭ maĭ puţin părăsescŭ pre om. Atuncĭ de es. îl părăsesce curagiul sufletuluĭ, zelul de maĭ 'nainte pentru împlinirea datoriilor sale, zelul despre binele aprópeluĭ, etc locul acestora îl ocupă indiferenţa şi neactivitatea. Déră acésta este încă puçin: óre-care aplicărĭ rele, care pênă în timpul acesta prin puterea tare a natureĭ aŭ fost delăturate, acum cu perderea acestor puterĭ, ele lucréză într'ênsul fără impedecare. Aşa de es. sunt beţia, impresiunea, iubirea de desfătărĭ, deprinderea la mâncare şi băutură, şi alte viçiurĭ, în care maĭ adesea cade omul în etatea bătrâneţeĭ. De o-dată cu slăbirea puterilor fiisice şi morale ale bătrânuluĭ, ocupă într'ênsul locul lor, tóte acele imperfecţiunĭ imorale, care compun naturalele resultate ale infirmităţeĭ luĭ, şi care pân'aci nu eraŭ eşite la ivélă. Aceste resultate sunt: invidia despre tóte ţintirile bărbătescĭ, frica de present şi ne'ncrederea în viitor etc. In etatea bătrâneţeĭ se maĭ arată nu numaĭ imperfecţiunile nedespărţite de posiţiunea etăţeĭ bătrâneţelor, ci şi altele multe; sp. es: omul la bătrâneţe fórte mult stăruesce în deprinderile sale etc; pentru aceea şi este fórte indărătnic; el se ecspune bóleĭ, pentru aceea este supărăcios; este incapabil d'a se folosi de plăcerile vieţeĭ, pentru aceea este fórte dispus de-a'mpedeca bucuria altora. Către

acestea, bătrânul a trăit viaţă îndelungată pre pământ; de aceea el aşea de mult se ataşéză de viaţă, atât de mult se deprinde cu dênsa şi cu tóte cele pământescĭ, în cât în fine el devine nedespărţit de dênsa; pentru aceea ideea despre mórte este cu totul nesuferită pentru dênsul, pentru că 'l desparte de acéstă lume. Décă bătrânul *nu este în stare să se ferésca* de bunătăţile lumiĭ, apoĭ cel puçin el se ţine tare de cel-ce a agonisit. El gândesce că tot d'auna va continua tot aceeaşĭ regulă a lucrurilor, care a fost şĭ'n timpul luĭ. C'un cuvênt, el nu voesce nicĭ să se mişce cât de puţin măcar, din acéstă poziţiune, în care 'lŭ-a aflat bătrâneţea sa. Cu kipul acesta, bătrânul, în nenumĕratele împrejurărĭ este ameninţat de pericolul pĕcatuluĭ, care maĭ'nainte nu esista pentru dênsul, şi omul nu arare-orĭ la adâncĭ bătrâneţe cade în astfel de viciurĭ, carĭ până aci eraŭ neapropiabile de dênsul, şi adese-orĭ viaţa omuluĭ se termină cu triumful rĕuluĭ asupra bineluĭ.

Cu tóte acestea bătrânul nu se cuvine să fiă ast-fel în viéţa sa moralo-religiósă .... Despre acésta anunçă pre om singură natura, care'l aduce către finele vieţeĭ pământescĭ şi la începutul alteia, ce se 'ncepe dincolo de mormânt, — anume el este dator în timpul acesta să posedeze acea maturitate spirituală, care 'l-ar prepara pentru intrarea luĭ într'altă viéţă morală, perfectă. «Tu te pogorĭ în mormânt ca grâul cel copt, strâns la vremea sa», se ḑice despre cel drept în cuvêntul luĭ D-ḑeŭ. (Iov. 5, 26). Către acéstă maturitate a spirituluĭ prepară pe bătrân maĭ multe din viéţa luĭ, şi fisică şi morală. Aşea, puterile natureĭ luĭ din ce în ce se împuţinéză spre bătrâneţe. Pân'aci el se ocupa, fără ca să simţă ostenéla: saŭ maĭ târḑiŭ saŭ maĭ de timpuriŭ, el trebuea să termine lucrul seŭ. Acum însĕ ocupaţia pentru dênsul devine împovĕrătóre, el pune pe alţiĭ să facă aceea ce trebuea să facă el, iar pentru sine păstréză acel profit în sufletul sĕŭ, pe care el 'l-a agonisit în viéţă, adecă credinţa, iubirea, devotamentul, prudenţa etc. Maĭ în colo în etatea bătrâneţeĭ vioiciunea simţurilor corporale se têmpesce, tot corpul luĭ, maĭ mult, saŭ maĭ puçin, devine mort pentru impresiunile natureĭ interióre; vrênd nevrênd se rupe legătura ce o are cu lumea. Copiĭ luĭ aŭ format deosebite familiĭ, amiciĭ juneţeĭ aŭ trecut din viéţă şi aŭ devenit ţerână, singură consórta luĭ după cum se ḑice este c'un picior în mormânt. Déră déca lumea simţibilă, dispare

pentru omul bătrân, apoĭ şi el singur trebue să se lepede de lume nu numaĭ cu corpul, ci şi cu sufletul seŭ. In fine singure împrejurările vieţeĭ adesea dispuu pe bătrân să se lepede de acéstă lume. Şi nu este bătrânul óre, care maĭ mult de cât orĭ-cine altul, perdea averea sa, la care el a-'ntrebuinţat tóte puterile sele şi'n care spera la vreme de bătrâneţe? Nu este el óre uitat şi părăsit de acea posteritate, care a trăit şi sa educat lângă dênsul şi printr'-ênsul? Nu este el óre, care se află în despreçul şi batjocora tuturor, care suferă insultele şi n'are să mănânce kĭar o bucată de pâne etc. O? grea este pentru bătrân viéţa din lumea acésta!

Déră să ne întórcem acum la disposiţiile spirituluĭ bătrânuluĭ. Etatea juneţeĭ şi a bărbăţieĭ este timpul diferitelor presupoḑiţiunĭ ale activităţeĭ, şi ecspunereĭ luĭ la tóte. Cu totul din contră se întêmplă în etatea bătrâneţeĭ. In timpul acesta tóte sunt trecute şi bătrânul se 'ntórce de unde a plecat. Sciinţa după maĭ multe ecsperienţe, se 'ntórce la simplitatea credinţeĭ. Spiritul bătrânuluĭ, care, în tot cursul vieţeĭ a sburat în cóce şi'n colo, ca şi porumbiţa luĭ Noe, ca şi acelea ne aflând loc de repaos, ostenită s'a 'ntors iarăşĭ la corabie (Facere 8, 8—11), adecă la credinţă, şi sub acoperemântul eĭ, se lépădă de sine, şi tăcut şi smerit, se lasă în voea luĭ D-ḑeŭ ect. Ecsperienţa îndelungateĭ vieţĭ, îĭ ḑice: tóte sunt deşertăciunĭ! Tot aşea şi inima, care maĭ nainte era ocupată de miĭ de interese, în etatea bătrâneţeĭ se 'ntórce la curata şi libera de tóte pornirile iubire. Când Evangelistul Ioan, împlinise 90 de anĭ, el numaĭ una şciea: « fiilor, iubiti-vĕ uniĭ pre alţiĭ. In fine şi speranţele pămênteşcĭ, care atât de adese-orĭ aŭ trădat pe bătrân în cursul vieţeĭ séle, acum îl părăsescŭ cu desăvârşire: el îşĭ strĕmuta ţóte speranţele séle într'altă lume, dincolo de mormânt! Cu kipul acesta bătrânul de şi cu corpul şi cu sufletul se află încă într'acéstă lume, déră el depêndă deja de altă lume maĭ mult, de cât de acésta. Vrând nevrênd, idea despre eternitate, îl predomină cu totul. Intr' adevĕr, el adesea se uită la viéţa trecută, şi cu recunoscinţă şi iubire se opresce la acele darurĭ şi graţiărĭ, pe care le-a primit de la D-ḑeŭ, în timpul îndelungateĭ vieţĭ; cu întristare şi părere de rĕŭ se opresce — la acele pĕcate şi culpe, pe care le-a făcut în diferitele circumstanţe ale vieţeĭ séle: déră kĭar acestea îl dispune a'şĭ întórce privirile sele la prea-bunul D-ḑeŭ. Privind la mormânt, el

nu póte d'a nu se cutremura; déră speranţa triumféză, şi el, ca şi Apostolul, se umple de sincera dorinţă de a trece din lumea acésta, într'altă lume (Filip. 1, 23). Pentru aceea bătrânul creştin este un rugător cald şi devotat înaintea luĭ D-ḑeŭ. Bătrâna Anna ne'ncetat petrecea în biserică, unde ḑioa şi nóptea servea luĭ D-ḑeŭ (Luc. 2, 37). De şi bătrânul se lépădă de lumea acésta, apoĭ el nu se lépădă şi de iubirea creştină, de fraţiĭ ce rămân în lume. Din contră, el este bucuros a împărţi cu dênşiĭ acele tesaure morale, pe care le-a agonisit prin îndelungarea timpuluĭ în lume, şi anume prudenţa, ecsperienţa etc., şi neenteresata luĭ dispunere către toţĭ îl face adevĕrat şi sincer povĕţuitor şi conducător al celor-ce îl incongióră. Multe din cele-ce posedă alţiĭ el n'are, déră el are o privire clară asupra lumiĭ, şi acéstă privire îl face — un Simion în lume (Luc. 2, 25—35). Şi acela, care nu numaĭ el singur face, ci şi pre alţiĭ învéţă să facă bine, acela mare se va kiema întru împărăţia cerurilor (Mat. 5, 19), în care este gata să trécă.

Déră cum póte bătrânul dintr'o parte să se feréscă de nenumĕratele pericole imorale, care amenință etatea luĭ, şi pe d'alta — să ajungă acest scop înalt, care i se propune? Fórte mulţĭ din câţĭ aŭ ajuns la adâncĭ bătrâneţe n'aŭ cunoscut nicĭ acele pericole morale, care ameninţă etatea bătrâneţeĭ, nicĭ acele perfecţiunĭ, la care îĭ kiamă etatea acéstă. Cea maĭ mare parte se ocupă numaĭ de aceea, cum ar putea să'şĭ prelungéscă maĭ mult rămĕşiţa acestor ḑile şi să trăéscă maĭ bine. Datoria fiă-căruĭ bătrân maĭ ânteiŭ de tóte este să aĭbă o privire dréptă şi clară; nu numaĭ la aceea ce póte să se întêmple cu ceĭ bătrânĭ, ci şi la aceea ce se cuvine să aĭbă în etatea bătrâneţeĭ. Eĭ nu trebue să uite că « pre cât se strică omul cel ecsterior, pre atat se cuvine să se re'noéscă cel interior. » (2 Kor. 4, 16). Maĭ încolo, silinduse să fugă de pericolele ce'ĭ ameninţă pentru a ajunge la cuvenita perfecţiune, mulţĭ dintre bătrânĭ, în aplecarea pióseĭ lor dorinţe, cred, că în aceste de pre urmă momente ale vieţeĭ, pot face aceea, ce a fost, şi se póte, şi trebuea să se facă în etăţile trecute — a juneţeĭ şi bărbăţieĭ. Déră bătrânul nu este în stare d'a începe din noŭ, el póte să termine nu maĭ edificiul după planul ce 'lŭ a început de maĭ nainte. Pentru aceea el trebue să se siléscă să desvolte în sine ce sa pus bun în etăţile precedinţĭ ale vieţeĭ, făr'a adăoga ceva deosebit, ca să nu rĕmâe şi fără una şi fără

alta. Intru împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ nu va fi uitat nimic din cele ce saŭ făcut. La oparte orgoliul, ĭar smerenia să şéḑă la locul cel maĭ principal! Bătrânul trebue să aĭbă deplină speranţă în D-ḑeŭ. Slab şi cu corpul şi cu sufletul, el trebue să se încredinţeḑe cu totul luĭ D-ḑeŭ. El trebue să céră, să iubéscă, şi să spere. El trebue să créḑă ca un copil. Singură numaĭ Biserică, ĭĭ vine într'ajutor şi prin misterile mărturisireĭ şi al împărtăşireĭ, ĭĭ înlesnesce împăcarea cu D-ḑeŭ, şi nutrimentul nemurireĭ, ĭar în misterul masluluĭ ĭĭ hărăḑesce ultima spălare şi mângĕere, şi împreună cu acestea, ĭĭ da puterĭ şi tărie d'a se lupta şi a suporta suferinţele şi lupta cu mórtea.

Stând la limilele a două lumĭ, pămĕntescĭ şi cerescĭ, bătrânul murind îşĭ înalţă mintea şi inima în lumea spiritolor fericite, şi sufletul luĭ, gata d'a intra în acéstă lume şi se bucură şi tremură. . . . Déră lumea pămĕntéscă — pe care o părăsesce? . . . Şi ea în câteva momente se va presanta tótă în naintea consciinţeĭ murinduluĭ, ca şi manuscrisul luĭ Iezechil . . . (Iezech. 2, 9, 10) şi póte că nu maĭ un singur poet va vorbi despre viaţa sa, ca despre eronica amărâteĭ vieţĭ:

Viaţa nu este veselă, viaţa singuratică,
Viaţă tăcută, viaţă ca nóptea tomnatică
Viaţă făr'adăpostire, viaţă răbdătóre,
Amară, este ea, şi ca pasărea cea sburătóre,
Săraca mea viaţă ast-fel ea sà dus,
Şi ca scântea foculuĭ îndată sa şi stins.

Déră ce? adormĭ tu o sórtă a mea mult cruntă!
Cu tărie, ah mĕ strânge scândura brută,
Pămĕntul egrasios, greŭ, el mĕ apasă;
Numaĭ un singur om din lume a dispărut . . .
Absenţa luĭ pentru nimenĭ nu'ĭ durerósă,
Inima pentru dênsul, pe nimenĭ n'a durat.

Déră la ce ne-ar maĭ putea servi aceste simpatiĭ pentru viaţa trecută, ce nu se maĭ póte întórce?

Insă tăcere! . . . Intrebarea despre viaţă acum să finim,
Numaĭ avem trebuinţă de lacrămĭ şi cântece acum să scrim!

Preot. Sp. Bădescu

CUVÊNT
LA ḌIUA SFANTULU NICOLAE, FACATORUL DE MINUNI

Indreptător credinţeĭ şi kip blândeţelor, învĕţător infrânăreĭ, te-a arĕtat pre tine turmeĭ téle, adevĕrul lucrurilor. Tropar.

Fraţilor!

Iată pentru ce, sfânta Biserică laudă cu osebire pe marele Archiereŭ Nicolae al Miralikieĭ — pentru înaltele luĭ virtuţĭ: credinţă, blândeţe şi înfrânare! Insuşĭ *adevĕrul lucrurilor*, s'a ḍis în cântarea bisericéscă, adecă însuşĭ lucrul a arĕtat pre sfântul Nicolae îndreptător credinţeĭ, kipul blândeţeĭ, şi învĕţător înfrânăreĭ. Si kiar pentru mărirea acestor înalte virtuţĭ ale Sfinţitoruluĭ ne-a kemat astă-ḍĭ sfânta Biserică. Dar ce póte fi mărirea nóstră pentru acela, care este mărit de însuşĭ Domnul? Acéstă mărire nu este trebuinciósă pentru sfântul, ci pentru noĭ, ca, mărindu'l pre dênsul, după cuvêntul Apostoluluĭ, *să ne învĕţăm credinţa lui* (Evr. 13, 7) şi viéţa luĭ cea prea sfântă. Să ne învĕţăm dar, fraţilor, de la Sfântul ce prăsnuim astă-ḍĭ acele virtuţĭ prin care el 'şĭ-a agonisit starea cea cerescă.

Nu în deşert sfânta Biserică numesce pe Sfântul Nicolae *îndreptător credinţei*. El într'adevĕr, ne dă un prea-frumos dreptariŭ al credinţeĭ. Vécul, în care a trăit el, a fost plin de eresurĭ. Dar sfântuluĭ Nicolae nu'ĭ plăcea *a se arĕta mai înţelept de cât trebuea*. Fiind următor al Apostolilor, după kemarea păstorieĭ, el a fost următor şi simplităţeĭ lor după credinţă. El cugeta în unire cu-

getarea sfinţilor părinţi aĭ Bisericiĭ din trecutele vecurĭ, şi învĕţa ast-fel, precum învĕţase şi eĭ. Dar simplitatea sfântuluĭ nu ajungea pĕnĕ la răcéla credinţeĭ şi nedeosebirea în părerĭ. N'a fost altul maĭ simplu ca sfântul Nicolae, dar n'a fost iarăşĭ altul maĭ zelos ca dênsul. El a răbdat multe pentru numele luĭ Christos : 'ĭ-aŭ luat tótă averea, 'l-aŭ înkis în temniţă, 'l amenința cu mórtea. Ci credința luĭ cea luminată şi tare, lumina kiar în temniţă, unde el întărea printr'ênsa pre mărturisitoriĭ numeluĭ luĭ Christos; tot acéstă credinţă a luĭ la sinodul cel din Nicea a ruşinat pe mincinosul Arie hulitorul de Dumnedeŭ, care tăgăduia dumnedeirea luĭ Iisus Christos.

Fraţilor! *fără credinţă nu putem plăcea lui Dumnedeŭ* (Evr. 3, 17). Sunt zadarnice şi deşérte tóte desăvĕrşirile nóstre înaintea lui Dumnedeŭ, daca nu vom avea în noĭ credinţa. Prin *credinţă,* dice Apostolul, *se sălăsluesce însuşi Christos în inimă* (Efes. 3, 17), şi cel credincios póte dice : *de acum nu viez eŭ, ci viază întru Christos* (Gal. 2, 20). Dar nisce ast-fel de róde ale credinţeĭ ajung la maturitate în om atuncĭ, când credinţa luĭ este simplă şi cu mare zel. Nu în deşert sa dis : «că în inimile cele simple locuesce însuşĭ Dumnedeŭ.» Si într'adevĕr, cât de lesne se comunică adevĕrurile evangelice acelor ómenĭ cariĭ cu o nerĕutate copilăréscă se apropie de Domnul! Acestia, se póte dice, sunt fiiĭ înpĕrăţieĭ luĭ Dumnedeŭ, cariĭ pre lângă tótă simplitatea lor adese-orĭ sunt maĭ luminaţĭ de cât înţelepţiĭ véculuĭ acestuia. Aceia ce pentru ceĭ din urmă este piatra scandaluluĭ şi a împiedicăriĭ, pentru dênşiĭ este *calea, adevĕrul şi viaţa.* Pentru ce aşia? pentru că eĭ cred, şi cred în simplitate. Eĭ nu iscodesc ca înţelepţiĭ véculuĭ de ce, pentru ce şi cum şe póte a crede ast-fel? Pentru dênşiĭ este destul aceea, că eĭ cred în numele luĭ Iisus Christos. Pentru aceea Părintele ceresc vorbescs cu dênşiĭ în persóna luĭ Iisus Chrislos, (Mat. 11, 25) ca cu nisce copiĭ aĭ seĭ, descope-

rindule lor atâta, pre cât eĭ pot să încapă. Dintr'alta parte desăvêrşirea iubireĭ nóstre către Ddeŭ cere ca să păstrăm curăţia credinţeĭ luĭ Chrisos. Si aşea relativ la credinţă, să ne conducem de esemplu sfântuluĭ Nicolae, — să ne silim, ca ea să fiă şi la noĭ tot asea de simplă şi plină de zel.

Nu în deşert Biserica maĭ numesce pre sfântul Nicolae şi *kip blândeţelor*. Blândeţe sfântuluĭ Nicolae după adeverirea istorieĭ, întorcea la calea adevěrului pre mulţĭ pĕcătoşĭ, înceta turburările popórelor şi se desemna kĭar pe faça luĭ ast-fel, că o singură privire asupra sfântuluĭ cotenea într'alţiĭ desfrânările, uşura scârbele şi atrăgea la sine kĭar şi pre ceĭ necredincioşĭ. Meritele blândeţeĭ luĭ saŭ prea-înălţat prin unirea eĭ cu smerenia. Este uşior a se ţine cine-va pre sine în limitele cumpătăreĭ cuvenite, când se află retras şĭ necunoscut de lume; este uşior a ne împrotivi mândrieĭ, daca ea n'are în noĭ nicĭ un fel de nutriment. Dar daca starea nóstră deştéptă mirarea lumiĭ, dacă virtuţile nóstre sunt marĭ, apoĭ câte silinţe se cere ca să ne luptăm cu amăgirea mândrieĭ! Câtă bărbăţe şi tărie de spirit se cere, ca să păstrăm smerenia în midlocul stăreĭ, în care se vedea pre sine sfântul Nicolae făcătorul de minunĭ! Virtutea şi minunile ce'l înălţaŭ maĭ pre sus de tótă mărirea pămêntéscă îl puneaŭ maĭ pre sus de toţĭ puterniciĭ pămêntuluĭ; dar când domniĭ şi popórele staŭ înainte'ĭ bine-cuvêntându'l, mirânduse de luptele luĭ cele religióse, el ca când n'ar fi sciut nimica despre sfinţenia sa, se socotea pre sine ca pre un om ordinar. Smerenia 'l-a făcut să lase misia de Archiereŭ, uninduse maĭ bine să se supue, de cât să comande; tot smerenia 'l-a făcut să'şĭ ascundă facerile sale de bine, ast-fel că ceĭ-ce primiaŭ aceste facerĭ de bine de la dênsul, adese-orĭ nu cunosceaŭ şi nu sciaŭ pe acela, care le făcuse.

Fraţilor! Ce frumósă societate s'ar face din noĭ, daca în midlocul nostru s'ar înfiinţa blândeţea creştinéscă!

Intr'ênsa n'ar maĭ fi nicĭ ură, nicĭ certurĭ, nicĭ strimptorărĭ şi siluirĭ, din contra într'ênsa ar ecsista pacea şi unirea. Blândeţea este plăcută la toţĭ. Domnilor le place să vadă blândeţea în supuşiĭ lor, supuşilor asemenea le place să aĭbă domnĭ blândĭ. Si Dumnedeŭ iubesce cu osebire pre ceĭ blândĭ : *spre cine voiŭ căuta*, dice însuşĭ El prin prorocul, *daca nu spre cel blând si smerit cu inima şi care tremură de cuvintele Mele?* (Is. 66, 2) Va să dică, tôte bunătăţile nóstre, cât de mare ar fi ele, nu vor fĭ băgate în sémă, să dic asea, de binevoitórea privire a luĭ Dumnedeŭ, de nu va fi unite cu blândeţea. Insuşĭ Domnul încredinţézā despre dulcéţa ródelor acestor două virtuţĭ : *învĕţativĕ*, dîce El, *de la Mine că sunt blènd şi smerit cu inima, şi veţi afla odihna sufletelor vóstre* (Mat. 11, 26). Nu trăim noĭ óre, fratilor, aicĭ pentru aceea, ca să căpătăm loc în cer? Acolo însă nu va fi aşia, precum este aicĭ; acolo locurile cele înalte nu se agonisesc prin linguşire şi viclenie; acolo cel ce este smerit, acelà va fi maĭ aprópe de scaunul măririĭ. Acolo şi Prea-sfânta Fecióră kiár pentru smerenia sa s'a învrednicit de eterua şedere în apropiere de Dumnedeŭ — Fiiul Seŭ. *Să ne smerim dar fratilor, si noi, sub mâna cea puternică a lui Dumnedeŭ* (1 Petr. 5, 6), si să fim blândĭ, asemenea sfântuluĭ Nicolae.

Nu în deşert sfânta Biserică, numesce pe sfântul Nicolae şi *învĕţătoŕ înfrânărei*. Sfântul Nicolae a fost cel maĭ bun învĕtător practic al înfrânăreĭ în tóte etăţile vieţeĭ sale. Eĭ era bun postitor kĭar din pruncia sa : el a supt numaĭ din ţâţa drépta a mumeĭ sale, iar mercurea şi vinerea mânca acéstă hrană copilărescă numaĭ o dată în di, séra. El a fost iubitor al înţelepciuneĭ încă din copilăria sa : «într'ênsul nu s'a vĕdut nicĭ-un fel de caracter copilăresc, ci obiceiurĭ de bărbat desăvêrsit. El a fost cu desăvêrşire strein de plăcerĭ simţuale; pentru că unica luĭ plăcere era fapta bună. El nu s'a ocupat de agonisirĭ

pămêntesci; fiind că încă din tinereţea sa a împărţit tótă averea pre la săracĭ.

Fraţilor! Infrânarea este atât de mult apreçiată de sf. Apostol, că fără dênsa, după cnvintele luĭ, nicĭ creştinul numaĭ este creştin, fiind că ḑice: *carii sunt ai lui Christos, trupul 'şi-a răstignit dinpreună cu patimile şi poftele lor.* (Gal. 5. 24) Numaĭ acela se póte numi creştin adevĕrat, care imitéză pre Iisus Christos. Pentru ce să uităm, că Iisus Christos, în timpul vieţêĭ sale ceĭ de pre pămênt, a păstrat cea maĭ mare înfrênare? Printre altele, El a postit patru ḑecĭ de ḑile şi patru-ḑecĭ de nopţĭ. Pentru ce a făcut el acésta, dacă nu pentru acéea, ca să facă şi pre următoriĭ sĕĭ să preţuiacsă înfrânarea? Ca un Atóte sciutor, El se 'nţelege a sciut tot folosul înfrânăreĭ. Noĭ trebue să ducem o viéţă duhovnicéscă, sfântă; dar, fiind slabĭ, din natura nóstră, noĭ avem vrăjmaşĭ puternicĭ, viclenĭ, neîmpăcaţĭ: contra nóstră se înarméză lumea cu tóte amăgirile eĭ; trupul — cu plăcerile séle; diavolul — cu rĕutatea şi cu viclenia sa. Unde să găsim ajutor contra acestora, prin care să putem opri tóte năpădirile lor? Prin înfrânare, fraţilor; «fiind-că ea», după ḑisa unuĭ sfânt părinte (Efrem Sirianul), «servesçe de păzitor credincios al sufletuluĭ şi nepericulos convieţuitor al trupuluĭ, respinge ispitele, întăresce în credinţă». Dar înfrânarea, vor ḑice, ne râdică orĭ-ce mulţumire? Ea va face viéţa nóstră tristă şi plină de urît. Aşa e! ea va râdica de la noĭ multe mulţumirĭ, însă ca ce fel de mulţumirĭ? Mulţumirĭ de acelea, care, ne ruinéză şi sănĕtatea şi puterile, care nu numaĭ că ne ruinéză, şi ne strică, çi ne şi înjoseşte şi 'naintea nóstră şi a altora. De aceea, cu ce bucurie curată umple inima nóstră curăţită de înfrînare? *Fericiţi sunt*, după cuvêntul Domnuluĭ, *cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pre Dumneḑeŭ* (Mat. 5, 8). Acum şi înţelepciunea lumescă a cunscut importanţa înfrânăreĭ, însĕ nu întréga înfrânare, ci numaĭ

parte din ea tresvia saŭ cumpătarea. Ce ar fi, dac'ar ecsista o Societate avênd deplină înfrânare de către tóte patimile şi plăcerile lumescĭ? Dar, fraţilor, o ast-fel de societate ecsista de mult timp: ea este înfiinţată de Iisus Christos, — acéstă societate este Biserica Luĭ, şi noĭ toţĭ încă de la pâşirea nóstră într'ênsa, ne fagăduim pentru înfrânare. O, ce bine ar fi daca noĭ am împlini acéstă făgăduinţă sfântă, câte rele s'ar fi precurmat din midlocul nostru, câte ferıcirĭ noĭ s'ar fi arĕtat în societatea nóstră! Noĭ n'am fi cunoscut multe din bólele ce ne bântuesc, n'am fi sciut ce este ruinarea şi sărăcia, n'am fi vĕḑut tinerĭ bătrânĭ, bărbaţĭ, suferind de neputinţile bătrâneţelor, ci am fi vĕḑut sănĕtatea şi tăria cea îndelungată, avere fără lucs; am fi vĕḑut abundenţa şi fericirea; am fi vĕḑut maĭ multe lucrărĭ frumóse şi'n folosul patrieĭ; fiind-că cel înfrânat într'adevĕr e capabil de orĭ-ce sacrificiŭ pentru binele patrieĭ séle.

Părinte sfinte Nicolae! Ajută-ne cu darul tĕŭ să ne întărim şi să înaintăm în tótă fapta bună, care aŭ fost atât de scumpe pentru tine în tot timpul vieţeĭ téle ceĭ pămênţescĭ, şi 'ţĭ aŭ agonisit mărirea cea eternă atât de preţiósă pentru noĭ, cariĭ cinstim pomenirea ta, — ajutăne cu darul tĕŭ să progresăm în credinţă şi în înfrânare. Amin.

Preot. **Sp. Bădescu.**

CUVÊNT
LA ḌIUA SFINȚILOR ARCHANGELI MICHAIL ȘI GAVRIIL

Lăsațĭ să crêscă amêndouĕ împreună pĕnĕ la vremea secerișiuluĭ. Mat. 13, 30.

Fraților!

In parabola adecă în pilda neghinilor, care s'a propus de sfânta Biserică pentru învĕțătura nóstră, privirea nóstră maĭ bucuros se opresce la înalta persónă a stăpânuluĭ caseĭ. Câmpiile luĭ sunt cultivate, adecă lucrate cu tótă îngrijirea cuvenită, şi semănate cu sĕmênța cea maĭ curată, cea maĭ bună, pe care o póte avea cine-va numaĭ. Cu tóte acestea, când cele semĕnate aŭ rĕsărit, în țérină s'a vĕḑut o mare mulțime de neghinĭ. Slugile domnuluĭ țérineĭ — în mare nedomirire fiind, nu sciaŭ, ce să facă, şi arată domnuluĭ lor dorința de a smulge îndată tóte neghinile din țérină. Dar, domnul, cu totul din contră cugeta: pătrunderea minţeĭ luĭ şi marea sa răbdare, hotărasce lucrul cu totul din contra şi într'alt kip; el ḑice: *lăsați să crêscă amĕndouĕ împreună pênă la timpul secerișului.*

Iată, fraților, înalta judecată a Stăpânuluĭ ceresc şi a Domnuluĭ domnilor! Térina Luĭ e tot pămêntul acesta, locuit de nenumĕratele semințiĭ ale némuluĭ omenesc, în care puternica Luĭ dréptă pretutindenĭ a semănat darurile înțelepciuneĭ şi ale milostenieĭ Sele, pretutindenĭ a răsădit cele maĭ curate semințe ale viețeĭ şi ale fericireĭ. Dar kiar din întêele ḑile ale ecsistențeĭ s'aŭ arĕ-

tat pre pământ şi neghinile păcatuluĭ prefăcându'l în valea plângereĭ şi a tânguireĭ. E de mirat óre, că credinciósele slugĭ ale Domnuluĭ, ne încăpênd în mintea lor taĭnele plugărieĭ ceresci, aŭ dorit să smulgă de îndată neghinile, adecă aŭ dorit să depărteze o dată pentru totd'auna pre pĕcătoşĭ din miḑlocul celor dreptĭ. Dar Stăpânul ceresc nu le dete voe, ḑicênd : *lăsaţi să crescă amêndouĕ împreună pênă la vremea secerişului.*

Fraţilor ! pre cât taĭnele mântuireĭ omenescĭ sunt atât de înalte, în cât *însuşi ingerii doresc să le pătrundă,* pre atât vor fi ele maĭ de mare însemnătate şi învĕţătóre pentru noĭ. Să intrăm dar, pentru învĕţătura nóstră şi în acéstă taĭnă a mântuireĭ nóstre : *pentru ce Dumneḑeŭ suferă pre pĕcătoşi în miḑlocul drepţilor?* — Iar Tu, Cunăscătorule al inimilor ! luminéză okiĭ noştriĭ cu lumina credinţeĭ Tale, căcĭ numaĭ prin ea ni s'a dat să vedem taĭnele împĕrăţieĭ Tale !

Pentru ce provedinţa, adecă pronia luĭ Dumneḑeŭ, îngădue pre pĕcătoşĭ prin miḑlocul drepţilor? pricina péntru acéstă, de şi figurat, o esplică kiar cerescul Invĕţător : ca nu cum-va smulgênd neghinile, — ḑice în parabolă domnul slugilor luĭ, *să smulgeţi împreună cu ele şi grâul.* (Mat. 13, 22) Va să ḑică, provedinţa luĭ Dumneḑeŭ îngădue pre pĕcătoşĭ pentru binele drepţilor.

Si întêiŭ. — pentru ca să-şĭ aréte înaintea lor slava milostivireĭ Sale, pentru întărirea lor în aceste desăvêrşirĭ. Mare este slava luĭ D-ḑeŭ cea cerescă ! cine póte răbda lumina eĭ, când însuşĭ Ingeriĭ îşĭ acoperă feţele lor? Dar, este, fraţilor, o altă slavă, o altă mărire a luĭ Dumneḑeŭ, care e maĭ aprópe de lumea acésta a ómenilor de cât aceea a locuitorilor cerescĭ. Acéstă este mărirea Tatăluĭ, care priimesce în braţele milostivireĭ sale pe fiiul cel rătăcit ; acésta e mărimea Păstoruluĭ, care părăsesce tótă turma sa pentru uă óe rătăcită, şi aflându-o se bucură; acésta e mărirea luĭ Dumneḑeŭ, care dă întru jertfă

pentru pĕcatele ómenilor pre unul născut Fiiul Sĕŭ; şi în sfârşit, acésta este — mărirea Fiiuluĭ luĭ Dumnedeŭ, care a murit pentru pĕcătoşĭ, ca şi pentru nisce prietenĭ aĭ Sĕĭ, care s'a rugat pe cruce kĭar pentru răstignitoriĭ Sĕĭ. Iată mărirea luĭ Dnmnedeŭ, pre care o vĕd pre pământ şi dregţiĭ di pĕcătoşiĭ, şi okiul unora şi al altora, nevrênd, se umple de lacrămile recunoscinţeĭ şi ale umilinţeĭ! Si care este objectul uneĭ ast-feĭ de milostivirĭ şi bunătăţĭ a luĭ Dumnedeŭ? — Pĕcătoşiĭ, şi numaĭ pĕcătoşiĭ, precum însuşĭ Fiiul luĭ Dumnedeŭ dice: *n'am venit să kiem pre cei drepţi, ci pre cei pĕcătoşi la pocăinţă!* (Mat. 9, 13)! E drept, că inima pĕcătosuluĭ nu se umilesce nicĭ kiar la vederea iubireĭ şi a milostivireĭ luĭ Dumnedeŭ, adese-orĭ pĕcătosul pre atât de mult mânie pre Dumuedeŭ pre cât arată cu dênsul mare milostivirea sa. Nu care cum-va va înceta doctorul d'a se măĭ ocupa de bolnavul seŭ, când acesta cade în nesimţire, saŭ că din cauza furieĭ bóleĭ sale ceĭ grele aiureză şi insultă adecă ocărasce pe făcĕtorul sĕŭ de bine? Din contra, aŭ dóre nu îndoesce el tocmaĭ aiuncĭ tóte bunele sale îngrijirĭ de bolnav, ajungênd kĭar şi până la lepădarea de sine? Si nu devine el óre atuncĭ tocmaĭ amicul omenireĭ? Tot ast-fel şi mărirea milostivireĭ luĭ Dumnedeŭ pre atât maĭ mult se înalţă în okiĭ drepţilor, pre cât se măresc darurile îndelungeĭ luĭ răbdărĭ către ceĭ păcĕtoşĭ. Daca, din contra, Dumnedeŭ n'ar fi fost îndelung răbdător spre ceĭ pĕcătoşĭ, apoĭ n'ar-fi slăbit El credinţa în nemăsurata iubireĭ de omenire kĭar şi în fiiĭ împĕrăţieĭ? Si atuncĭ eĭ ar-fi vĕdut în El un Judecător drept, sfânt şi nepărtinitor, care pedepsesce şi stârpesce înaintea Sea tótă necurăţia; atuncĭ nicĭ că s'ar-fi răsplătit rugăciunele dise de gurile lor rugându-se pentru ertarea pĕcatelor lor, care sunt nerĕsplătite nicĭ drepţilor înaintea dreptăţeĭ luĭ Dumnedeŭ? In fine, cum ar fi putută eĭ să cunóscă datoria de a erta aprópeluĭ lor gre-

şélele lor şi'n deobşte să'şi aducă aminte de porunca luĭ Dumnedeŭ : *să fiţi milostivi, căci Părintele vostru cel ceresc milostiv este*. (Luc. 6, 36)?! Iată care seminţe ar fi putut fi smulse şi înăbuşite de depărtarea maĭ'nainte de timp a omenilor pĕcătoşĭ din midlocul celor drepţĭ.

Al doilea, Dumnedeŭ îngăduesce pre pĕcătoşĭ a petrece împreună cu depţiĭ pentru îndreptarea şi desăvêrşirea acestora în lucrarea iubireĭ către Dnmnedeŭ şi aprópele lor. Noĭ ne supĕrăm de nelegiuirile apróprelui nostru, saŭ pentru aceea, că ele năvălesc kĭar asupra nóstră, saŭ din compătimirea persónelor, îngreuéte de ele. In amêndouĕ întêmplările, noĭ ne silim cu tot dinadinsul să fugim de nelegiuirĭ, ca să nu mărim greutatea lor, care şi fără acésta ne apără, şi, vĕdénd diformitatea adecă slutirea lor într'alţiĭ, cu atât maĭ mult admirăm frumuseţea virtuţelor adecă a faptelor celor bune. Când omul se învéţă a se stăpâni pe sine, daca nu atuncĭ, când încércă caracterul cel înrăutăţit şi tiran al aprópeluĭ seŭ? Când simte el maĭ mult datoria cinsteĭ séle, daca nu atuncĭ, când se supune singur amăgireĭ şi vicleniei altora? Când cunósce el preçul înţelepcĭuneĭ şi al înfrânăreĭ, daca nu atuncĭ, când vede relele urmărĭ ale desfrânăreĭ şi ale necumpătăreĭ? Când se aprinde maĭ mult focul activităţeĭ luĭ, daca nu atuncĭ, când nu voesc să-ĭ dea dreptatea, să-ĭ recunóscă meritele luĭ? Când este el maĭ veghetor către sine, daca nu atuncĭ, când vede rea voinţă din partea celor ce'l înconjióră? Si în deobsce a dice, óre nu în societate cu păcătoşiĭ se învéţă fiiĭ împărăţieĭ de a fi credĕtorĭ la nenorocirea altora, de a fi răbdătorĭ, umanĭ şi alte fapte creştinescĭ? Si óre nu în iubirea către vrăjmaşĭ sa arĕtat calea cea maĭ înaltă către desévêrşirile creştinescĭ, — calea, pre care a umblat însuşĭ Domnul, şi după Dênsul nenumĕratele cete ale martorilor legeĭ Luĭ ceĭ sfinte, cariĭ s'aŭ şi strâns acum în cămările cerescĭ, ca grâŭ curat de cerescul Semĕnător?

Iată în ce kip virtutea se cóce pentru cer dimpreună cu neghinile necurăţiel, şi iată pentru ce Domnul *le lasă să crescă amêndouĕ împreună pênĕ la vremea secerişiului!* Dar, veţi ḑice : dar smintéla din partea soţilor nelegiuirei? — Aşa e, fraţilor : *vai omului, prin care vine smintéla!* Insĕ înţelepciunea luï Dumneḑeŭ kiar şi acéstă buruénă a iaduluï o preface pentru vindecarea şi întărirea fiilor împĕrăţiel, ast-fel *că de trebuinţă este să vină şi smintelele* (Mat. 18, 7) : ele vor sluji ca şi piatra cea pentru probe pentru cercarea tăriel drepţilor în viéţa cea sfântă : ele 'ĭ vor învĕţa smerenia, stăruinţa şi ne'ncetata rugăciune pentru ajutorul cel harnic, precum o recunósce acésta însuşĭ Apostolul Pavel, ḑicênd : *datu-mi-s'a mie înbolditor trupului, îngerul Satanei, ca să nu mĕ înalţ* (2 Cor. 12, 7).

In sfârşit, fraţilor, noĭ nu vom greşi împrotiva adevĕratuluĭ înţeles al pildeĭ neghinilor din ţérină. Dáca vom ḑice, că pronia luĭ Dumneḑeŭ îngăduesce pre pĕcătoşĭ kiar şi pentru singura lor mântuire. *Dómne! ce este omul, că'l pomenesci pre el* (Psal. 8, 5)? — a strigat óre-când prorocul David, pătruns fiind adânc de recunóscerea stăreĭ nóstre céleĭ mult păcătóse? — Si Domnul răspunde la acésta prin gura altuĭ proroc, ḑicênd : *se póte óre muierea se uite pre pruncul seŭ, în cât sĕ nu miluéscă pre cel născut din pântecele seŭ? de şi ea va uita face acésta, însă Eŭ pre tine nu te voiŭ, o omule* (Isaia. 49, 15)! *Cu vrere nu voesc mórtea pĕcătosului, ci să se întórcă şi să fiă viŭ* (Iez. 33, 11); *voiŭ răbda îndelung, ca să se întórcă óre-când, şi'l voiŭ vindeca pre el!* Si tocmaĭ noĭ óre să ne împrotivim milostivireĭ luĭ Dumneḑeŭ, care cércă inimile şi rănunkiĭ? Să ne uităm maĭ bine şi să vedem starea sufletuluĭ pĕcătosuluĭ, şi să cugetăm ce póte fi maĭ natural pentru dênsul, pocăinţa, saŭ împietrirea inimeĭ? — Greŭ este pĕcătosul pentru cer; este greŭ şi pentru aprópele; dar, pare-mi-se, că el

este maĭ greŭ kiar pentru sine ênsuşĭ.

Să bine-cuvêntăm dar fraţilor, milostivirea şi îndelunga răbdare a luĭ Dumneḑeŭ care cu atâta înţelepciune ne conduce la mântuire kiar prin cărările peireĭ. Amin.

Preot. Sp. Badescu.

LITURGICA

SÉU

ESPLICAŢIA SERVICIULUI DIVIN,

PRECUM SE OBICINUESCE IN SFANTA BISERICA ORTHODOXA RESERITÉNA

§ 1. SCOPUL ŞI COPRINDEREA.

Sfânta nóstră Biserică, cu Dumneḑeescul sĕŭ serviciŭ, adecă, cu slujbele ce se sevîrşescŭ într'ênsa, însoçesce şi sfinţesce tótă viaţa nóstră în lumea acésta, ba încă chiar şi după mórte ne ajută, rugându-se pentru sufletele nóstre. Decĭ dar, orĭ-ce creştin are neapărată datorie de a lua parte cât de des la Dumneḑeésca slujbă a Biserіceĭ, şi a se sfinţi printr'ênsa; căcĭ, precum de la împlinirea acesteĭ datoriĭ atîrnă înaintarea nóstră în viaţa spirituală şi creştinéscă, asemenea din neîngrijirea şi părăsirea acesteĭ datoriĭ urméză uitarea şi despreţuirea tuturor celor-l-alte datoriĭ creştinescĭ, şi se înmulţesce neputinţa spre tot binele.

Dar pentru ca cititoriĭ noştri să pótă dobândi un folos esenţial din descrierea şi esplicarea serviciuluĭ divin, adecă a slujbelor bisericescĭ, noĭ datorim să le atragem luarea aminte, nu numaĭ la partea cea din afară, ci maĭ cu osebire la însemnarea cea din-lăuntrică, de óre-ce Dumneḑeŭ ne-a chiemat pre noĭ a fi servitorĭ Legiĭ Nouĕ, nu în înţelesul litereĭ, ci în înţelesul spirituluĭ (2. Cor. 3, 6), adecă, nu ca să privim lucrurile numaĭ pe din afară, ci să ne iniţiăm în Taĭnele credinţeĭ cele spirituale.

Este dar de mare folos să cercetăm însemnarea celor maĭ întrebuinţate avuturĭ la Dumneḑeescile slujbe în

Biserica Orthodoxă, precum şi lăuntrica coprindere, şi învĕţământul ce resultă din diferitele forme şi părţi ale acestora. La acéstă lucrare noi aflăm ajutorinţă fórte mare în scrierile luĭ Simeon al Thesalonicului, în sacrul Catechism al luĭ Nicolae Vulgari, în Thesaurul Orthodoxieĭ de Theofil al Campanieĭ, şi în Manualul de Liturgică, prelucrat de prea-sfinţitul Melchisedec al Dunăriĭ de jos, ale căruĭ disposiţiunĭ, fiind fórte nemerite, le vom urma şi noĭ.

Aşa dar, folosindu-ne de operele maĭ sus numite, noĭ vom vorbi :

I. Despre originea Dumnedeesculuĭ serviciŭ al Bisericeĭ, despre Sevîrsitoriĭ luĭ, şi despre Templu şi obiectele trebuitóre.

II. Despre Dumnedeescul serviciŭ cel de tóte dilele.

III. Despre Dumnedeescul serviciŭ în serbătorile maĭ însemnate.

IV. Despre Dumnedeescul serviciŭ în sfântul şi marele Post.

V. Despre Dumnedeescul serviciŭ la felurite casurĭ şi trebuinţe.

§ 2. DESPRE ORIGINEA DUMNEDEESCULUI SERVICIU.

Originea saŭ începutul Dumnedeesculuĭ serviciŭ este în legea vechie, şi instituitorul saŭ întemeetorul luĭ este însuşĭ Dumnedeŭ, care a arĕtat luĭ Moĭse să descrie cu amĕnuntul tóte formele luĭ în cărţile legiĭ vechĭ. A acestuĭ Dumnedeescŭ serviciŭ, partea cea maĭ de căpetenie era sacrificiul saŭ jertva animalelor, al cărora sânge era rânduit de Dumnedeŭ a expia saŭ a curăţi provisoriŭ pĕcatele poporuluĭ, pênĕ când va veni timpul, ca să se jertvéscă adevĕratul Miel, pentru eterna curăţire saŭ expiere a pĕcatelor a tot neamul omenescŭ. Aşa dar, acel Dumnedeescŭ serviciŭ nu era definitivŭ, ci numaĭ um-

bră şi preînchipuire a adevêratuluĭ serviciŭ divin, care avea a se înfiinţa de Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Christos, la care ţintea tótă legea şi Profeţiĭ.

Intre cele şépte Taĭne ale Bisercieĭ creştine orthodoxe, cea maĭ de căpetenie este Dumneḑeésca Eucharistie, şi de aceea între sfintele slujbe bisericescĭ, Dumneḑeésca Liturgie ocupă locul cel d'ântéiŭ, pentru că acésta represintă jertvirea Mieluluĭ luĭ Dumneḑeŭ, prin care s'a ridicat pĕcatul lumiĭ. Pre acéstă Taĭnă a liturgieĭ a predat'o Christos ucenicilor sĕĭ la cina, carea pentru acésta s'a numit de taĭnă, la care, după învierea sa, a adăogit şi Taĭna Sfântuluĭ Botezŭ şi pe a Preoţieĭ, chirotonind pre Apostoliĭ seĭ prin trămiterea Sfântuluĭ Spirit. Decĭ dară, începătorul şi instituitorul Dumneḑeesculuĭ serviciŭ al Nouluĭ Aşeḑĕmênt în Biserica creştină este însuşĭ Domnul Dumneḑeŭ şi Mântuitorul nostru Iisus Christos, carele, ca Archiereŭ în vecĭ (Ebr. 6, 20), servitorŭ celor sfinte şi Cortuluĭ celuĭ adevĕrat (ibid. 8, 2), tot-dé-una este adevĕratul luĭ sêvîrşitorŭ.

Iisus Christos, ca Archiereŭ eternŭ, săvêrşind Dumneḑeescul sĕŭ serviciŭ pre pămênt, instituind Taĭnele cele fundamentale, şi învĕţândune să ne închinăm luĭ Dumneḑeŭ cu duhul şi cu adevĕrul (Ioan, 4, 23) şi chirotonind pre Apostoliĭ sĕĭ săvêrşitorĭ de cele sfinte, dândule în acelaşŭ timp şi suprema putere de a lega şi a deslega, le-a încredinţat încă şi cea maĭ departe desvoltare şi organizare a Bisericeĭ sale şi a Dumneḑeesculuĭ ieĭ serviciŭ, pentru care Apostoliĭ se şi numescŭ Iconomĭ, adică dispensatorĭ saŭ împărţitorĭ aĭ Taĭnelor luĭ Dumneḑeŭ (1 Cor. 4, 1). Apostoliĭ, şi cu cuvêntul, şi cu exemplu lor, aŭ predat rânduéla serviciuluĭ divin a Nouluĭ Aşedĕmênt urmaşilor lor Episcopilor; şi conform cu personalul ser. vitorilor legiĭ vechĭ, Apostoliĭ aŭ instituit tagma Presviterilor, corespunḑĕtóre la tagma Preoţilor legiĭ vechĭ, şi tagma Diaconilor, corespunḑĕtóre şi acésta la tagma

leviților, carĭ, ca și Diaconiĭ, da ajutor Preoților și Archiereilor la serviciul divin. In acest chip s'aŭ format treĭ cete de sfințițĭ servitorĭ : Episcopĭ, Presviterĭ și Diaconĭ, cari forméză Ierarchia ecclesiastică. In timpurile maĭ din urmă aceste treĭ tagme de sfințițĭ servitorĭ fură numite cu un singur nume genericŭ de Clerŭ, care însemnéză sórtă, pentru că în vechime, și Episcopiĭ, și Presviteriĭ, și chiar și Diaconiĭ, se alegeaŭ prin sorțĭ, și pentru a arĕta, că servitoriĭ altaruluĭ luĭ Christos se numĕră în sórta Domnuluĭ, și Domnul este sórta și partea lor.

Maĭ în urmă, immulținduse numĕrul creștinilor, și funcțiunile serviciuluĭ bisericescŭ dobândind o maĭ mare întindere, s'aŭ format treptele inferióre, a Ipodiaconilor, a Citeților și a Cântăreților, despre care se face mențiune si în canónele Apsotolice (Can. 69). Aceste treĭ trepte de servitorĭ aĭ Bisericeĭ, spre deosebire de ceĭ d'ânteiŭ, numițĭ sfințițĭ servitorĭ, se numesc numaĭ simplu servitorĭ bisericescĭ, fiind ocupațĭ numaĭ la serviciurile cele ordinare ale serviciuluĭ divin, după cum se va vedea maĭ jos.

§ 3. DESPRE EPISCOPUL, SI DESPRE PREROGATIVELE LUI LA DUMNEDEEESCUL SERVICIU.

Trépta cea maĭ înaltă, sevêrșitóre de cele sfinte în Biserica Creștină Orthodoxă, este trépta Episcopală, după cum dice sf. Ioan Damaskin în dialogul sĕŭ contra Manicheilor : «Inceputul treptelor ecclesiastice este aceea a Anagnoștilor (citeților), apoĭ a Ipodiaconilor, apoĭ a Diaconilor, și după acésta a Presviterilor, și în urma tuturor aceea a Episcopilor».

Episcopŭ (Ἐπίσκοπος) supraveghitor, se dice dela ἐπισκοπεῖν, episcopin, a supra-veghia, ca de sus, dela înălțimea demnităței sale, nealterată conservarea dogmelor și a moraleĭ creștine, dupre cum definesce Matheiŭ Vlataris la litera D. Archiepiscopŭ se dice acel Episcop, care

are maĭ mulţĭ Episcopĭ sufraganĭ anexaţĭ juridicţiuniĭ sale. Mitropolit se numesce Archiepiscpul ce locuesce în Capitala uneĭ ţĕrĭ, pentru că Capitala în grecesce se chiamă Mitropolis (Μητρόπολις), adică mama cetăţilor. Patriarchŭ (Πατριάρχης) se chiamă acela, care are maĭ mulţĭ Mitro poliţĭ în juridicţiunea sa; el însemnéză începătorŭ saŭ căpetenie a părinţilor. In Biserica orthodoxă rĕsăriténă sunt patru Patriarchĭ: Cel ântêiŭ între ceĭ patru este Patriarchul de Constantinopol, care pórtă şi titlul de Ecumenic, şi Patriarchia de Constantinopol se numesce Biserica cea Mare. Al doilea este Patriarchul Alexandrieĭ, al treilea este al Antiochieĭ şi al patrulea este al Ierusalimuluĭ. Deosebirea treptelor ierarchice stă, nu atât în sfinţita lucrare, ci maĭ mult în auforitatea diregătorieĭ sale, şi în prerogativele de onóre. Originea Apostolică a diregĕtorieĭ Episcopale, deosebită de diregĕtoria presviterială, se póte vedea din epistolele Apostoluluĭ Pavel, unde porucesce luĭ Timotheiŭ şi luĭ Titu, după puterea dată lor prin chirotonia Apostolică, să rânduéscă la bisericĭ Presviterĭ şi Diaconĭ, şi să-ĭ conducă, ca pe nisce inferiorĭ aĭ lor (1 Tim. 5, 22. Tit. 1, 5) şi din Apocalipse se póte vedea, că celor şépte bisericĭ din Asia li se prescrie câte un Episcop, pe care Evangelistul Ioan în stilul sĕŭ apocalipticŭ, îl numesce ângerŭ (Apoc. 2, 1).

Datoriile, drepturile şi prerogativele Episcopuluĭ la serviciul divin sunt cele urmĕtóre: *a*) El póte sevêrşi tóte Taĭnele şi ierurgiile (sfinţitele lucrărĭ) în orĭ şi care biserică a păstorieĭ saŭ Eparchieĭ sale; *b*) fără de dênsul nimenĭ nu are dreptul a lua asupra sa vre o autororitate saŭ diregĕtorie bisericéscă în Eparchia sa; *c*) numaĭ el póte sevĕrşi óre-care lucrărĭ sfitnţite, pe care Presviterul nu le póte săvêrşi, precum, a chirotoni, a sfinţi sfântul Mirŭ cel mare, şi a sfinţi Antimisile; *d*) La sĕvêrşirea Dumnedeescului serviciu, el are tot-dé-una protia (întêetatea), şi este căpetenia care rânduesce serviciul divin;

e) La Dumnedeescile slujbe el se deosebesce de ceĭ lalțĭ sființițĭ servitorĭ prin deosebitele sale vestminte: sacos, omofor și mitră; *f*) De asemenea luĭ sunt însușite și nisce deosebite sfințite lucrărĭ și privilegiurĭ în timpul Dumnedeescului serviciu, spre esemplu: El bine-cuvintéză poporul cu amêndouĕ mânile, ca un deplin distribuitorŭ al darurilor legiĭ Charuluĭ; bine cuvintéză cu trikerul și cu dikerul, adică, cu cele douĕ sfeșnice cu lumînărĭ, din care, cel cu treĭ lumînărĭ însemnéză Un Dumnedeŭ în treĭ Ypostasurĭ, iar cel cu douĕ, însemnéză doué firĭ în unica persónă a luĭ Christos, prin care se înțelege, că Episcopul este învĕțătorul și luminătorul cel maĭ de căpetenie al Bisericeĭ; ca Păstor de căpetenie, el are cathedră maĭ înaltă, atât în biserică, cât și în Altarŭ la locul care se chiamă de sus, ca un maĭ înalt înfăcișetor al însușĭ Stăpânuluĭ Christos; El împărtășasce și pe Preoțĭ și Diaconĭ la sfânta liturgie. In vechime eraŭ și Chorepiscopĭ, adecă supraveghetorĭ la bisericele de sate; acestia eraŭ delegațĭ saŭ vicarĭ aĭ Episcopilor de orașe, și aveaŭ numaĭ privilegiul de a chirothesi Anagnosti și Ipodiaconĭ, iar maĭ mult nu. Acesti Chorepiscopĭ încă de mult s'aŭ desființat.

§ 4. PRESVITERUL. DREPTURILE LUI LA SERVICIUL DIVIN.

Numele de Presviter (Πρεσβύτερος), în înțelesul cel maĭ latu al acesteĭ dicerĭ, însemnéză un om maĭ bĕtrân (dela πρεσβύτης, bĕtrân), nu după anĭ și înaintarea vîrsteĭ, ci după căruntețea înțelepciuniĭ și a viețeĭ ceĭ neprihănite ce trebue să aibă un preot al Bisericeĭ luĭ Christos. In acéstă întinsă însemnare, în Noul Testament, uneorĭ și Episcopiĭ se numescŭ presviterĭ, și însușĭ Apostoliĭ se întitulaŭ pre sine cu acéstă numire (II și III Ioan 1, 1).

Numirea de Popă, pe carea toțĭ Româniĭ o daŭ Preotuluĭ, nu este slavonă, precum credŭ uniĭ, ci este latină (Popa)

şi însemnéză sacrificător, înjunghiător al victimeĭ celeĭ pentru sacrificiu (jertfă); ea este identică întru tóte cu numirea, pe carea Greciĭ aŭ dat'o Presviteruluĭ, numindul Iereŭ (Ἱερεύς), sacrificător, pentru că victima spre sacrificiŭ, în grecesce se chiamă Ierion (ἱερίον). Acéstă numire, şi în Grecesce şi în Românesce, s'a dat Preoţilor creştinĭ după analogie, dar în înţeles metaforicŭ, de óre ce Sacrificătoriĭ creştinătăţiĭ, nu sacrifică jertfe sângeróse, ci sacrifică jertfa cea fără de sânge a Mieluluĭ luĭ Dumneḍeŭ, care este representat prin pânea şi vinul ce se proaducŭ la jertfelnicul cel ne sângerat, adică la Proscomidie. Ca în trécât observăm, că numirea de popă dată preotuluĭ creştin, probéză nu puçin, că naţia Română a venit cu creştinismul din Roma. Numirea de Preot este o prescurtare din numirea de Presviter.

Presviterul saŭ Preotul în fie-care parochie, unde este stabilit, este ca un locoţiitor al Episcopuluĭ, şi pentru aceea el sevîrşasce tóte Taĭnele şi Ierurgiile, afară de acelea, care se cuvine numaĭ singur Episcopuluĭ. Preotul face începutul la orĭ-ce serviciŭ Dumneḍeescŭ; el sevîrşasce Botezul şi ungerea cu sfântul Mirŭ; cunună pre ceĭ ce se căsătorescŭ; sevîrşasce Eleo-sfinţirea (sf. Maslu) asupra celor bolnavĭ; ascultă mărturisirea celor ce se pocăescŭ, şi celor vrednicĭ le dă voe a se împărtăşi, iar pe ceĭ nevrednicĭ îĭ opresce, si le dă canon de pocăinţă, pentru ase îndrepta şi eĭ; face şi alte multe evchologiĭ şi sfinţite lucrărĭ trebuinciόse creştinilor. Preotuluĭ este însuşit dreptul de a bine cuvênta pe popor cu o mână. In timpul sfinteĭ liturgiĭ, când se citesce Apostolul, de va fi present saŭ nu Episcopul, Presviteriĭ şédŭ în dosul sfinteĭ mese deadrépta şi deastânga Scaunuluĭ celuĭ de sus, care este destinat Episcopuluĭ. Preotul dă sfânta împărtăşire, şi Diaconuluĭ, şi poporuluĭ. In genere, orĭ-ce sfinţire trebuinciósă creştinilor, o potŭ afla la păstorul lor Presviterul, carele a luat darul Preotieĭ din plinitatea

darulut (charuluī) Episcopalŭ, şi carele este pus a fi pururea la orī-ce moment împărţitorŭ al darurilor Charuluī în coprinsul păstorieī sale.

Biserica cea Mare de Constantinopol a înfiinţat maī multe oficliiurī saŭ boeriī pentru diferite diregătoriī şi serviciurī in biserică şi în patriarchie. Aceştī oficliialī saŭ ofiţerī ecclesiasticī se împart în douĕ cete, care staŭ una d'adrépta şi alta d'astânga Patriarchuluī când slujasce : In capul ceteī celeī d'adrépta se află Marele Iconom, şi în capul celeī d'astânga se află Protoiereul : céta d'adrépta coprinde treī pentade (cincimī), saŭ cincīspre-ḑece persóne, iar céta cea d'astânga coprinde douéḑecī şi treī. Archidiaconul şi Deutereul nu se coprind între oficiurile de maī sus, ci sunt oficiurī aparte. Este vrednicŭ de însemnat însă, că după o notiţă ce se află în Euchologiul grecescŭ, se pare că oficiurile de maī sus se daŭ numaī la clericī, adecă, de la Anagnost pênĕ la Diacon, pentru că Preotul, ḑice notiţa, este rânduit de Canóne a sevîrşi jertva cea fără de sânge, iară nu a fi servitor Archiereuluī, pe când oficiurile şi boeriile Bisericeī ceī Marī s'aŭ inventat pentru serviciul Archiereuluī, fie în serviciul divin, fie în administraţie. In esplicaţiile sus numitelor rangurī să ḑice, că Marele Iconom îmbrăcat cu sticharul seŭ, stă d'adrépta sfinteī mese, când liturgesce Patriarchul, asemenea şi Marele Sachelariŭ, purtând sticharul şi orarul seŭ, stă d'astânga sfinteī mese, ţiind amĕndoī câte o sfântă ripidă; ceea-ce dovedesce, că aceştī demnitarī nu aŭ chirotonia de Preot.

Cu tóte acestea, în Biserica Română, atât dincoa, cât şi dincolo de Milcovŭ, încă maī de mult s'a obicīnuit a se da unele din acele titlurī de onóre ale Bisericeī ceī Marī la uni din Presviterī, saŭ ca semn de distincţiune, pentru ceī-ce ocupă diregĕtoriī în Biserică, s'aŭ ca încuragiare pentru o maī escelentă viaţă preoţéscă. Titlurile care s'aŭ obicīnuit la noī a se da Presviterilor laicī, sunt

din întêia Pentată : Iconomul, Sachelariul, Chartofilacsul şi Sacheliul; din a doa Pentadă, Protonotariul, Castrinsiul şi Referendariul. Din seria celor d'astânga, pre cât scim, numaĭ Mirodotul s'a obicĭnuit la noĭ, căcĭ Protopopul (Πρωτοπαπᾶς) care este în fruntea acesteĭ seriĭ, la noĭ se socotesce funcţiune, iară nu titlul onorificŭ, şĭ de aceea el şi stă înaintea tuturor Presviterilor, de orĭ-ce rangŭ, şi în Districtul seŭ el representă pre Episcopul. Scara acestor rangurĭ bisericescĭ este ast-fel precum am arĕtat'o maĭ sus, începênd de la Iconom şi terminând la Mirodot, şi tot aşa şi seria de protie saŭ întêetate trebue să se păzéscă şi în biserică, când slujescŭ împreună maĭ mulţĭ Presviterĭ posedând asemenea titlurĭ. Ca semnŭ distinctivŭ al acestor titlurĭ onorifice s'a obicĭnuit a se da Epigonation (genunchial) adecă bederniţă, iar Protoiereuluĭ i se dă şi un baston cu mânerul de argint, simbol al autoritaţiĭ. La darea acestor titlurĭ se cuvine a se păzi scara ierarchică, începênd de la cel maĭ de jos, şi terminând la cel maĭ de sus.

Presviterilor din tagma monachală, în tótă Biserica Orthodoxă, s'a obicĭnuit încă şi maĭ de mult a se da titlurile de Singhel, Protosinghel şi Archimandrit, începênd cu cel d'ântêiŭ, şi terminând cu cel din urmă. Archimandrit-va să dică începĕtorul, căpetenia mandreĭ, a monastireĭ, adecă superiorul uneĭ chinoviĭ de călugĕrĭ, şi de aceea, titlul de Archimandrit în vechime era identicŭ cu cel de stariţŭ actualmente. Maĭ în urmă aceste titlurĭ aŭ început a se da Ieromonachilor, precum şi Presviterilor laicĭ, ca titlurĭ onorifice, nu numaĭ stariţilor de chinoviĭ, ci şi altor persóne cu bune purtărĭ, iar pentru încuragiare la o maĭ escelentă viaţă. Ca semne distinctive şi ale acestorŭ titlurĭ, pentru Singhel şi Prosinghel, s'a obicĭnuit a se da Bederniţa, iar la Archimandrit se adaogă şi un baston şi o cruce cu corónă, ceea-ce nu este logic, de óre-ce acea corónă representă Mitra·

Archieréscă, şi prin urmare numaĭ la crucea Archiereilor se cădea să fie corónă, iar a Archimandriţilor să fie fără corónă, fiind că la noĭ nu s'a obicinuit a se da Archimandriţilor şi Mitră, precum li se dă în Rusia, unde logica cere a li se da şi crucĭ cu coróne, dar care în adevěr face din Presviterul Ieromonach un ce cu totul straniŭ, care nu sémănă nicĭ cu Presviterul nicĭ cu Episcopul.

§ 5. DESPRE DIACONI SI CEILALŢI SERVITORI BISERICESCI INFERIORI

Intre presónele care servescŭ în biserică, locul cel maĭ aprópe de Preot îl are Diaconul (Διάκονος), al căruia nume însemnéză servitor saŭ slujitor (dela διακονεῖν, a servi a sluji). Numirea acéstă dintru'ntêiŭ s'a însuşit servitorilor de trapeze (mese), pe cariĭ Apostoliĭ în Ierusalim ĭ-aŭ chirotonit spre acesct scop (Fapt. 6. 2, 6). Diaconiĭ eraŭ datorĭ a îngriji de săracĭ, de věduve şi de orfanĭ, şi a păzi buna rânduélă în Biserică la serviciul divin. Maĭ în urmă Diaconilor s'a dat însărcinarea de a primi la uşa altaruluĭ prinósele ce credincioşiĭ aduceaŭ la biserică, şi de a da în biserică Dumnedeésca împărtăşire creştinilor, unde se afla fie care şedênd, pentru a nu se mişca din locurĭ şi a face învělmăşală în biserică, venind cu toţiĭ la Altarŭ ca să priméscă împărtăşirea, căcĭ în vechime creştiniĭ se împărtăşaŭ tot-dé-una când veneaŭ la biserică, după cum aflăm din a doa apologie a luĭ Iustin Martirului. Diaconiĭ duceaŭ Dumnedeésca împărtăşire şi la creştiniĭ, cari din causă de bólă nu puteaŭ veni la biserică, ca nicĭ aceia să nu remâe lipsiţĭ de Dumnedeescul nutriment cel duhovnicescŭ, la care creştiniĭ pe atuncĭ ţineaŭ maĭ mult de cât la hrana cea trupéscă. Maĭ pe urmă, după ce Biserica şi Dumnedeescul ieĭ serviciu a primit o maĭ perfectă organizaţie, Diaconuluĭ i s'a pus îndatorirea de a servi în Altar pe Preot şi pe Episcop, pregătind

cele trebuinciósе pentru jertfa cea fără de sânge, şi sacrele vestminte, apoĭ stând în miḑlocul bisericeĭ, să ḑică ecteniile, şi să citéscă sfânta Evangelie pe Anvon, ca să pótă fi auḑit de toţĭ ceĭ din biserică. — La Patriarchia de Constantinopol, încă dup în veacul de miḑlocŭ s'a întrodus şi rangul de Archidiacon, (maĭ marele Diaconilor), care n'a întârḑiat a se adopta şi la tóte Mitropoliile şi Episcopiile Bisericeĭ Orthodoxe. Archidiaconul, când liturgisesce Archiereul, conduce pe toţĭ ceĭ-l-alţĭ Diaconĭ, are încă şi îngrijirea Vestmintelor Archierescĭ, şi este pururea cel maĭ de aprópe sfetnicŭ al Archiereuluĭ şi orĭ unde se duce Archiereul, Archidiaconul trebue să fie nedespărţit de dênsul. El are ocasie maĭ mult de cât orĭ care altul, de a se instrui cu de amĕnuntul în administraţia bisericéscă şi în tot ce privesce înalta păstorie a Bisericeĭ, şi pentru acésta adesea Archidiaconul s'a vĕḑut a fi preferit la alegerĭ de Episcop, déca era cunoscut că calcă în urmele dascăluluĭ sĕŭ. — In vechime, când liturgisea Episcopul era servit de Ipodiaconĭ, cari îĭ da vestmintele, îl îmbrăca îĭ da de spălat, şi la timpurile sciute îĭ da trikerile ca să binecuvinteze pe popor. Ipodiaconiĭ maĭ aveaŭ încă şi însărcinarea de a păzi uşile împĕrătescĭ, ca să nu intre prin ele cine-va din ceĭ nesfinţiţĭ, şi în timpul sciut scotea afară din biserică pe Catichumenĭ. Ceĭ din treptele inferióre, Citeţĭ, Cântăreţĭ, Ipodiaconĭ, ba chiar şi Diaconiĭ, ne fiind păstorĭ, ci numaĭ servitorĭ, eĭ împlinescŭ datoriile lor în timpul serviciuluĭ divin, numaĭ cu bine cuvêntarea Archiereuluĭ saŭ a Iereuluĭ.

§ 6. DESPRE VESTMINTELE SERVITORILOR BISERICESCI IN GENERE.

Diregătoriile şi tagmele bisericescĭ, la serviciul divin, se deosebescŭ prin diferinţa sacrelor vestminte, care tóte aŭ însemnare duhovnicéscă maĭ înaltă, cuviinciósa ser-

virii cu duhul (2. Cor. 3, 8) a legii celei nouă. In genere trebue să observăm, că de óre-ce Dumnedeescul serviciŭ al Bisericei este chip şi asemănare al servirii celei mai înalte a Midlocitorului nostru Iisus Christos, şi prin urmare, el este şi ca o continuare a Dumnedeescii Lui Ierurgii ce El sevîrşasce în cerŭ pentru mântuirea nóstră, continuare a acelei serviri, la care s'a deschis cerul, şi credincioşii aŭ vědut pre ângerii lui Dumnedeŭ suinduse şi pogorînduse preste Fiiul Omului (Ioan. 1. 51); Pentru acésta şi Păstorii noştri Archiereii pórtă asupra lor Kipul cerescului Archiereŭ, iară servitorii acestora, în timpul Ierurgisirii serviciului divin, închipuescŭ pe cerescii servitóri ai Dumnedeŭ-Omului, pentru care şi vestmintele însuşite Diaconilor şi servitorilor bisericesci inferiori, înfăçişază chipul servirii ângeresci, iară vestmintele Archiereilor şi ale Iereilor ne represintă pre însuşi Domnul şi Stepânul Christos în a sa Dumnedeéscă servire, şi mai cu osebire în timpul mântuitórelor Lui Patimi. Prin acésta Biserica ne dă să înţelegem, că pentru dênsa nimica nu este mai preţios şi mai glorios de cât aceste semne ale umilinţei şi ale Patimilor Mirelui iei Christos. Cu aceeaşi evlavie către primul simbol al mântuirei neamului omenescŭ, Biserica obicinuesce a pune cruci pe tóte vestmintele şi ornamentele sale; căci ea, asemenea Apostolului Pavel (Galat. 6, 14), întru nimicŭ nu voesce a se lăuda mai mult de cât în Crucea Domnului nostru Iisus Christos. In fine trebue să însemnăm, că învestmêntarea Ieratică sacerdotală este fórte vechie în Biserică, şi încă din timpul însuşi al sfinţilor Apostoli, dică vrăjmaşii Bisericei ori şi ce vor vrea ei. Un vestmênt sacerdotal (bisericescŭ) al Evangelistului Ioan îl avea cu sine Papa Grigorie Dialogul, după cum istorisesce Ioan Diaconul la cartea 3, Cap. 59 al biografiiei lui Dialogul. Asemenea că s'a găsit un Felon al sfântului Petru în Antiochia, scrie despre acésta Suriŭ la Apri-

lie în 29. Si mulţî din Dascălii Bisericeî sunt de părere, că Felonul, despre care scrie Ap. Pavel în a doa a sa Epistolă către Tim. cap 4, că a lăsat'o în Troada la Carp, să fi fost în adevĕr Felonul acesta care pênĕ astă-ḑî se obicînuesce în Biserică. Si negreşit, déca Synagoga, şi însuşî închinătoriî de idolî obicînuiaŭ la jertfele lor óre-care ornamente maî respectabile de cât cele ordinare, cu cât maî vêrtos Apostoliî, cari liturghiseaŭ Taînele cele maî pre sus de fire ale Trupuluî şi Sângeluî luî Christos.

§ 7. VESTMINTELĔ DIACONESCI.

Cel d'ântêiŭ vestmênt sacerdotal (preoţescŭ) este Sticharul (Στιχάριον), care derivă dela, στίχω, adecă a umbla cu tactŭ, cu regulă, pentru că Sticharul fiind lungŭ pănĕ la glesne, ca şi tunica luî Aaron, face pe persóna învestmêntată cu dênsul în timpul serviciuluî divin, să umble regulat, şi nu cum s'ar întêmpla. Sticharul se dă tuturor sfinţitilor servitorî aî Altaruluî, de la Diacon şi pênĕ la Archierî ba încă şi treptelor inferióre. Sticharul, la servitoriî inferiorî şi la Diaconî, fiind unicul lor vestmênt sacru, servesce de vestmêntul ecsteriorŭ iar la Preoţî şi la Archiereî servesce de vestmêntul cel maî de desupt. Sticharul se face de ordinarŭ, saŭ ar trebui să se facă de materie albă strălucitóre, şi maî cu osebire de pânză de inŭ bine înălbită, pentru că el represintă maî ântêiu de tóte Giulgiul cel curat, cu care s'a înfăşurat Dumneḑeescul trup al Mântuitoruluî, când s'a pus în mormênt. Sticharul cu colórea sa cea albă, represintă încă şi lumina cea radiósă a Dumneḑeireî luî Christos, carea s'a vĕḑut la maiestósa sa schimbare la faţă pe muntele Thaboruluî, şi care a făcut haînele luî albe ca lumina. Albeţea Sticharuluî, maî cu osebire al celuî Diaconescŭ, represintă vestmêntul cel strălucitorŭ al ângeruluî, care s'a arătat muierilor de mir purtătóre la mormêntul luî Christos după învierea sa. Albe-

ţea Sticharulĭ sacerdotal represintă în fine candóre saŭ curăţia vieţeĭ sacerdotale saŭ preoţescĭ în genere, după cum dice Simeon al Thesaloniculuĭ, în scrierea despre Templu, şi fericitul Ghermano, în scrierea despre theoria mistică.

Al doilea vestmênt, saŭ maĭ bine, ornament, distinctivŭ pentru Diacon, o bucată lungă de materie numită Orariŭ, despre care ceĭ maĭ mulţĭ credŭ că se derivă dela vorba latină orare, care va dică a se ruga, pentru că Diaconul, tot-dé-una când începe vre o rugăciune în biserică, cu dênsul dă semnalul, ţiindu'l sus cu mâna dréptă. O altă opinie este, că vorba Orariŭ se derivă dela o altă vorbă latină, os oris, gură, pentru a căreia susţinere presupun, că acéstă bucată lungă, la început a fost inventată pentru a se sterge la gură cu dênsa credincioşiĭ când se împătăşiaŭ, aducênd în ajutorul opinieĭ lor pe Iustin Martirul. Noĭ însă credem că opiniea cea dintêiŭ este maĭ plausibilă. Diaconiĭ pun Orarul pe umĕrul stângŭ, capul de dinapoĭ atîrnând pânĕ jos, iar partea de dinainte o întórce pe sub mâna dréptă aducênd-o iarăşĭ de asupra umĕruluĭ stângŭ, şi căpătêiul îl ţine sus în dreptul feçeĭ cu mâna dréptă tot-d'a-una când dice ecteniile; iar Ipodiaconiĭ nu pun pe umĕrŭ orarul, ci se încingŭ cu dênsul. După părerea S. Ioan Chrysostomul şi a altorŭ Părinţĭ bisericescĭ, orarul la Diaconĭ se aseamănă cu aripele ângerilor, pentru care şi însemnéză gătirea servitoruluĭ Bisericeĭ la împlinirea voinţeĭ luĭ Dumnedeŭ. Tot după acest înţeles, din vechime şi pênĕ maĭ încoa se coseaŭ pe orarŭ cuvintele cântăriĭ ângerescĭ, Αγιος, Αγιος, Αγιος, Sfânt, Sfânt, Sfânt. Diaconul, imitând evlavia ângerilor şi a serafimilor, maĭ nainte de a intra în Altar, la timpnl Dumnedeescĭĭ împărtăşirĭ, ca cum şi-ar strânge aripele, se încinge ast-fel cu Orarul, în cât forméză la spate cruce, şi vorbele, Sfânt Sfânt, Sfânt, vin douĕ la spate, şi una la pept. A treia îm-

brăcăminte, întrebuinţată la Diaconi, sunt mânicuţele saŭ mânicarele, care stringŭ mânica Sticharuluĭ la mână pentru maĭ multă îndemânare la lucrare în timpul serviciuluĭ divin; pe aceste mânicuţe le întrebuinţeză şi Preoţiĭ şi Archiereiĭ. Mânicarele în genere însemnéză puterea luĭ Dumneḑeŭ, care întăresce mânile Ierurgisitorilor saŭ lucrătorilor de cele sfinte; dar în particular la Păstorŭ, ca la un tip însuşĭ al luĭ Christos, ele aducŭ aminte de legăturile acelea, cu care Domnul a bine-voit a suferi pentru mântuirea nóstră.

§ 8. VESTMINTELE PREOŢESCI ŞI ARCHIERESCI.

De óre-ce cele maĭ multe din vestmintele sacerdotale sunt aceleaşĭ şi pentru Preoţĭ şi pentru Archiereĭ, pentru ca să scurtăm, vom începe de la cele comune şi unora şi altora. Vestmintele Păstorilor sevîrşitorĭ de cele sfinte afară de Stichar şi Mânicele, sunt următórele: 1. Epitrachilul, Επιτραχήλιον, saŭ Peritrachilul, Περιτραχήλιον, de la ἐπὶ, pe, şi τράχιλος, grumazŭ, şi i s'a daṫ acéstă numire, pentru că se pune pe, saŭ împrejurul grumazuluĭ, şi însemnéză: *a*)-jugul cel uşure al luĭ Christos, la care Păstorul supuindu'şĭ grumazul, pare că ḑice: jugul luĭ Christos este bun, şi sarcina luĭ uşóră; *b*) el însemnéză, ḑice sfântul Ghermano la esplicaţia liturgieĭ, funia, cu care Mântuitorul a fost legat, când se trăgea la mântuitórea Patimă cea de bună voe; *c*) în fine, Epitrachilul însemnéză Darul saŭ Harul Sfântuluĭ Duh, care se pogóră de sus preste Păstorul sevîrşitor de cele sfinte, precum se pogóră mirul vărsat, de la cap pe barbă şi pênĕ jos la marginea vestmintelor, după cum ḑice Simeon al Thesaloniculuĭ (despre Templu), şi pentru care Preotul şi ḑice vorbele acestea când îl pune: Bine este cuvêntat Dumneḑeŭ cel-ce varsă darul sĕŭ preste preoţiĭ sĕĭ, ca

mirul pre cap, care se pogóră pre barbă şi pênĕ la marginea vestmintelor luĭ Aaron. 2. Brîul saŭ cingătórea este o făşie de materie ca de treĭ degete de lată, care strînge Sticharul şi epitrachilul împrejurul miḑloculuĭ, şi însemnéză puterea saŭ autoritatea, cu carea însuşĭ Christos, împĕrăţind, s'a încins, după cum ḑice David: Domnul a împĕrăţit, întru podóbă s'a îmbrăcat, îmbrăcatu-s'a Domnul întru putere şi s'a încins; pentru acésta şi Preotul când se încinge cu sacra cingătóre, ḑice: Bine cuvêntat este Dumneḑeŭ cel-ce mĕ încinge cu putere, şi a pus fără prihană calea mea. 3. Felonul (φαιλόνιον), saŭ maĭ bine Fenolul (φαίνόλιον), un vestmênt, care pentru acésta s'a numit ast-fel, fiind-că, din tóte sacrele vestminte preoţescĭ, numaĭ el se vede tot (φαίνεται ὅλον), fiind cel maĭ de deasupra; el este fără mânicĭ, şi ajunge pênĕ jos dinapoĭ, iar partea dinainte se ridică pe mâinĭ. Acest sacru vestmênt închipuesce acea Hlamidă purpurie, cu care ostaşiĭ spre batjocură aŭ îmbrăcat pre Mântuitorul Christos în curtea luĭ Pilat, pentru care acest vestmênt în vechime se şi făcea de o materie cu câmpul roşu în faça sângeluĭ, şi semănat de crucĭ brodate, saŭ ţesute în aur şi argint, din care causă felonul se numia şi Polistavrion (πολυστάυριον) cu multe crucĭ. In vechime şi Ierarchiĭ purtaŭ tot felon ca şi Preoţiĭ, iar maĭ în urmă Archiereiĭ aŭ adoptat 4. Sacosul, care propriŭ însemnéză sacŭ, fiind-că este un vestmênt drept şi cu mânicĭ largĭ, care are aceeaşĭ însemnare duhovnicéscă ca şi Felonul, şi care se făcea din aceeaşĭ materie cu multe crucĭ; acesta maĭ însemnéză încă şi pe acea haĭnă a Mântuitoruluĭ, care era ţesută de sus pênĕ jos, şi pe carea restignitoriĭ luĭ aŭ tras'o la sorţĭ, ca să nu o sfâşie. Sacosul la început a fost vestmênt împĕrătescŭ numit Dalmaticŭ, dar împĕratul Constantin cel mare 'l-a dăruit luĭ Macarie Patriarchuluĭ Ierusalimuluĭ, ca să se îmbrace cu el când îl va boteza pe ḑênsul şi maĭ în urmă 'l-a adoptat şi sf.

NOTIUNI DESPRE POST IN GENERE

a) *Inceputul postuluĭ.*

Postul s'a început încă în biserica vekĭuluĭ Testament. Luând postul în un înțeles maĭ întins, putem ḑice că el s'a început kĭar de la crearea séŭ facerea omuluĭ. Dumneḑeŭ creând pe om, la început 'ĭ-a învoit să întrebuințeză spre hrană tot felul de fructe şi de legume; dar spre semn de înfrânare 'ĭ-a poroncit de a nu se atinge séŭ a mânca din fructele unuĭa dintre pomĭ (Fac. I, 29; II, 17). După potop, D-ḑeŭ bine cuvêntând lumea nóŭa, şi făgăduind de a nu maĭ *omorî tot trupul viŭ pentru faptele ómenilor*, a învoit omuluĭ de a întrebuința spre hrană şi *tot ce se mişcă şi viază*, oprindu'l însĕ de a nu mânca *carne cu sânge* (Fac. VII, 21; IX, 3, 4). Dar maĭ lămurit începtul postuluĭ se vede la Moisi, carele, convorbind cu D-ḑeŭ pe muntele Sinaĭ, *nu a mâncat pâne şi nu a băut apă patru-ḑecĭ de ḑile şi patru-ḑecĭ de nopțĭ* (Eş. XXXIV, 28).

Postul s'a ținut în biserica vekĭuluĭ Testament, cât a ținut şi ea însă-şĭ: adică, şi în timpul luĭ Moisi, şi al judecătorilor (Jud. XX, 26), şi al imperaților (1. Imp. VII, 6), şi după captivitatea Babilonuluĭ (1. Ezdr. VIII, 21); ba kĭar şi astă-ḑĭ sĕ ține maĭ de cătrĕ toțĭ israeliţiĭ.

Postul în biserica vekiuluĭ Testament a fost de treĭ felurĭ: extraordinar, ordinar şi particular. Postul de patru-ḑecĭ de ḑile a luĭ Moisi şi Ilie, ținut dupre o nemijlocită poruncă a luĭ D-ḑeŭ, se póte numi post extraordinar. Postul ordinar era acela, care, dupre prescripțiunile legeĭ, se păzia de tot poporul în ḑilele hotărîte de Dumneḑeŭ şi de biserică (Zach. VIII, 19), şi pe care Iudeiĭ îl păzesc şi până astă-ḑĭ (1). Asemenea posturĭ sunt: 1) postul din a ḑecea ḑi a luneĭ a şéptea séŭ Tişri, carea conrespunde cu septemvrie (2). Singur Dumneḑeŭ a numit ḑioa acestuĭ post *sfântă*, şi a

(1) Vd. Calendul evreŭ 1849 şi 1852 edat de Academia de sciințĭ în Rusia

(2) Cum sĕ vede, acest post s'a hotărît a se ține în acel timp, când fructele pământuluĭ fiind cópte, par a nu kiema poporul la post ci la inbuĭbare. Vrea-să ḑică s'a hotărât ase ține pentru a inlătura inbuĭbarea.

poruncit ca să o păzéscă *vecĭnic — din ném în ném* (Eşir. XXX, 10; Num. XXIX, 7). « *Şi va fi acéstă lege vecĭnică* — ḑice Iehova despre postul din ḑioa curăţireĭ —, în luna a şéptea în a ḑecea ḑi a luneĭ, să smerițĭ sufletele vóstre . . . (Lev. XVI). Acest post sĕ prelungea o ḑi-noptime; tot poporul era obligat a se abţine de orĭ-ce felŭ de mâncare, din séra ḑileĭ a nóŭa până în séra ḑileĭ a ḑecea. 2) Postul din ḑioa a ḑecea a luneĭ a ḑecea (Decemvrie) în amintirea incungĭurăreĭ Ierusalimuluĭ de cătrĕ Nabuchodonosor, — în timpul luĭ Sedechie (Ier. XXXIX, 1; LII, 4; 4 Imp. XXV, 1). 3) Postul ţinut în ḑioa a nóŭa a luneĭ a patra séŭ Thamuz (Iunie), în amintirea învingereĭ Ierusalimuluĭ (Ier. XXXIX, 2; LII, 6—7). 4) Postul din a ḑecea ḑi a luneĭ a cincea séŭ Ava (Iulie), în amintirea ardereĭ Templuluĭ şi a ruinăreĭ definitive a Ierusalimuluĭ prin Nabuhodonosor (Ier. L. şi LI). 5) Postul din ḑioa a treĭa a luneĭ a şéptea pentru uciderea luĭ Hedoliŭ séŭ Godolie (4. Im. XXV, 25; Ier. XLI). 6) Postul ţinut în ḑioa a treĭ-spre-ḑecea a luneĭ a dóuĕ-spre-ḑecea, in amintirea postuluĭ Esthireĭ (IX, 30) etc.

Postul particular, în biserica veke, şi'l insemnaŭ atât societăţĭ întregĭ, cât şi ómenĭ particularĭ evlavioşĭ, în timpul óre-căror imprejurărĭ grele, séŭ şi numaĭ din o dedare şi un deosebit respect cătrĕ D-ḑeŭ.

Aşa, în timpul resbeluluĭ dintre Israiltenĭ şi seminţia luĭ Veniamin, Israiltenii aŭ postit în Vethil o ḑi întrégă (Jud. XX, 26). După întórcerea Kivotuluĭ Domnuluĭ din captivitate, în urmarea sfatuluĭ dat de Samuil, toţĭ Israiltenii ĭarăşĭ aŭ postit o ḑi întrégă (1, Imp. VII, 6). După inmormêntarea luĭ Ionathan şi a luĭ Saul, cariĭ aŭ căḑut pe muntele Gelvua, în lovirea nenorocită ce aŭ avut cu ceĭ de alt ném, Israiltenii aŭ postit şépte ḑile (1. Imp. XXXI, 13). Imperatorul David, dupre întêmplarea uciderei luĭ Avenir, a postit o ḑi întrégă (2 Imp. III, 35) etc. (1).

Postul se ţinea nu numaĭ de membriĭ bisericeĭ vekĭuluĭ Testament, ci kĭar şi de păgânĭ, precum acésta sĕ póte vedea din exemplul Ninivitenilor, cariĭ în urmarea profeţieĭ luĭ Iona, s'aŭ pus pe post şi rugăciune (Iona III).

Precum biserica vekĭuluĭ Testament aşa şi cea creştină a sfinţit şi ţinut postul kĭar de la început. Iisus Christos, prin exemplul sĕŭ propriŭ, între alte miḑlóce neapărat trebuitóre spre mântuire, a pus în baza formăreĭ bisericeĭ creştine şi postul. Aşa, El singur a postit patru-ḑecĭ de ḑile, şi, în timpul predicăreĭ Evangelieĭ a învĕţat dicênd: « *Când postiţĭ nu fiţĭ ca făţarniciĭ . . . Tu când postescĭ*

(1) Vd. şi Psalm. XXXIV, 12; Luc II, 37).

ungeţĭ capul tĕŭ şi faţa ta o spală » (Math. VI, 16, 17). In urmă, îndreptăţind pre uceniciĭ sĕĭ în faţa Iudeilor cariĭ acuzaŭ, iarăşĭ ḑice : « *Vor veni ḑile, când se va lua de la dênşiĭ mirele, şi atuncĭ vor posti* » (Math. IX, 15). Maĭ departe adauge : « *Acest nêm nu ĭesă fără numaĭ cu rugăciune şi cu post* » (Math. XVII, 21). Exempluluĭ şi invĕţătureĭ luĭ Iisus Chistos — despre post — aŭ urmat precum Apostoliĭ şi uceniciĭ lor, aşa şi toţĭ adevĕraţiĭ creştinĭ de la început şi până astă-ḑĭ (Fap. ap. XIII, 2; XIV, 23; 2 Car. VI, 5; XI, 27; 2 Cor. VII 5). Sfânta biserică pentru a împlini porunca dată şi kĭar practicată de însuşĭ Iisus Christos şi de apostolĭ, nu a pregetat de a regula posturĭ în diferite timpurĭ ale anuluĭ (1), între care este şi postul Nascereĭ Domnuluĭ, despre care vom vorbi maĭ jos.

b) *Modelul postuluĭ, şi în ce constă postul adevĕrat.*

Cel maĭ înalt model de post ni 'l-aŭ dat Iisus Christos şi Apostoliĭ; eĭ singurĭ aŭ postit, şi prin propria lor postire nĭ-aŭ dat nóuĕ esemplu şi nĭ-aŭ arătat însemnătatea postuluĭ.

Dar ce este postul? Postul este abţinerea séŭ înfrânarea de hrană în conformitate cu învĕţătura cuvêntuluĭ luĭ D-ḑeŭ şi a sfinteĭ bisericĭ. Postul nu este numaĭ o abţinere ordinară, prescrisă de regulele buneĭ cuviinţĭ séŭ de moderaţiune; ci este o abţinere maĭ înaltă — sfântă: unde este post, acolo este şi abţinere, dar nu tot-déuna unde este abţinere este şi post. Abţinerea de ordinar servesce spre conservarea sănĕtăţeĭ trupescĭ şi a buneĭ-cuviinţĭ, ĭar postul adevĕrat şi deplin servesce spre mântuire. Abţinerea trupéscă se cere tot-déuna, însĕ postul este timporal. Abţinerea este o regulă de bună-cuviinţă (2) ĭar postul este o poruncă a luĭ D-ḑeŭ ş'a sfinteĭ Bisericĭ. Insuşirea ordinară a abţinereĭ este moderaţia neîntreruptă la orĭ ce fel de mâncărĭ şi bĕuturĭ; pe când însuşirile postuluĭ în înţelesul propriŭ sunt: *cantitatea* (3), calitatea şi *timpul* primireĭ chraneĭ, însemnat séŭ prescris de Biserică. Postul, dupre tipicul bisericesc, se hotărasce prin mĕsură, regulă şi timp; ĭar în privirea scrupulozităţeĭ séŭ a asprimeĭ luĭ este de maĭ multe felurĭ. Şi anume, el constă séŭ *într'o totală înfrânare* în timp de treĭ (Fapt. Ap. IX, 9) séŭ maĭ multe ḑile (Math. IV, 2), care este şi postul cel maĭ aspru, séŭ în *mâncare uscată*, carea constă numaĭ din pâne, apă, legume

(1) Vd. Pidalion can. ap. 69, şi can. 19. sin. de Gangra.
(2) D. e. înfrânarea de a nu bea maĭ mlut de cât póte suporta ca să nu se inbete; căcĭ inbăarea séŭ beţia pe lângă că vatămă sănătatea produce şi un act de necuviinţă, — un scandal.
(3) Adică mărimea séŭ micimea porţieĭ.

şi altele deasemenea natură; séŭ *în mâncare fiartă* cu unt-de-lemn séŭ fără unt-de lemn; séŭ în fine *în mâncare de pesce* (1). Prin urmare postul în Biserica orthodoxă are *patru grade* séŭ trepte, şi mâncarea de pesce compune cel maĭ de peurmă şi maĭ uşor grad de post.

Dupre învĕţătura luĭ Iisus Christos şi a Apostolilor, postul trupesc, negreşit cere şi pe cel duhovnicesc, care trebue să fie tot-dé-una, ĭar maĭ ales în timpul înfrânăreĭ de mâncărĭ trupescĭ. Iisus Christos şi Apostoliĭ tot-dé-una aŭ unit postul trupesc cu cel duhovnicesc, adică, cu retragerea dela lucrurile lumescĭ şi cu rugăcĭunea, şi tot-o-dată aŭ învĕţat şi pe credincioşĭ de a face aceeaşĭ (Math. XVII, 21; 1 Cor, XI, 27). Nu maĭ puţin şi sfânta Biserică, împreună cu postul trupesc, cere tot-dé-una şi pe cel duhovnicesc. Rugăcĭunile şi cele-l-alte fapte ale dragosteĭ creştine, deşi tot-dé-una sunt neapărat trebuitóre şi folositóre, sunt însĕ şi maĭ neapărat trebuitóre în ḑilele de post.

« *Postindu-ne fraţilor trupesce — ni ḑice Biserica prin cuvintele profetuiuĭ Isaia* (LVII, 6 şi 7) — *să ne postim şi duchovnicesce, să deslegăm tótă legătura nedreptăţeĭ: să rupem tot înscrisul nedrept, să dăm pâne celuĭ flămând, şi pe săracĭ să-ĭ aducem în casă, ca să primim de la D-ḑeŭ mare milă* » (2). « *Ḑioa postuluĭ să'ţĭ fie ţie suflete depărtare dela pĕcat* » (3). In acéstă legătură a postuluĭ trupesc cu cel duchovnicesc constă postul desăvĕrşit şi adevĕrat. Asemenea post, curăţind trupul prin înfrânarea de mâncare şi bĕutură, ĭar sufletul luminându'l prin rugăcĭune şi alte fapte bune, pune pe ceĭ ce postesc în comunicaţie cu Dumneḑeŭ şi dupre trup şi dupre suflet. Pentru acésta nicĭ postul trupesc fără cel duchovnicesc nu este desăvĕrşit, nicĭ cel duchovnicesc fără cel trupesc. Şi cel ce postesce numaĭ de mâncare séŭ numaĭ cu trupul, şi cel ce postesce numaĭ duchovnicesce nu câştigă tot ce trebue spre mântuire, căcĭ acest folos îl căpătăm numaĭ din unirea amândoror acestor două felurĭ de posturĭ. Asketul care are mare credinţă şi evlavie, dupre cuvintele Apostoluluĭ Pavel, nu póte să iubéscă de-o-dată şi pre Dumneḑeŭ şi desfătările (2 Tim. III, 4). A nimici datoria de a se supune BisericeĭI (imprivirea posturilor) fără nicĭ o cauză binecuvêntată, precum bólă, neputinţă etc, ci numaĭ pe simplul motiv că el face alte fapte bune, însémnă că cineva privesce cu mândrie la faptele séle, şi prin acésta îşĭ perde meritul înaintea luĭ Dumneḑeŭ (Luc. XVIII, 14). Este mult maĭ bine şi maĭ folositorŭ ca

(1) Vd. Tipicul bisericesc cap. XXXII, XXXIII, XXXV şi XXXVI.
(2) Vd. Stichira de la Stichóvna din Mercurea sept. 1-a sf. şi mareluĭ post.
(3) Idem stichira de Lunĭ diminéţa a sept. 1-a.

crestinul să se supue cu umilinţă vocei séŭ glasului Bisericei; şi să se sîrguească a împlini pe cât îi stă prin putinţă aşedĕmintele ei, avênd credinţă şi nădejde la îndurarea luĭ Dumnedeŭ, imprivirea celor ce nu'i staŭ prin putinţă de ale împlini, decât să nimicéscă aşedĕmintele eĭ cele sfinte şi mântuitóre prin înţelepcĭunea omenéscă; căcĭ « noĭ — dupre cuvintele Apostoluluĭ Pavel — *nu am luat duchul lumeĭ, ci duchul cel din Dumnedeŭ, casă scim cele ce sunt dăruite nouă dela Dumnedeŭ; care şi grăim nu întru cuvinte învĕţate ale înţelepcĭuneĭ omenescĭ, ci întru cele învĕţate dela Duchul sfânt* » . . . (Cor. II, 12 şi 13).

c) *Porunca de a posti, scopul şi timpul postuluĭ.*

Nu maĭ puţin şi porunca de a posti ni este dată nouă de Iisus Christos şi de sfinţiĭ Apostolĭ, prin exemplu şi învĕţătura lor. Dacă Iisus Christos şi Apostoliĭ aŭ postit, apoĭ postul lor, care trebue să servéscă pentru noĭ ca exemplu de imitare, este tot-o-dată şi poruncă de a posti, ĭar maĭ cu deosibire *îndemnul* luĭ Iisus Christos şi al Apostolilor, trebue să'l luăm noĭ drept poruncă de a posti (Math. VI, 16 şi 17; IX, 15; 1 Cor. VII, 5 etc).

Postul desăvêrşit şi adevĕrat — dupre arĕtarea Mântuitoruluĭ şi a Apostolilor — servesce pentru noĭ de midloc neapărat trebnitoriŭ spre *luminarea şi unirea nóstră cu Dumnedeŭ.* Prin urmare acesta este scopul postuluĭ. In sfânta Scriptură postul se prezintă 1, ca arma cea maĭ puternică contra ispitelor din partea diavoluluĭ (Mat XVII, 1); 2 ca midloc spre înfrânarea patimilor (Psal. 108, V. 24), spre câştigarea umilinţeĭ (Psal. 34, V. 13. Is. 58, V. 5), spre pocăinţa şi atragerea îndurărilor luĭ Dumnedeŭ (2 Imp. XII. 16. 22; Ionà III), spre a plăcea şi convorbi cu Dumnedeŭ (Luc. II, 37; 3 Imp, XIX 8 — 15), şi spre a cunósce pre Dumnedeŭ; în fine al 3, postul se prezintă ca midloc de a ne pune în comunicaţie cu Dumnedeŭ şi cu ângeriĭ, cu cariĭ ceĭ ânteiŭ ómenĭ — Adam şi Eva, înfrânându-se de fructele oprite (Fac. I, 29 şi 30) eraŭ în comunicaţie, şi cu cariĭ şi sfinţiĭ în ceriŭ deasemenea se află într'o neîntreruptă comunicaţie. Sfinţiĭ părinţĭ aĭ Bisericeĭ, avênd acestéşĭ privirĭ asupra postuluĭ, 'l-a numit *asemĕnare* cu starea de nevinovăţie a strămoşilor din raiŭ (1) şi cu viaţa sfinţilor din cerurĭ (2).

« Postul — dice Simeon Archiepiscopul de Thesalonic — este lucrul luĭ Dumnedeŭ, pentru că Dumnedeŭ nu are trebuinţă de chrană; este model de viaţă şi de virtute a ângerilor, pentru că eĭ trăesc

(1) Vd. Cavêntul sf. şi M. Vasilie despre crearea omuluĭ.
(2) Sf. Grigorie Nisis în cuvêntul de introd. in sf. şi M. post.

fără chrană; este omorîre a trupuluĭ, pentru că slăbindu'l pe el, noĭ ne întărim cu sufletul; este înfine un midloc prin care noĭ ne depărtăm de patimĭ, pentru că ele se descéptă prin înbuibare: « Bucatele pântecelui şi pântecele bucatelor » dice Apostolul Palel (1 Cor. VI, 12).

Maĭ departe, postul desevărşit şi adevĕrat ni servesce de participare *în viaţa*, *patimele*, *mórtea* şi mărirea luĭ Dumnedeŭ-omul şi a sfinţilor Luĭ. Singur Domnul a poroncit ca să postim, dicênd: « Când se va lua de la eĭ mirele, atuncea vor posti » (Luc, V, 35), adică, după mórtea şi învierea Luĭ; şi apostolul Pavel de aseminea dice despre imitarea luĭ Iisus Christos: « Acésta să se înţelégă intru voĭ, carea şi în Iisus Christos» (Fil, II, 5); « fiţĭ mie următorĭ, precum şi eŭ luĭ Christos » (I Cor. IV, 16). Şi dar, mirésa luĭ Christos séŭ biserica, séŭ în parte fie-care creştin, datoresce ca, când se face amintire despre postul, patimile şi mórtea dătătoruluĭ de viaţă mire — Christos, precum şi a ucenicilor mireluĭ (Ión IV, 29 XV, 14), să arate o vie participare, adică să postéscă şi singură, — cu deosebire în acele dile, când Mântuitorul şi sfinţiĭ aŭ postit séŭ aŭ pătimit. Postind — dupre hotărârea Bisericeĭ —, în timpul postuluĭ Domnuluĭ şi al sfinţilor, noĭ dovedim cu fapta cum că în adevĕr viaţa şi faptele lor ni servesc nóuĕ de modele; ĭar postind în dilele patimilor ş'a morţeĭ Domnuluĭ, precum şi a sfinţilor, noĭ mărturism din tótă inima şi cu tótă evlavia, că suferinţele şi ranele lor, nu sunt streine de noĭ séŭ nu suntem nepăsătorĭ de ele. Patimile şi mórtea Domnuluĭ, in care noĭ datorim să postim, sunt o jertfă adusă de Domnul pentru noĭ; ĭar postul nostru în acest timp este o jertfă putinciósă adusă din partea nóstră, carea ne pune în aceste dile, în comunicaţie maĭ de aprópe cu Mântuitorul nostru. In genere, privarea de bună voe de plăcerĭ şi mulţumirĭ sensibele, carea este prescrisă séŭ aprobată de biserica orthodoxă, precum: posturile, rugăcĭunele indelungate, starea în picĭóre la tot serviciul dumnedeesc etc. etc., tot-dé-una trebue a le pune în numĕrul celor maĭ bune şi maĭ sigure dovedĭ a orthodoxieĭ nóstre. Sfântul Ambrosie al Mediolanuluĭ repetind cuvintele sf. Ión Evangelistul dice: « *Cel-ce dice că petrece întru dênsul* (în Christos), *este datoriŭ să umble aşa precum a umblat şi acela* (1 Ión II, 6), adică, cel-ce voesce a fi creştin să urmeze aşa, cum a urmat Christos. El neavênd păcat a postit patru-decĭ de dile; ĭar tu păcătosule nu vreĭ să postescĭ. Judecă decĭ după acésta ce fel de creştin eştĭ tu, dacă în acel timp când Christos a flămândit pentru tine, tu te inbuibezĭ; şi când El a postit te desfătezĭ » (1). Pentru aceĭa toţĭ sfinţiĭ vekĭuluĭ

(1) Sermo XXV,

şi Noului Testamentului, carii aŭ avut o vie credinţă în Mântuitorul, între altele aŭ mărturisit acéstă credinţă şi prin post. Asketiĭ vekiuluĭ Testament, precum d. e. profeţiĭ: Moisi, Ilie, Daniil, Ioan Mergĕtorul înainte şi alţiĭ, aŭ mărturisit credinţa în Messia ce avea să vie şi să sufere pentru noĭ, prin viaţa lor cea aspră— postnicéscă. Asceţiĭ Noului Testament, kinuindu'şĭ şi supuindu'şĭ trupul voeĭ lor ceĭ tarĭ (1 Cor. IX, 27), aŭ mărturisit şi mărturisesc credinţa în Domnul Iisus Christos, carele a venit pre pămênt şi a suferit pentru noĭ, de asemenea prin posturĭ maĭ mult séŭ maĭ puţin indelungate.

Sfinţiĭ aŭ dus o viaţă asketică cu post şi rugăciune neîntreruptă, adică, neîncetat aŭ priveghiat asupră şĭ. Dar pe noĭ, cariĭ suntem membre maĭ slabe, Biserica ne îndatoresce a păzi acestea numaĭ în nisce timpurĭ hotărîte. Precum soldatul, când este de jurne la serviciŭ, nicĭ nu mănâncă nicĭ nu bea, fiind cu mare luare aminte la îndatorirea sea, aşa şi noĭ în ḑilele de post hotărîte de Biserică, suntem datorĭ a ne infrana de mâncărĭ, bĕuturĭ şi lux, şi în genere de orĭ-ce mulţemirĭ trupescĭ, luând aminte de sine, ferindu-ne şi curăţindu-ne de tot felul de păcate. Şi precum soldatul nu tot-déuna este de jurna în serviciŭ, şi când nu este, se folosesce de maĭ multă libertate, de cât când este, aşa şi noĭ soldaţiĭ duchovnicescĭ aĭ luĭ Iisus Christos, nu ţinem tot-dé-una post riguros, ci numaĭ în ḑilele însemnate de Biserică, după trecerea cărora, avem o maĭ mare libertate. Şi fiind-că timpul şi mĕsura postuluĭ se hotărĕsce de Biserică în conformitate cu cele cuprinse în sf. Scriptură, apoĭ porunca luĭ D-ḑeŭ despre post, este şi porunca bisericeĭ (1).

Dupre datina veke, timpul meseĭ în ḑilele de post se insamnă maĭ târḑiŭ de cât cum se obicĭnuesce în tóte ḑilele; adică aprópe de séră séŭ kiar séra. Acéstă datină pe de o parte este sfântă ĭar pe alta naturală, şi decurge din indatorirea şi zelul ce avem de a posti. In biserica Vekiuluĭ Testament postiaŭ până séra (Jud. XX, 26; 2 Imp. I, 12, III, 35). Biserica creştină, de asemenea încă din vekime s'aŭ obicĭnuit de a posti tot până séra. Despre acéstă datină mărturisesce Tertulian (in v. II ş'al III) (2), Evsevie (in v. III ş'al IV) (3), s. Epifanie al Ciprului (in v. IV) (4) şi alţĭ mulţĭ scriitorĭ bisericeştĭ.

(1) Vd. Mart. Orth. par. I-a resp. 93.
(2) In Cartea despre post.
(3) lib. II cap. 17.
(4) In Expunerea credinţeĭ bis. Catolice şi apostolice (Λογος περι πιστεως καθολικης και αποστολικης εκκλησιας). Belarmin ḑice, că la apus acéstă datină s'a prelungit până în v. al XII.

Despre postul Nascereĭ.

Postul Nascereĭ Domnuluĭ Nostru Iisus Christos, dupre hotărârea bisericeĭ, se începe de la 15 Noemvre şi sĕ sfârşesce la 25 Dekemvrie. El sĕ numesce postul Nascereĭ pentru că precede serbătórea Nascerea luĭ Iisus Christos. Se numesce de aseminea postul Filipilor de la serbarea sf. Apostol Filip în ḑioa de 14 Noemvrie după care, nemiḑlocit se'ncepe şi postul Nascereĭ. — Acest post se maĭ numesce şi postul Crăcĭunuluĭ. Acéstă numire dupre socotinţa unora se derivă de la *incarnatus* séŭ incarnare; de unde urméză că postul Crăcĭunuluĭ este postul care s'a hotărât de cătrĕ Biserică a se ţine în cinstea incărnăreĭ séŭ a intrupăreĭ Fiĭuluĭ luĭ Dumneḑeŭ, adică a Domnuluĭ nostru Iisus Christos. Postul Nascereĭ este post de iarnă, şi ni servesce spre luminare, innoire şi taĭnica unire cu Dumneḑeŭ, în cea maĭ de pre urmă parte a anuluĭ.

Aşeḑarea postuluĭ Nascereĭ, se rapórtă cătrĕ timpurile vekĭ ale creştinătăţeĭ. In vécul al patrulea noĭ aflăm lămurite amintirĭ despre el In acest véc, amintesc despre acest post sfântul Ambrosie episcopul Mediolanuluĭ (1), Filastrie şi Fericitul Augustin (2). In vécul al cincilea Leon cel Mare, vorbind despre postul Nascereĭ ca despre un ce vekĭŭ în timpul sĕŭ (3), ḑice : « *kĭar păstrarea infrânăreĭ este intipărită în patru timpurĭ, pentru ca să cunóscemŭ noĭ in curgerea anuluĭ, că neîncetat avem trebuinţă de curăţire, şi că în decursul vieţeĭ, noĭ tot-de-una trebue să stăruim de a nimici prin post şi rugăcĭune pĕcatul care se inmulţesce prin ingreuerea trupuluĭ şi prin necurăţia dorinţilor* » (4). Postul Nascereĭ — dupre cuvintele Mareluĭ Leon —, este *jertfă luĭ D-ḑeŭ pentru fructele (rodurile) adunate. « Precum Domnul ne-a dăruit cu fructele pămêntuluĭ — ḑice el — aşa noĭ în timpul acestuĭ post suntem datorĭ a fi cu îndurare cătrĕ săracĭ* » (5). Dupre cuvintele luĭ Simeon Archiepiscopul de Thesalonic, « *postul de patru-ḑecĭ de ḑile al Nascereĭ înkipuesce postul luĭ Moisi, carele postind patru ḑecĭ de ḑile şi patru-ḑecĭ de nopţĭ a priimit cuvintele luĭ D-ḑeŭ scrise pe tablă de piatră. Iară noĭ postind 40 de ḑile, privim cu okiĭ minţiĭ şi primim pre Cuvêntul cel viŭ din Fecióră, scris nu pe petre ci întrupat şi născut, şi ne împărtăşim cu sfântul luĭ trup.* »

La început postul Nascereĭ nu avea aceéşĭ lungime la toţĭ creş-

(1) Ambros. Sermo XIV de natali Domini. Bibliothec. Maxim. tom. V, pag. 723
(2) Epist. CCXXXVI.
(3) Sermo XIV.
(4) Sermo XCII.
(5) Sermo XIX.

tinil. Unil postiaŭ 7 ḑile, ĭară alţiĭ maĭ multe (1). La sinodul din anul 1166 ţinut în timpul Patriarchuluĭ Luca şi a imperatoruluĭ Manuil, pentru a fi uniformite între creştinĭ, în privirea acestuĭ post, s'a hotărât ca să fie de 40 de ḑile. Valsamon Patriarchul de Antiochia, dând dovedĭ pentru ce acest sinod a hotărât ca postul din naintea Nasceriĭ luĭ Christos să fie de 40 ḑile, ḑice : « fiind-că uniĭ se indoiaŭ în aceea, că numĕrul ḑilelor postuluĭ Maĭceĭ luĭ D-ḑeŭ şi a Nascereĭ nu este hotărât nicăirea, apoĭ însuşĭ Pré sfântul Patriarh a ḑis că de şi ḑilele acestor posturĭ nu sunt hotărâte prin canóne; cu tóte acestea să stăruim de a urma tradiţieĭ ceĭ nescrisă a bisericeĭ şi să postim dela 1 iŭ August şi dela 15 Noembrie (2).

Serviciul séŭ slujba Dumneḑeéscă în postul Nascereĭ, în óre-care locurĭ constă, ca şi în postul cel Mare, din césurĭ cu cathisme şi sĕ săvĕrşa în óre care ḑile cu rugăciunea sfântuluĭ Efrem Sirianul şi cu metaniĭ, pênĕ la 20 Decembrie (3).

Regulele de abţinere, prescrisă de biserică în acest post, sunt tot aşa de aspre ca şi în postul sfinţilor Apostolĭ. Lunea, Mercurea şi Vinerea se opresce — prin tipicul bisericesc — mâncarea pesceluĭ a untuluĭ de lemn şi vinul, şi se învoesce mâncarea uscată după vicernie; în cele-l-alte ḑile se opresce numaĭ pescele, carele póte a fi intrebuinţat numaĭ sâmbetele, duminicile, şi sĕrbătorile cele marĭ. (D. e. în ḑilele de : 16, 21 şi 30 Noembrie; 4, 5, 6, 9 şi 20 Dekembrie, dacă aceste ḑile cad Marţĭ şi Joĭ Iar daca cad Lunĭ, Mercurĭ şi Vinerĭ, atuncĭ se permite numaĭ unt-de-lemn. Dela 20 până la 25 Dekemvrie, adică, până la Nascere nu se învoesce de loc mâncarea pesceluĭ (4)

In ḑioa de pe urmă a postuluĭ care sĕ numescese *ajun*, creştiniĭ s'aŭ obicinuit a se hrăni maĭ mult cu seminţe, precum, grâŭ fert, bob, orez, prune etc, şi un fel de turte supţirĭ de făină de grâŭ, pe care tradiţia le numesce scutecele DomnuluĭChristos. (5)

Datina de a mânca ast fel de bucate in ḑioa de *ajun*, dupre tótă probabilitatea, este primită pentru a imita postul luĭ Daniil şi a celor treĭ coconĭ, despre cariĭ se face amintire înaintea Nascereĭ luĭ Chri-

(1) Vd· Иов. скриж. о св. четиред § 10. Рагсуж. о носоахъ Васточной церкви, 1794.

(2) Ibidem. şi Bevereg. Pandect. tom 2, Scholia ad responsiones Patriarch Nicolai.

(3) V. Tipicul bis 15 Noemvrie şi 20 Dechemvrie.

(4) Vd. Tipicul bs. 12. Noemvrie.

(5) Aceste turte, pe la ţară se impănéză cu un fel de sos făcut din seminţe de cânepă şi miere, ĭar pe la oraşe cu sos făcut din simburĭ de migdale şi zachar.

stos, şi cariĭ se hrăniaŭ cu *seminţe*, ca să nu se spurce cu bucate din masa păgână (Dan I, 12). In acéstă ḑi uniĭ dintre creştiniĭ orthodoxĭ evlavioşĭ s'aŭ obicĭnuit de a nu mânca nimica până nu rĕsare lucéfărul de séră, care amintesce stéoa ce s'a arĕtat la Rĕrărit, şi a vestit despre Nascerea luĭ Christos; datina acésta ni dă a 'nţelege, că acest post trebue să se ţină kĭar până la sĕrbătórea Nasvereĭ luĭ Christos. Dupre socotinţa unora, ajunul Nascereĭ fu aşeḑat la început, pentru botezul chemaţilor séŭ al catichumenilor şi pentru pregătirea credincioşilor spre a întîmpina sĕrbătórea Nascereĭ luĭ Iisus Christos cu cea maĭ mare curăţie şi evlavie (1).

Prot. **Silvestru Balanescu.**

(1) V. Рагсужд. о постахъ церкви 1794.

CHRONICA ECLESIASTICA

Decretul Măriei Séle Domnitorului pentru deskiderea s. Sinod al Bisericei autocefale orthodoxe române, in sesiunea de tómnă a anului 1875.

CAROL I,

PRIN GRATIA LUI DUMNEDEU SI VOINTA NATIONALA, DOMN AL ROMANILOR,

La toţi de faţă şi viitori, sănětate;

Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor şi instrucţiunei publice, sub No. 9,262;

Vĕḑênd jurnalul înkeiat de consiliul Nostru de miniştri, în şedinţa sa de la 5 Noemvrie curent,

Am decretat şi decretăm ce urméză :

Art. I. Sântul Sinod al sântei biserici autocefale orthodoxe române este convocat pentru ḑioa de 15 Noemvrie curent, conform art. 13 din legea pentru alegerea mitropoliţilor şi episcopilor eparchioţi, cum şi a constituirei sântului Sinod mai sus citat.

Art. II. Ministrul Nostru secretar de Stat la departamentul Cultelor şi instrucţiunei publice este însărcinat cu esecutarea decretului de faţă.

Dat în Bucuresci, la 10 Noemvrie 1875.

CAROL.

Ministru Secretar de Stat la departamentul
Cultelor şi instrucţiuneĭ publice.
T. Maiorescu.

Cunoscinţi despre starea actuală a Exarchatului bulgar. — Gazetele Constantinopolitane — dupre cum cetim în jurnalul bisericesc de Peterburg (Ц. В) — comunică următórele sciri despre poziţiunea exarchatului bulgar « Présfinţitul Anthim — exarchul bulgar, acompaniat de mitropolitul de Filopopoli — Panaret, a vizitat la 2 Septemvrie pe marele vizir şi a avut cu el o converzaţiune indelungată despre afacerile exarchatului. La 4 Septemvrie, în ḑioa onomastică a exarhatului, directorele cancelariei Inaltei Porţi dela secţiunea afacerilor bisericesci — Şermet beiu, vizitând pe exarchul 'l-a felicitat precum în numele marelui vizir, aşa şi a ministrului afacerilor streine. Gazeta « Stambul » din 10 Septemvrie comunică cum că guvernul turc ar fi confirmat partea politico-religiósă a regulamentului organic al exarchului bulgar, şi cum că s'ar fi şi dat deja iradul séŭ decretul sultanului privitoriŭ pe acéstă parte a regulamentului. Confirmarea acésta, ḑice aceeaşi gazetă, a umplut de bucurie pe poporul bulgar. Prin uu alt irad al Sultanului exarchul fu însărcinat ca să mulţuméscă poporului bulgar din partea guvernului turc, pentru prudenta sea conduită în împrejurările de faţă, adică, pentru că n'aŭ luat parte în rescólă slavonilor dela Sud. — Dar tot respectiv de afacerile exarchatului bulgar, corespondetul jurnalului « Москoвскихъ Вѣдотосшей = Anunciurile de Mosqua » scrie urmĕtórele : « Cu rădicarea paşei Machmud la înalta funcţiune de vizir mare, speranţele Bulgarilor, relative la difinitiva organisare a exarchatului lor s'aŭ însufleţit. Firmanul privitor la instituirea exarchatului bulgar, fu adus în împlinire de către paşa Machmud încă în timpul primului lui vizirat. Din acel timp, cea mai mare parte dintre persónele dela guvern n'aŭ întors atenţiunea asupra afacerilor administraţiunei bisericesci bulgare. Regulamentul exarchatului, necăutând la numerósele cereri şi rugăminţi, a remas fără confirmare. In timpurile mai din urmă exarchul a rugat pe guvern, ca să confirme cel puţin partea care se referă la contribuţiunea destinată pentru susţinerea administraţiunei exarchatului, fără de care existenţa lui era imposibilă. Implinirea acestei cereri, de asemenea s'a amânat din ḑi în ḑi în decursul a mai multor luni. In fine cererea fu satisfăcută de abia în ḑilele trecute de către actualul vizir Machmud paşa.

Biografia Inalt Prea sfinţitului Isidor, mitropolitul Novgorodului s. Peterburgului şi al Finlandiei, archimandrit al Lavrei sf. Tr. Alexandro-Nevskii şi primul membru al s. şi a tótă Rusia sinod. — Inalt Prea sfinţia sea s'a născut la 1 Octombre 1799 în satul Nicolskii, districtul Caşirsk în gubernia de Tul; părintele Inalt Prea sfinţiei séle a fost diacon; ca mirén s'a numit Iacov Nicolskii. La anul 1821 a

terminat cursul în seminariu din Tul, ïar la 1825 în academia spirituală din s. Peterburg; după terminarea cursuluĭ în academie, primind monachismul, la 28 August a şi fost numit bacalavru (profesor docent) in aceéşĭ academie, ïar la 29 August fu chirotonisit ierodiacon. Maĭ departe inaintările din viaţa Inalt Prea sfinţieĭ séle s'aŭ succedat cum urméză :

La anul 1825 Septemvrie în 5 fu chirotonisit Ieromonach.
„ „ 1826 Octomvrie 30 a primit gradul sciinţific de magistru.
„ „ 1827 Martie 10 fu recunoscut de membru al conferinţeĭ academice.
„ „ 1829 August în 14 dupre disposiţiunea S. Sinod fu înălţat la rangul de Archimandrit.
La 24 August fu numit rector şi profesor de sciinţele theologice la seminariul din Orlov; ïar la 11 Noemvrie asesor la consistoria din Orlov.
„ „ 1831 Fevruarie în 10 primi inaltul decret de membru al comitetuluĭ pentru ingrijirea castelor séŭ acelor inkişĭ.
„ „ 1833 Inuarie în 2 pentru zelul arătat în serviciurile incredinţate, primi ordinul sf. Anneĭ gradul 2-lea.
La 2 Iulie fu permutat tot în calitate de rector şi profesor la seminariul din Mosqua, şi tot-o-dată superior la monastirea numită Zaiconospaski din Mosqua.
„ „ 1834 Noemvrie în 11 fu chirotonisit archiereŭ cu titlul de episcop al Dmitrovuluĭ şi în realitate vicariŭ al mitropolieĭ de Mosqua.
„ „ 1837 Aprilie în 17 a primit ordinul sf. Anneĭ clasa 1-a.
La 5 Iulie prin ucazul împărătesc fu permutat în eparchia Poluţik.
„ „ 1840 cu aceéşĭ formă a trecut la eparchia Mogilevuluĭ.
„ „ 1841 a primit titlul de archiepiscop.
„ „ 1844 Noemvrie în 12 l'a permutat în eparchia cartalină şi cachetină cu titlul de membru al s. Sinod şi Exarch al Gruzieĭ (Georgia).
„ „ 1845 August în 27 Societatea antikităţilor nordice de Copenchaga l'a ales membru pe secţiunea de antikităţĭ rusă; ïar la 5 Aprilie acelaşĭ an pentru zelul către biserica şi neobositele ostenelĭ în buna regulare şi administraţie a turmeĭ incredinţate luĭ a primit ordinul s. Vladimir clasa a 2 a — cruce mare.
„ „ 1850 Aprilie în 21 a primit ordinul — Alexandru Nevskiĭ.
„ „ 1853 Ianurie 29 fu ales membru onorific al societaţeĭ imperiale geografice rusă; ïar la 19 Aprilie prin Inaltul rescript a primit drept recompensă pentru activi-

tatea sa în Regatul de peste Caucaz, o cruce de almaz, pentru a o purta pe epanocamelavcă.

La anul 1854 Iulie în 30 fu ales membru onorific al conferinţeĭ academice din Kiev.

„ „ 1856 August în 26, prin un anume ucaz al Maiestăţeĭ Séle Imperiale către s. Sinod fu onorat cu titlul de mitropolit.

„ „ 1857 Dekemvrie în 20 fu ales membru onorific al academieĭ imperiale de sciinţĭ, la secţiunea literatureĭ rusă.

„ „ 1858 Martie 1-iŭ prin Inaltul ucaz fu însemnat mitropolit al Kievuluĭ şi al Galiţieĭ; ĭar la 28 August a primit decoraţie semnele de almaz — Alexandru Nevskiĭ.

„ „ 1859 Ianuarie în 27 Societatea regală de Copenchaga l'a ales membru onorific şi fundatoriŭ.

La 24 Fevruarie acelaşĭ an, prin intervenirea conferenţelor academice spirituale din s. Peterburg şi Mosqua, în urmarea decisiuneĭ s. Sinod, fu confirmat în calitatea de membru onorific al acelor conferinţĭ academice.

„ „ 1860 Martie în 22 fu ales membru al societăţeĭ imperiale rusă de archiologie.

La 1-iŭ Iulie acelaşĭ an prin Inaltul ucaz fu insemnat mitropolit al Novgoroduluĭ, s. Peterburguluĭ şi Finlandieĭ, precum şi archimandrit al Lavreĭ sf. Treimĭ Alexandro-Nevskiĭ.

La 21 August prin un anume ucaz, dat în numele Consiliuluĭ societăţeĭ Imperiale filanthropice fu insemnat de curator principal şi preşedinte al consiliuluĭ aceliaşĭ societăţĭ.

„ „ 1861 Ianuarie în 16 Consiliul universităţeĭ imperiale din s. Peterburg 'l-a ales membru onorifi al eĭ; ĭar la 18 Fevruarie fu ales deasemenea membru ononrific al academieĭ medico chirurgice.

La 28 Iunie Maestatea sa regele Grecieĭ a binevoit a'l gratifica cu ordinul Mântuitoruluĭ clasa 1-ia — cruce mare; ĭar la 2 August suveranul Imperator 'ĭ-a dat permisiune de a o purta.

La 27 Dekemvrie, dupre propunerea făcut de loco ţiitorul Imperatoruluĭ din Caucaz, primi a fi membru onorific al Societăţeĭ intitulată: Restabilirea creştinătăţeĭ orthodoxă în Caucaz.

„ „ 1863 Iunie în 20, pentru multele serviciĭ făcute bisericeĭ, precum şi pentru ingrijirele patriotice privitóre pe

buna stare a săracilor şi a orfanilor din tagma clericală şi laică, spre semnul deosebiteĭ consideraţiunĭ Monarchice, Maiestatea sa Imperatorul a bine-voit a'l onora cu ordinul s. Vladimir clasa 1-ia — cruce mare.

La anu 1866 Martie 26 primi ordinul s. Andreĭ celuĭ ântêiŭ kiemat.

La 5 Octomvrie acelaşĭ an a primit mulţemirele Maiestăţeĭ Séle Imperiale pentru archipăstorésca îngrijire de institutele clericale din eparchia s. Peterburgnluĭ.

La 23 Octomvrie, deasemenea din partea Maiestăţeĭ Séle Imperiale, a primit mulţĕmirĭ ca Curator principal al societăţeĭ Imperiale filantropice, pentru fructele abondente ale aceleĭ societătĭ şi lăţirea bine-facerilor eĭ în folosul săracilor.

„ „ 1871, 26 Iunie şi 6 Iulie prin Inaltul rescript i se făcu acelé̦şĭ mulţemirĭ pentru bine-facerile acelieaşĭ societăţĭ, făcute în decursul anilor 1866, 1867, 1868 şi 1869.

„ „ 1872 Aprilie în 16 primi ordinul s. Andreiu celĭ ântêiŭ kiemat cu semne de almaz.

„ „ 1872 şi 1874 maĭ primi încă Inalte mulţemirĭ pentru folosul adus de societatea filantropică.

„ „ 1875 Septemvrie în 5 SuveranuĭImperator prin Inaltul resscript, pe care lectoriĭ noştri 'l-a cetit în No. precedent, ă bine-voit a gratifica pe Înalt Pré-sfinţitul Mitropolit Isidor cu o *cârje archipăstorală ornată cu petre scumpe* (1).

Consecinţele iubileuluĭ de 50 anĭ al mitropolituluĭ de Novgorod şi s. Peterburg — Isidor. — Consecinţele iubileuluĭ de 50 de anĭ al înalt Preasfinţitul Mitropolit Isidor sunt:

1) Sacrificarea din partea Inalt Présfinţieĭ séle 3,500 ruble séŭ 14,000 leĭ noĭ în folosul instrucţiuneĭ clericale, şi anume : a, 1500 ruble la scóla primară clericală din Novgorod; *b*) 2,000 ruble pentru 2 schóle primarĭ de fete de preoţĭ şi dascălĭ.

2) Clerul eparchieĭ de Novgorod; a sacrificat din parteĭ 3,324 ruble séŭ 13,296 leĭ noĭ, pentru formarea de stipendiĭ tot în numele In. Présf. Isidor, pela schólele primare clericale şi sătescĭ.

3, Preotul Iacov Covalevsciĭ dela biserica Adormirea Maĭcĭ Domnuluĭ, deasemenea pentru formarea de stipendiĭ în numele Inalt

(1) Христіанкое чтеніе — luna Septemvrie 1875.

Présfinţitului Mitropolit Isidor, a sacrificat din partea sea 1500 ruble, în folosul uneĭ scholĭ sătescĭ.

4) Preotul Nikifor Milov pentru formarea a dóuĕ stipendiĭ în schóla sătéscă, a sacrificat 2,400 ruble.

5) Direcţiunea caseĭ archierescĭ din Novgorod a sacrificat 3,000 ruble pentru formarea a treĭ stipendiĭ în treĭ schóle sătescĭ, deasemenea în numele In. Présf. Isidor.

Afară de acestea, pe lângă suma de 3,324 ruble ce a sacrificat'o clerul eparchieĭ de Novgorod, a maĭ sacrifiicat pentru acelaşĭ scop 100 ruble Vicarul mitropoliĭ de Novgorod ce pórtă titlul de episcop al Starodubuluĭ-Nicodim.

Căpitanul (în retragere) Maslovskiĭ a sacrificat 20 rube.

Cancelaria consistoriuluĭ spiritual a sacrificat 55 ruble.

Suma totală a sacrificielor făcute în folosul schóleror în memoria iubileuluĭ de 50 anĭ a In. Présf. Isidor este de13,900 ruble séŭ 55,600 leĭ noĭ. Pe lângă acestea în onórea şi numele In. Présf. séle s'a maĭ făcut încă douĕ stipendiĭ din partea dumeĭ séŭ a primărieĭ de s. Peterburg (церк. Вѣстникъ N. 35. şi 40).

Formarea de bibliotecĭ pe la tóte bisericele. — In eparchia Chersonuluĭ din Rusia, dupre propunerea făcută de episcopul eparchieĭ, consistoriul a decis a se forma pe la tóte bisericele bibliotecĭ de cărţĭ religióse, deosebit de cărţile necesare pentru serviciul bisericesc.

Asemenea bibliotecĭ s'a decis a se forma din veniturile bisericelor, regulând a se prevede în buget pe fie-care an, suma de ḑece ruble séŭ 40 léĭ noĭ anume pentru acésta; ĭar pe la bisericele care nu aŭ veniturĭ, asemenea sumă se formézǎ cu contribuirea tuturor poporanilor uneĭ parochiĭ, prin stăruinţele preotuluĭ (церк. Вѣст.) (1).

---

(1) Ar fi fórte de dorit ca asemenea lucru bun şi folositoriŭ să se introducă şi la noĭ. Şi fiind-că la noĭ, veniturele bisericelor comunale, care aŭ câte ce-va, sunt pe séma comuneĭ, apoĭ ar fi fórte nimerit ca primăriele se insemneze, din veniturele bisericelor, pentru prima-dată cel puţin suma de 25 leĭ noĭ pe an pentru biblioteca fie-căreĭ bisericĭ; ĭar la bisericele care n'aŭ veniturĭ să se prevadă acéstă mică sumă prin budgetul comuneĭ. A se da miḑlóce preoţilor din partea comuneĭ pentru a se face demnĭ de misiunea lor, este — pe deoparte — o faptă carea face fórte mare onóre comuneĭ; ĭar pe de alta, bibliotecele bisericelor comunale, fiind tot avere a comuneĭ, este destul de invederat că comuna nu perde nimic, dar de câştigat câştigă aceea, că, aprovisionând pe preot cu materialul trebuitoriŭ, îl pune în poziţiune de a conrespunde maĭ mult kiemăreĭ luĭ. — Noĭ suntem de opiniune ca preoţiĭ să stăruiască pentru realizarea uneĭ asemenea fapte de fórte mare interes pentru dênşiĭ. Stăruinţa în acésta va fi o dovadă fórte puternică, că eĭ se interesază şi de imbunătăţirea lor intelectuală In caz când unele comune ar fi aşa de sărace în cât li-ar fi cu greŭ de a insemna pentru bibliotecele bisericelor lor câte 25 leĭ noĭ, apoĭ pot se insemneze, de-o-camdată şi maĭ puţin, precum d. e. 20 séŭ 15 leĭ noĭ.

Prot. **Silvestru Balanescu.**